ברכות ההודאה

ברכה על בית חדש וכלים חדשים

רקע הסוגיה

חכמים תיקנו לברך על קניית כלים חדשים ועל בניית בית חדש, ונחלקו הראשונים בהבנת יסוד ומהות ברכה זו.

מראי מקומות

א. **גמרא:** מסכת ברכות, דפים נט עמוד ב' עד ס עמוד א'

> *"בנה בית חדש וקנה כלים חדשים וכו'... כוח דהתירא עדיף ליה"*

ב. **ראשונים:**

- **תוספות:** ד"ה *ורבי*
- **רא"ש:** סימן טז
- **מאירי:** ד"ה *המשנה החמישית*

ג. **רמב"ם:** הלכות ברכות, פרק י', הלכה א'

ד. **טור** שולחן ערוך, אורח חיים, סימן רכ"ג

תנו רבנן [א]הרואה חמה בתקופתה לבנה [א] בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן אומר ברוך עושה בראשית [ב]ואימת הוי אמר אביי כל כ"ח שנין והדר מחזור ונפלה תקופת ניסן בשבתאי באורתא דתלת נגהי ארבע: ר' יהודה אומר הרואה הים וכו': לפרקים עד כמה אמר רמי בר אבא א"ר יצחק [ב]עד שלשים יום[ה] ואמר רמי בר אבא א"ר יצחק הרואה פרת אגשרא דבבל אומר ברוך עושה בראשית [ג]והאידנא דשניוה פרסאי מבי שבור ולעיל רב יוסף אמר מאיהי דקירא ולעיל ואמר רמי בר אבא הרואה דגלת אגשרא דשביסתנא אומר ברוך עושה בראשית מאי [א]חדקל א"ר אשי שמימיו חדין וקלין מאי [א]פרת שמימיו פרין ורבין ואמר רבא האי דחריפי בני מחוזא משום דשתו מיא דדגלת האי דגיחורי משום דמשמשי בימָמא והאי דניידי עינייהו משום דדיירו בבית אפל: על הגשמים כו': ועל הגשמים הטוב והמטיב מברך [ג]והא"ר אבהו ואמרי לה במתניתא תנא [ד]מאימתי מברכין על הגשמים משיצא חתן לקראת כלה מאי מברכין אמר רב יהודה [ה]מודים אנחנו לך על כל טפה וטפה שהורדת לנו ורבי יוחנן מסיים בה הכי אילו פינו מלא שירה כים וכו' אין אנו מספיקין להודות לך ה' אלהינו עד תשתחוה [ב] בא"י רוב ההודאות רוב ההודאות ולא כל ההודאות אמר רבא אימא האל ההודאות א"ר פפא הלכך [ו]נימרינהו לתרוייהו רוב ההודאות והאל ההודאות ואלא קשיא ל"ק הא דשמע משמע הא דחזא מחזי דשמע משמע היינו בשורות טובות ותנן על בשורות טובות אומר ברוך הטוב והמטיב אלא אידי ואידי דחזי מחזי ולא קשיא הא דאתא פורתא הא דאתא טובא ואב"א הא והא דאתא טובא ולא קשיא [ז]הא דאית ליה ארעא הא דלית ליה ארעא אית ליה ארעא הטוב והמטיב מברך והא (תנן[ב]) בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו והגיענו לזמן הזה [ג] שלו ושל אחרים אומר הטוב והמטיב לא קשיא [ח]הא דאית ליה שותפות הא דלית ליה שותפות והתניא [ט]קצרו של דבר על שלו הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו על שלו ועל של חבירו אומר ברוך הטוב והמטיב וכל היכא דלית לאחרינא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב והתניא אמרו ליה [י]ילדה אשתו זכר אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אשתו בהדיה דניחא לה בזכר ת"ש [כ]מת אביו והוא יורשו בתחלה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי דאיכא אחי דקא ירתי בהדיה ת"ש [ל]שינוי יין א"צ לברך [ל]שינוי מקום צריך לברך וא"ר יוסף בר אבא א"ר יוחנן [מ]אע"פ שאמרו שינוי יין א"צ לברך אבל אומר ברוך הטוב והמטיב התם נמי [נ]דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה: [ס]בנה בית חדש וקנה כלים חדשים[ד] וכו': א"ר הונא לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהן אבל יש לו כיוצא בהן א"צ לברך ור' יוחנן אמר [ע] אפילו יש לו כיוצא בהן צריך לברך

רש"י

בתקופתה. מקום שהיא חוזרת שם לתחלת היקפה היא שעת תליית המאורות ומאז התחילה להקיף ולשמש: אימת הוי. אחמה בתקופתה קאי: כל כ"ח שנים. של תקופת ניסן שבסוף[ג] כ"ח כשחוזר מחזור גדול של חמה להיות תקופה נופלת בשעת תליית המאורות בשבתאי היא שעה תחלת ליל ד': באורתא דתלת נגהי ד'. שהעריב שמשו של ג' בשבת ויתחיל ליל ד': נגהי. ליל כדאמר בפסחים בשמעתא קמייתא (דף ג.) דאיכא דוכתא דקרו ללילא נגהי: [ד] שבתאי. שם[ה] שעה ראשונה של ליל ד' שבאותה שעה נתלו מאורות ושבע שעות[ו] הן וחוזרות חלילה שכ"ס חנכ"ל תמצא בהקף סדרן של עולם סימני שעות תחלת הלילות כלנ"ש חל"ס. מולאי שבת כוכב. תחלת ליל ב' לדק. תחלת ליל ג' נוגה. תחלת ליל רביעי שבתאי. תחלת ליל ה' חמה. תחלת ליל ששי לבנה. תחלת ליל שבת מאדים. וסדר תחלת הימים כעלות השחר חל"ס כלנ"ש ותקופה מושכת מחברתה ז' שעות ומחצה[ה] כלומר מתאחרת אחר היום והשעה שנפלה בה חברתה ז' שעות ומחצה הרי שלשים שעות לארבע תקופות הרי יום ורביע לשנה. לד' שנים חמשה ימים למדת שאין תקופה נופלת בתחלת הלילה אלא לסוף ד' שנים שהוא מחזור קטן וז' מחזורים קטנים למחזור גדול וסימניך דב"ז הגא"ו הרי שאינה באה לתחלת ליל ד' אלא מכ"ח שנים לכ"ח שנים בראש כל מחזור קטן באה לתחלת הלילה ובראש מחזור הגדול באה לתקופה הראשונה שהוא תחלת ליל ד': אגשרא דבבל אומר ברוך עושה בראשית. קים להו שלא נשתנה פרת מהלוכו ע"י אדם משם ולמעלה אבל משם ולמטה הסיבוהו בני אדם דרך אחרת: והאידנא דשניוה פרסאי. מלמעלה לגשר אין מברך עליו עושה בראשית[ז] אלא מאיהי דקירא ולעיל. איהי דקירי שם מחוז שהוא על הפרת: חדין. חריפין מיא וקלין לשקול במאזנים וטובים לשתות שאין מכבידין את הגוף: ה"ג והאי דגיחורי משום דמשמשי ביממא. לפיכך בניהן אדומין כאדמומית היום רו"ש בלעז: דניידי עינייהו. עיניהם נדים ונעים: משיצא חתן לקראת כלה. שהמים קובלין על הארץ וכשהטפה נופלת עליהן טפה התחתונה בולטת לקראתה: שמע משמע. שבשרוהו לאמר[ח] ירדו גשמים בלילה אומר הטוב והמטיב: אתא פורתא. מודים אנחנו לך: אתא טובא. הטוב והמטיב: אית ליה ארעא. הטוב והמטיב שהטיב לו: בנה בית חדש [ד]. שכולו שלו אומר שהחיינו: שלו ושל אחרים. הטוב והמטיב: ה"ג (והתנן[ט]) בנה בית חדש וכו' לא קשיא הא דאית ליה שותפות הא דלית ליה שותפות. ול"ג אלא הא והא דאית ליה ארעא. וה"פ תירוצא דשנינן קאי בדוכתיה מודים אנחנו לך בדלית ליה ארעא הטוב והמטיב בדאית ליה ודקא קשיא לך בנה בית חדש אומר שהחיינו לא קשיא ההוא דבנה בית חדש שאין לו שותפות בה ועליה מברך שהחיינו אבל גשמים בדאית ליה ארעא טובה היא שהרי כל מי שיש לו קרקע שותף עמו בטובה זו: והתניא. בניחותא: קצרו של דבר. [ה] כלומר כללו של דבר: ולבסוף הוא אומר הטוב והמטיב. על בשורות הירושה שנשארה לו ירושה מאביו שכן בשרוהו מת אביו ויורשו כלומר הניח נכסים: שינוי יין. שתה יין בסעודה והביאו לו יין אחר טוב מן הראשון אין צריך לברך בורא פרי הגפן: שינוי מקום. יצא מכאן והלך לבית אחר והביאו לו יין: ר"י אמר אפילו יש לו כיוצא בהן. מירושה הואיל ולענין קניה חדש היא אללו צריך לברך:

דקנה

תוספות

הטוב והמטיב. אבל אשינוי לחם ואשינוי בשר אין מברכין הטוב והמטיב דדווקא איין דאית ביה תרתי דסעיד ומשמח[י] מברכין הטוב והמטיב אבל בשר ולחם לא ופרשב"ם בערבי פסחים (דף קא.[י]) ושם) דדוקא כשהאחרון משובח מברכים הטוב והמטיב אבל בכיוצא בו לא[י] אך בירושלמי דכילד מברכין[ס] א"ר אבא בר רב הונא צריך לברך על יין חדש וישן שינוי יין א"צ לברך שינוי מקום צריך לברך היסח הדעת כשינוי מקום משמע דוקא כשהאחרון ישן דעדיף טפי ור"ת פי' דאפי' אין האחרון חשיב רק שלא ישתנה לגריעותא יותר מדאי (א) ומסיים בה[ט] רבי על כל חבית וחבית שהיה פותח היה מברך הטוב והמטיב ומשמע דלא קפיד אם האחרון משובח אם לאו אע"ג דישן אידכר בסוף מ"מ נימא דרבי פליג עליה ולפרשב"ם יעמידנה להך דרבי במסופק אם האחרון טוב ומספק היה מברך על כל אחד שמא משובח הוא אך ר"ת מפרש דעובדא דרבי בא לחלק[כ] כדפי' וי"מ[י] דההוא דחדש וישן מיירי בברכת בורא פרי הגפן דומיא דשינוי מקום דבתר הכי אבל לא מצינו כן בגמרא שלנו[כ]:

התם דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה. וה"ה אם אשתו ובניו עמו אבל יחיד לא ואפילו שהחיינו אין מברך יחיד על שינוי יין דלא אשכחן יחיד שמברך שהחיינו רק אחדתא וכן כל פרי חדש כשאכלו מברך שהחיינו כדאמרינן בסוף בכל מערבין (עירובין מ:): ורבי יוחנן אמר אפי' קנה כיוצא בהם. והלכתא כר' יוחנן אליבא דלישנא בתרא אפילו קנה והדר קנה שהיו לו כלים חדשים כיוצא באלו צריך לברך דקי"ל כרבי יוחנן לגבי דרב[ל] מכ"ש דלגבי רב[ל] הלכתא כוותיה[מ] ואומר ר"י דוקא בבגדים חשובים דומיא דבית חדש נקט כלים חדשים אבל שאינם חשובין כ"כ כמו מנעלים ואנפליאות[מ] וחלוק וכיוצא בהן אין צריך לברך בירושלמי[י] א"ר חייא בר אבא לא סוף דברים חדשים אלא אפי' שחקים כאילו חדשים הן[י] ר' יעקב בשם רבי חייא בר אבא אמר קנה אומר שהחיינו ניתן לו אומר הטוב והמטיב לבש בגדים אומר מלביש ערומים וצ"ע בגמרא שלנו דלא אשכחן הטוב והמטיב אלא בדאיכא אחרינא בהדיה:

אשר

עין משפט נר מצוה

מג א מיי' פ"י מהלכות ברכות הל' יח סמג עשין כז טוש"ע או"ח סי' רכט סעיף ב:

מד ב מיי' שם הל' טו סמג שם טוש"ע או"ח סי' ריח סעיף ג וסי' רכד סעיף יג:

מה ג טוש"ע או"ח סי' רכח סעיף ב:

מו ד מיי' שם הלכה ו סמג שם טוש"ע או"ח סי' רכא סעיף א:

מז ה ו ז ח מיי' שם הלכה ה טוש"ע שם סעיף ב:

מח ט מיי' שם הל' ז סמג שם טוש"ע או"ח סי' רכב סעיף א:

מט י טוש"ע או"ח סי' רכג סעיף א:

נ כ מיי' וסמג שם טוש"ע שם סעיף ב:

נא ל מיי' פ"ד מהלכות ברכות הל' ג סמג שם טוש"ע או"ח סימן קעה סעיף א:

נב מ מיי' שם הלכה ט סמג שם טוש"ע או"ח סי' קעה סעיף א ב:

נג נ מיי' שם טוש"ע שם סעיף ד:

נד ס מיי' פ"י מהלכות ברכות הל' א סמג שם טוש"ע או"ח סי' רכג סעיף ג:

[ע מיי' שם]:

הגהות הגר"א

[א] גמ' לבנה בגבורתה וכוכבים במסילותם ומזלות כסדרן. נ"ב גי' הרי"ף ורא"ש [לבנה בטהרתה] [כוכבים במשמרותם] [מזלות בעתם]: [ב] שם עד תשתחוה. נ"ב וירוממו את שמך מלכנו. גירסת רי"ף ורא"ש: [ג] שם (שלו ושל אחרים אומר הטוב והמטיב) תא"מ: [ד] רש"י ד"ה בנה בית חדש עד ד"ה ה"ג. נמחק: [ה] שם ד"ה קצרו של דבר. כלומר כללו של דבר שבולו שלו אומר שהחיינו שלו ושל אחרים הטוב והמטיב. כצ"ל:

גליון הש"ס

גמ' ואימת הוי אמר אביי. בערוך ערך חמה לא היה לו הגירסא ואימת הוי אמר אביי. וע"ש דכתב ב' פירושים על חמה בתקופתה:

רב נסים גאון

על הגשמים ועל בשורות טובות הוא אומר ברוך הטוב והמטיב. גרסי' בגמ' דבני מערבא מה ראו לסמוך בשורות טובות לירידת גשמים ר' ברכיה בשם ר' לוי על שם מים קרים על נפש עיפה ושמועה טובה וגו' ועיקרה בבראשית דר' אושעיא והכין אמר התם מה שמועה ב' הטוב והמטיב:

תורה אור השלם

א) וְשֵׁם הַנָּהָר הַשְּׁלִישִׁי חִדֶּקֶל הוּא הַהֹלֵךְ קִדְמַת אַשּׁוּר וְהַנָּהָר הָרְבִיעִי הוּא פְרָת: [בראשית ב, יד]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [בכורות דף נה:], ב) תענית דף ו: ע"ש, ג) פסחים דף קא:, ד) עיין תוס' סוכה מו. סוד"ה העושה (הב') ובמנחות מב: ד"ה ואילו ובגי' מהרש"א שם, ה) עירובין נו., ו) לעיל לה:, ז) ד"ה אחד שינוי, ח) בסופו, ט) בירושלמי שם, י) עיין בית יוסף או"ח סוף סימן קעה ד"ה כתב הרא"ש, כ) [ועי' היטב תוס' פסחים קא. ד"ה שינוי יין], ל) ביצה ד., מ) עיין תוס' לעיל לט ע"ב סוף ד"ה מברך (מראה כהן), נ) ריש ה"ג.

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הטוב וכו' יותר מדאי דהכי מסיים בה ר':

ליקוטי רש"י

פרין ורבין. שמימיו פרין ורבין ומברכין את האדם [בראשית ב, יד]. שגדל (ורבה) [מאליו] בלא שום מטר [בכורות נה:]. מחוזא. עירו של רבא [פסחים ה:]. חתן לקראת כלה. שירדו כל כך שכשהטפה נופלת יוצאה אחרת ובולטת כנגדה מפי מורי. ל"א שהשווקין מקלחין מים שוק מקלח וזה מקלח כנגדו. רוב ההודאות. כלומר רוב הודאות אתה קורא להקדוש ברוך הוא ולא כל ההודאות והכי משמע ברוך אתה ברוב ההודאות ולא בכל אלא כך חותם ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם אל ההודאות דמשמע כל ההודאות [תענית ו:]. נימרינהו לתרוויהו. ברוך אתה ברוב ההודאות במרבית ההודאות האל של כל ההודאות משמע ומתחלה היה משמע רוב ממש ולא מרובות וכמו כן נשתבח אל מלך גדול בתשבחות אל ההודאות, מפי רבי [שם ז.]. שינוי יין. שהביאו לו יין מחבית אחרת ויש לו טעם משונה או גרוע או משובח אין צריך לברך שנית על היין [רשב"ם פסחים קא.]. שינוי מקום. לכל דבר הנאכל אם אכל ממנו במקום זה וחזר ואוכל במקום אחר [רשב"ם שם:]. צריך לברך. מאחר שעקרו ממקומן דה"ל היסח הדעת [רשב"ם שם קא:]. אבל אומר ברוך הטוב והמטיב. אם משובח מן הראשון כדאמרי' בהרואה (ברכות נט:) אמר רב יוסף אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו שינוי יין אין צריך לברך אבל אומר הטוב והמטיב ושינוי יין היינו מחבית אחרת כדאמרינן בברכות ירושלמי בפרק כיצד על כל חבית וחבית שהיה פותח היה מברך עליה ומה היה מברך ואמר רבי יצחק בשם רבי ברוך הטוב והמטיב [רשב"ם שם קא.].

לעזי רש"י

רו"ש. פירוש גיחור, אדום הרבה (רש"י ברכות דף נט ע"ב גיחור), אדמוני (רשב"ם בראשית כה, כה), לאדמם (רש"י ויקרא יג מט).

הגהות וציונים

א] עיין תוס' לעיל נד ע"א ד"ה הרואה וכו' שהביאו זה מירושלמי (ועיי"ש במהרש"א): ב] [תניא] (גליון), לפי הג' הגר"א שמחק הסיפא וכן מחקו הצל"ח עיי"ש גורסים כאן והא תנן כי קושיית הגמ' מהרישא בנה וכו' דמברך שהחיינו ולא הטוב והמטיב, והיא המשנה לעיל נד ע"א, וכן מביא הב"י (באו"ח סימן רכא ד"ה ואם יש לו) והתנן וכו' אומר שהחיינו לא קשיא וכו' וכ"ה בכת"י: ג] שבתחלת (גליון), והרש"ש כתב שמה שנדפס על הגליון "שבתחלת" הוא שבוש: ד] שייך לעיל קודם ד"ה באורתא: ה] יש להוסיף שם כוכב שעה וכו' (באה"מ) ור"ל כוכב המשמש בשעה ראשונה של ליל ד' שבתאי שמו וכן כולם: ו] נדצ"ל ושבע מזלות (הגהות מהר"נ אדלר): ז] מפירוש רש"י נראה שהיה גירסתו דשניוה פרסאי מאיהי דקירא והשאר ליתא וכ"ה גירסת הערוך ערך דקר (דק"ס): ח] צ"ל למחר (הגר"י לנדא): ט] [והתניא] (גליון): י] [וכן משמע כצ"ל] (גליון) כ"ה בתוס' פסחים קא ע"א ד"ה שינוי יין ובראש איתא וקצת משמע כן בירושלמי (דבש תמר): כ] צ"ל לחלוק (מהרש"א): ל] [רב הונא] (גליון): מ] ואנפילאות (כ"ה בב"י או"ח סי' רכג): נ] בהגהות הגר"א אפילו שחקים חדשים הן לו:

דקנה וחזר וקנה דברי הכל אין צריך לברך. להא רבי יוחנן לא אמר צריך לברך אלא מעתה מפיק לענין קריאת שמע הוא: **ואיבא דאמרי** כו' **מכדי** דברי הכל אין צריך לברך. להא רב הונא לא אלא מעתה אין לברך אלא קנה וחזר וקנה דברי הכל צריך לברך. להא רב הונא יום שקנה בו ויום שלאחריו ויום שלישי קנה לברך מכלל דכי יש לו וקנה דברי הכל צריך לברך מיתיבי בנה בית חדש ואין לו כיוצא בו קנה כלים חדשים ואין לו כיוצא בהם צריך לברך ר"מ ר' יהודה אומר בהם אין צריך לברך דברי ר"מ ר' יהודה אומר בין כך ובין כך צריך לברך בשלמא ללישנא קמא רב הונא כר"מ ורבי יוחנן כרבי יהודה אלא ללישנא בתרא בשלמא רב הונא כרבי יהודה אלא רבי יוחנן דאמר כמאן לא כר"מ ולא כרבי יהודה אמר לך רבי יוחנן הוא הדין דלרבי יהודה קנה וחזר וקנה נמי צריך לברך והא דקא מיפלגי ביש לו וקנה להודיעך כחו דר"מ דאפי' קנה ויש לו אין צריך לברך וכל שכן קנה וחזר וקנה דאין צריך לברך ולפלגו בקנה וחזר וקנה דאין צריך לברך להודיעך כחו דר' יהודה כח דהתירא עדיף ליה:

מכלל דכי קנה וחזר וקנה דברי הכל אין צריך לברך וא"ד אמר רב הונא לא שנו אלא שלא קנה וחזר וקנה אבל קנה וחזר וקנה אין צריך לברך ור' יוחנן אמר אפילו קנה וחזר וקנה צריך לברך מכלל דכי יש לו וקנה דברי הכל צריך לברך מיתיבי בנה בית חדש ואין לו כיוצא בו קנה כלים חדשים ואין לו כיוצא בהם צריך לברך ר"מ ר' יהודה אומר בהם אין צריך לברך דברי ר"מ ר' יהודה אומר בין כך ובין כך צריך לברך בשלמא ללישנא קמא רב הונא כר"מ ורבי יוחנן כרבי יהודה אלא ללישנא בתרא בשלמא רב הונא כרבי יהודה אלא רבי יוחנן דאמר כמאן לא כר"מ ולא כרבי יהודה אמר לך רבי יוחנן הוא הדין דלרבי יהודה קנה וחזר וקנה נמי צריך לברך והא דקא מיפלגי ביש לו וקנה להודיעך כחו דר"מ דאפי' קנה ויש לו אין צריך לברך וכל שכן קנה וחזר וקנה דאין צריך לברך ולפלגו בקנה וחזר וקנה דאין צריך לברך להודיעך כחו דר' יהודה כח דהתירא עדיף ליה:

[ב]מברך על הרעה כו': היכי דמי כגון דשקל בדקא בארעיה אף על גב דטבא היא לדידיה דמסקא ארעא שירטון ושבחא השתא מיהא רעה היא: [ג]ועל הטובה כו': היכי דמי כגון דאשכח מציאה אף על גב דרעה היא לדידיה דאי שמע בה מלכא שקיל לה מיניה השתא מיהא טובה היא: [ד]היתה אשתו מעוברת ואמר יהי רצון שתלד כו' הרי זו תפלת שוא: ולא מהני רחמי מתיב רב יוסף [א] ואחר ילדה בת ותקרא את שמה דינה מאי ואחר אמר רב לאחר שדנה לאה דין בעצמה ואמרה ייב שבטים עתידין לצאת מיעקב ששה יצאו ממני וארבעה מן השפחות הרי עשרה אם זה זכר לא תהא אחותי רחל כאחת השפחות מיד נהפכה לבת שנא' ותקרא את שמה דינה [ה] אין מזכירין מעשה נסים ואיבעית אימא מעשה דלאה בתוך ארבעים יום הוה כדתניא שלשה ימים הראשונים יבקש אדם רחמים שלא יסריח משלשה [ו] ועד ארבעים יבקש רחמים שיהא זכר מארבעים יום ועד שלשה חדשים יבקש רחמים שלא יהא סנדל משלשה חדשים ועד ששה יבקש רחמים שלא יהא נפל משלשה ועד תשעה יבקש רחמים שיצא בשלום ומי מהני רחמי והא"ר יצחק בריה דרב אמי [ז] איש מזריע תחלה יולדת נקבה אשה מזרעת תחלה יולדת זכר שנאמר [ח] אשה כי תזריע וילדה זכר והכא במאי עסקינן כגון שהזריעו שניהם בבת אחת: היה בא בדרך: ת"ר מעשה בהלל הזקן שהיה בא בדרך ושמע קול צוחה בעיר אמר מובטחה אני שאין זה בתוך ביתי ועליו הכתוב אומר [ט] משמועה רעה לא יירא נכון לבו בטוח בה' אמר רבא [י] כל היכי דדרשת להאי קרא [יא] מרישיה לסיפיה מדריש מסיפיה לרישיה מדריש מרישיה לסיפיה מדריש משמועה רעה לא יירא מה טעם נכון לבו בטוח בה' מסיפיה לרישיה מדריש נכון לבו בטוח בה' משמועה רעה לא ייראי ההוא תלמידא דהוה קא אזיל בתריה דרבי ישמעאל ברבי יוסי בשוקא דציון חזייה דקא מפחיד אמר ליה חטאה את דכתיב [יב] פחדו בציון חטאים אמר ליה [יג] והכתיב [יד] אשרי אדם מפחד תמיד אמר ליה ההוא בדברי תורה כתיב יהודה בר נתן הוה שקיל ואזיל בתריה דרב המנונא אתנח אמר ליה יסורים בעי ההוא גברא לאתויי אנפשיה דכתיב [טו] כי פחד פחדתי ויאתיני ואשר יגורתי יבא לי והא כתיב אשרי אדם מפחד תמיד ההוא בדברי תורה כתיב: הנכנס לכרך: תנו רבנן [טז] בכניסתו מהו אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי שתכניסני לכרך זה לשלום נכנס אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהכנסתני לכרך זה לשלום בקש לצאת אומר יהי רצון מלפניך ה' אלהי ואלהי אבותי שתוציאני מכרך זה לשלום יצא אומר מודה אני לפניך ה' אלהי שהוצאתני מכרך זה לשלום ובשם שהוצאתני לשלום כך תוליכני לשלום ותסמכני לשלום ותצעידני לשלום ותצילני מכף כל אויב ואורב בדרך אמר רב מתנא ל"ש אלא בכרך שאין דנין והורגין בו אבל בכרך שדנין והורגין בו לית לן בה [יז] א"ד אמר רב מתנא אפילו בכרך שדנין והורגין בו זימנין דלא מתרמי ליה אינש דיליף ליה זכותא ת"ר [יח] הנכנס לבית המרחץ אומר יהי רצון מלפניך יי' אלהי שתצילני מזה ומכיוצא בו ואל יארע בי דבר קלקלה ועון ואם יארע בי דבר קלקלה ועון תהא מיתתי כפרה לכל עוונותי אמר אביי לא ליימא אינש הכי דלא לפתח פומיה לשטן [יט] דאמר ר"ל וכן תנא משמיה דר' יוסי לעולם אל יפתח אדם פיו לשטן אמר רב יוסף מאי קראה דכתיב [כ] כמעט כסדום היינו לעמורה דמינו מאי אהדר להו נביא [כא] שמעו דבר יי' קציני סדום וגו' כי נפיק מאי אומר א"ר אחא מודה אני לפניך יי' אלהי שהצלתני מן האור [כב] ר' אבהו על לבי בני אפחית בי בני מתותיה אתרחיש ליה ניסא קם על עמודא שזיב מאה וחד גברי בחד אבריה אמר היינו דר' אחא דאמר רב אחא [כג] [יא] הנכנס להקיז דם אומר יהי רצון מלפניך יי' אלהי שיהא עסק זה לי לרפואה ותרפאני [כד] כי אל רופא נאמן אתה ורפואתך אמת לפי שאין דרכן של בני אדם לרפאות אלא שנהגו [כה] אמר אביי לא לימא אינש הכי [כו] דתני דבי רבי ישמעאל [כז] ורפא ירפא [כח] מכאן שניתנה רשות לרופא לרפאות כי קאי [כט] מאי אומר אמר רב אחא ברוך רופא חנם הנכנס

שנהגו **לעשותם** (ועיין מגיד תעלומה בביאור דברי הגמ'): **ה]** בכת"י ובבה"ג וברי"ף כי **נפיק** (ועיין בהגהות דברי נחמיה): **ו]** עיין צל"ח ובשו"ת חתם סופר או"ח סימן נה ד"ה והנה הב"ח:

הגהות הגר"א

[א] גמ' (דא"ר אחא). תפ"ש: **[ב]** שם (ותקפאי כי ס"ל כ"ש ולפ"ז אמת לפי). תפ"ש וכ"כ בכל"ש חגם. **[ג]** שם חגם. נ"ב וכ"ה בכל"ש אבל גרסת בה"ג והכמנכ"ס חולים:

גליון הש"ס

גמ' כח דהתירא כו'. עי' רש"ל פסחים ק"ג ע"ב ד"ה לדידיהו כמו ועי' מ"ר פ' כי ת]: שם כל היכי דדרשת להאי קרא. כעין זה לקמן סג ע"ב: רש"י ד"ה שלא יהא סנדל. שלא תתעבר. עי' נדה דף כה ע"ב תוס' ד"ה קמ"ל:

תורה אור השלם

א) וְאַחַר יָלְדָה בַּת וַתִּקְרָא אֶת שְׁמָהּ דִּינָה:
[בראשית ל, כא]

ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אִשָּׁה כִּי תַזְרִיעַ וְיָלְדָה זָכָר וְטָמְאָה שִׁבְעַת יָמִים כִּימֵי נִדַּת דְּוֹתָהּ תִּטְמָא:
[ויקרא יב, ב]

ג) מִשְּׁמוּעָה רָעָה לֹא יִירָא נָכוֹן לִבּוֹ בָּטֻחַ בַּיי:
[תהלים קיב, ז]

ד) פָּחֲדוּ בְצִיּוֹן חַטָּאִים אָחָזָה רְעָדָה חֲנֵפִים מִי יָגוּר לָנוּ אֵשׁ אוֹכְלָה מִי יָגוּר לָנוּ מוֹקְדֵי עוֹלָם:
[ישעיה לג, יד]

ה) אַשְׁרֵי אָדָם מְפַחֵד תָּמִיד וּמַקְשֶׁה לִבּוֹ יִפּוֹל בְּרָעָה:
[משלי כח, יד]

ו) כִּי פַּחַד פָּחַדְתִּי וַיֶּאֱתָיֵנִי וַאֲשֶׁר יָגֹרְתִּי יָבֹא לִי:
[איוב ג, כה]

ז) לוּלֵי יְיָ צְבָאוֹת הוֹתִיר לָנוּ שָׂרִיד כִּמְעָט כִּסְדֹם הָיִינוּ לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ:
[ישעיה א, ט]

ח) שִׁמְעוּ דְבַר יְיָ קְצִינֵי סְדֹם הַאֲזִינוּ תּוֹרַת אֱלֹהֵינוּ עַם עֲמֹרָה:
[ישעיה א, י]

ט) אִם יָקוּם וְהִתְהַלֵּךְ בַּחוּץ עַל מִשְׁעֶנְתּוֹ וְנָקֶה הַמַּכָּה רַק שִׁבְתּוֹ יִתֵּן וְרָפֹא יְרַפֵּא:
[שמות כא, יט]

לעזי רש"י

ליימ"ץ. פירוש שרטון, מול וכפס וטיט (רש"י שבת דף ט ע"ג ד"ה ונעץ):

הגהות וציונים

ה] נראה דתיבות "דאין צריך לברך" הכניסו המדפיסים בטעות (דבש תמר) וכן ליתא בכת"י: **ז]** בכת"י **אינו צריך לברך** (במקום "ליית לן בה"): **ח]** בכת"י לא גרסינן "אמר רב אחא" אלא **תנו רבנן** הנכנס וכן מחקו הגר"א והגר"י לנדא: **ט]** בכת"י נוסף

לחם אין מברכין והשיב א) משום דיין משמח וסועד [ב] אבל פת סועד ואינו משמח ועוד דלא אשכחן שירה אלא על היין כדאמרי' לעיל בפרק כילד מברכין (דף לה) א ועוד נמי כיון דיין חשוב [ג] שקובע ברכה לעצמו ראוי לברך עליו הטוב והמטיב אי נמי הטוב והמטיב [ד] ביבנה תיקנוה הטוב שלא הסריחו והמטיב שנתנו לקבורה (לעיל דף מח:) לפי ב שבצרו כרמיהם שבע שנים [ה] והקיפו כרמיהם מהרוגיהם (גיטין דף נז.) תיקנו לומר על היין [ו] שהוא כמו הדם. פירש"י הא דמברכין הטוב והמטיב על היין דוקא כשהשני משובח יותר מן הראשון וכן פירש רשב"ם בערבי פסחים וקצת משמע כן בירושלמי בסוף כילד מברכין דגרסינן התם אבין בר רב הונא אמר יין חדש ויין ישן צריך לברך [שינוי יין א"צ לברך] שינוי מקום צריך לברך היסח הדעת כמו שינוי מקום הוא משמע דוקא יין חדש ויין ישן שהישן משובח מן החדש צריך לברך אבל שינוי יין סתם א"צ לברך מיהו קשה מעובדא דמייתי בתר הכי רבי על כל חבית וחבית שהיה פותח מברך עליה מה היה מברך עליה רבי יצחק רובה [ז] בשם רב ברוך הטוב והמטיב מסתמא לא היה בכל פעם יותר טוב מאותו שלפניו ומיהו יש לדחות דבסתמא אם אין ידוע שהוא יותר (ג) טוב או גרוע [ח] יש לברך (מט) אבל אם ידוע שהשני גרוע לא וי"מ דהירושלמי איירי בברכת פרי הגפן דומיא דשינוי מקום והיסח הדעת והכי פי' יין חדש ויין ישן צריך לברך בפה"ג אבל שינוי יין שניהם חדשים או שניהם ישנים א"צ לברך בפה"ג אבל אם שתה יין חדש תחלה ואח"כ יין ישן צריך לברך בפה"ג על הישן ג ולא מיפטר בבפה"ג שבירך על החדש דחשוב כמין אחר לגבי חדש לפי דאישתני טפי לעילויא והשתא ניחא הא דמייתי בתר הכי רבי על כל חבית וחבית היה מברך וקמתמה מה היה מברך הא אמרינן דשינוי יין א"צ לברך והשיב לו נהי דא"צ לברך ב"פ הגפן כששניהם חדשים או שניהם ישנים מ"מ הטוב והמטיב צריך לברך ויש שרוצים לומר כיון דהטוב והמטיב אינו מברך ביחיד [ט] אע"ג דקי"ל (לעיל פ"ו סי' ל"ד) דיין בתוך הסעודה כל א' מברך לעצמו הטוב והמטיב א' מברך לכולן דאם היה כל א' מברך לעצמו הוה ליה כל חד וחד יחיד ולא נהירא דמהאי טעמא דאמרינן בבפה"ג דכל חד מברך לעצמו משום דאין בית הבליעה פנוי (נ) האי טעמא נמי שייך בברכת הטוב והמטיב ואע"ג דכל אחד ואחד מברך לעצמו כיון דחבירו שותה ונהנה גם הוא מיין זה קרינן ביה הטוב לדידיה והמטיב לאחריני מידי דהוה (נא) אאמרו לו אשתך ילדה זכר (נב) דמברך הטוב והמטיב משום דאיכא טוב גם לאשתו ומי לא עסקינן דהיה בעלה [י] בעיר אחרת בשעה ששמע:

טז מתני' בנה בית חדש וקנה כלים חדשים (נג) אומר ברוך שהחיינו וקיימנו:

גמ' אמר רב הונא לא שנו אלא שאין לו כיוצא בהם אבל יש לו כיוצא בהם אינו צריך לברך ור' יוחנן אמר אחד זה ואחד זה צריך לברך [דף ס ע"א] מכלל דקנה והדר קנה ד"ה א"צ לברך ולישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא לא שנו אלא שלא קנה כיוצא בהם אבל קנה כיוצא בהם א"צ לברך ור' יוחנן אמר אפי' קנה כיוצא בהם צריך לברך מכלל דיש לו וקנה דברי הכל צריך לברך (נד) [כ] ג) והלכתא כר' יוחנן כלישנא בתרא דאפי' קנה וחזר וקנה ויש לו כלים חדשים כאלו צריך לברך דקי"ל כר' יוחנן לגבי דרב הונא דאפי' לגבי דרב רבו הלכה כר' יוחנן אע"ג דפריך לרבי יוחנן ללישנא בתרא הא משני ליה שפיר ג) נראה לר"י דדוקא בכלים חשובים דכלים חדשים משמע דומיא דבית חדש אבל דבר קטן שאינו חשוב כל כך כמו מנעלים ואנפלאות וחלוק של פשתן וכיוצא בזה א"צ לברך שהחיינו (נה) ויראה לי הכל לפי מה שהוא אדם דיש עני ששמח בחלוק יותר מעשיר בכלים חשובים [ל] כדאיתא

הגהות הב"ח

א ועוד כיון כצ"ל ותיבת נמי נמחק: **ב** שבצרו כרמיהם שבע שנים מדם הרוגי ישראל והקיפו כרמיהם כו' שהוא אדום כמו הדם כו': **ג** ולא מיפטר בברכת בורא פרי הגפן שבירך כו':

תפארת שמואל

(ג) **יותר טוב או גרוע יש לברך** וכו'. נ"ב ואף שהרמב"ם והתוס' כתבו דאפי' האחרון גרוע מן הראשון מברכין מ"מ נראה מאחר שהרשב"א וא"ז כתבו שאין מברכין אא"כ משובח הכי עבדינן להחמיר בספק ברכות וכן המנהג שלא לברך על הגרוע ומ"מ נראה ג"כ דברי המחבר שאסתם יין מברכין דאף אם יהא גרוע מ"מ נוכל למצוא לו צד עלוי במתיקות או להיפוך בחוזק ומן הסתם אפי' אפשר לומר שהוא גרוע מן הראשון בכל הצד מ"מ לא אמרי' הכי אלא אוקמי אחזקת עלוי כדרך שינוי יין נ"ל:

מעדני יום טוב

[ב] **אבל פת סועד ואינו משמח**. עיין מה שכתבתי בזה בפ' שלשה שאכלו סי' כ"ג: [ג] **שקובע ברכה לעצמו**. דבכמה מקומות הוא בא אע"פ שא"צ לשתייתו כדפירש"י בפ' כילד מברכין ס"ס כ"ט: [ד] **ביבנה תקנוה בברכת המזון**. בפרק כילד מברכין דף מ"ח: [ה] **והקיפו כו'**. ליתא התם בגירסא דידן אבל התוס' בסוף מסכת תענית כתבו ג"כ שהיה גדר בכרם: [ו] **שהוא כמו הדם**. דסתם יינם אדום היה ולא פלוג ותקנו על כל יין ועיין בד"מ סעיף מ"ט ולי נראה דבר מן דין אלא כמו שכתבו התוספות בסוף תענית דמש"ה תקנו יותר על היין הטוב והמטיב טפי מבשאר דברים לפי שהיו כבר גדר בכרם ולא נסרחו: [ז] **בשם רב**. ובירושלמי איתא בשם רבי: [ח] **יש לברך**. ויין ישן סתמו אינו גרוע: [ט] **אע"ג דקי"ל**. בפרק כילד מברכין סימן ל"ד: [י] **בעיר אחרת בשעה ששמע**. ואשתו הולידה כבר ונמצא הוא יחיד בשמיעתו: [כ] **והלכתא כלישנא בתרא**. כ"כ הרי"ף וכ"כ התוספות ועיין בפ"א דמסכת ע"ז: [ל] **כדאיתא בנדרים כו'**. ובד"מ סעיף נ"ה תמצא יישוב לזה לסברא קמייתא שהיא סברת התוספות:

דברי חמודות

שהחיינו מברך וכ"כ הר"ן בפ' ע"פ אבל התוספות דפרק הרואה כתבו דאינו מברך שהחיינו דלא אשכחן יחיד שמברך שהחיינו רק אחדתי ע"כ וכן נראה שהוא דעת כל הפוסקים שהשמיטוהו עכ"ל הב"י ומצאתי כתוב בהגהות שבקילור ב"י נסתפקתי אם ראובן ושמעון מסובין ושותים כל אחד מיינו ושוב נתן ראובן לשמעון את כוסו אם יברך הטוב והמטיב כיון שגם ראובן נהנה מזה היין או כיון שאין שינוי אלא לדידיה לא ע"כ: (מט) **אבל אם ידוע שהשני גרוע**. וכתב המרדכי דיין לבן מברך עליו הטוב והמטיב אפילו גרוע הרבה יותר מן הראשון לפי שהוא בריא לגוף יותר מן הראשון ע"כ ולפי מה שכתב רבינו בטעם שתקנו הטוב על היין דוקא משום דנתקנה על הרוגי ביתר ויין הוא כמו הדם היה נראה דגם ליין אדום איכא מעליותא לברך עליו הטוב ואע"פ שהוא גרוע מן הלבן ששתה לפניו הואיל ועיקר הברכה משום אדמימות היין ניתקנה מ"מ אין לסמוך על זה למעשה וכ"ש שיש טעמים אחרים כמ"ש רבינו וגם כתבתי במי"ט הטעם הזה בעצמו בשם התוספות דלאו משום שהוא אדום תקנוה ומ"מ כשאינו ידוע אם הוא גרוע מברך הטוב אע"ג דיין לבן בריא לגוף טפי מ"מ כיון שאפשר שהאדום טוב ממנו יברך הטוב כן נ"ל. וכתב הטור בשם רבינו פרך שכתב בשם רבותיו דיין של שתי חביות והכל ממין אחד אם בתוך מ' יום לבצירותיה שמוהו בשני כלים מברכין עליו הטוב והמטיב ואם לאחר מ' יום חלקוהו אין מברכים עליו הואיל והכל ממין א' ע"כ. ועל מ"ש והכל ממין א' הוסיף רמ"י ומכרם א' ובצרוהו יחד ובטעם המ' יום כתב שאז הם ימי התסיסה וכיון שכל אחד תוסס בחביות שלו אין טעמו של זה כטעמו של זה וחשיבי כשני מינים: (נ) **האי טעמא נמי שייך בברכת הטוב והמטיב**. אבל היו מסובים לשתות בלא אכילה אחד מברך לכולם טור ועיין בפרק כילד מברכין סימן ל"ג: (נא) **אאמרו לו אשתך ילדה זכר**. אורחא דמלתא קתני וה"ה שהיה שם ורואה בעצמו כן דקדק ב"י מהטור ר"ס רכ"ג: (נב) **דמברך הטוב**. וכתב הב"י בשם הסמ"ג דגם היא צריכה לברך כיון ששניהם נהנים ע"כ ונ"ל שזה מבואר ג"כ מדברי רבינו דהא מדמצריך שכל אחד מברך לעצמו ש"מ דכל הנהנים מברכים הטוב והמטיב וכתב עוד הב"י דנראה שאפילו מתה אשתו מברך הטוב והמטיב דהא מ"מ טובה היתה לה בעת שילדתו אבל רמ"א לא כתב כן אלא שאז מברך שהחיינו על הבן וכן אם מת האב קודם שילדתו היא מברכת שהחיינו וכ"כ רמ"י. וכן נראה עיקר וכתב הרשב"א בתשובה מסתברא דכל שנולד לו צריך לברך שהחיינו בין נולדו לו בנים אחרים או לא כלישנא בתרא דר"י (בסימן דלקמן) אלא שלא ראיתי שנהגו כן אפילו הגדולים אשר בארץ ושמא עשאוהו רשות כקרא חדתא דכל שאינו בא מזמן לזמן במועדו אין מברכין שהחיינו בחובה ומפני שראיתי גדולי הדור שלא נהגו לאמרו אני דוחק כן ואע"פ שאין זה מספיק כל הצורך שהרי בפדיון הבן תקנו זמן ושמא אף על מצוה ממצות התורה כפדיון הבן אומר ולפי טעם זה כל אותם שבפ' הרואה הקונה כלים חדשים ונפלה לו ירושה מאביו וכל אותם הנזכרים שם דלאו מזמן לזמן אתו אלא במקום הנאה לבד י"ל דלאו בחובה אמרום אלא ברשות ע"כ וכתב רמ"א דמזה נתפשט שרבים מקילין באלו הברכות ע"כ ועיין עוד בפר"א דמילה: (נג) **אומר ברוך שהחיינו**. וכתב הסמ"ג שאם קנה לו ולביתו מברך גם הטוב והמטיב ע"כ ופי' הב"י דהיינו בכלי שמשתמשים בו הוא ובני ביתו אבל אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו ע"כ ונ"ל מדקדוק לשון הסמ"ג שכתב גם הטוב והמטיב דמתיישב בהכי דלא תקשה וכי הבונה בית חדש לו לבד הוא בונה אדרבה סתם בית בני ביתו עמו שכן על שם שהם תדירים אצלו בביתו נקראים בני ביתו אלא הכא לא קמיירי בברכת הטוב שכבר נשנית ברישא על הגשמים כו'. ועיין מה שכתבתי בסעיף כ"ו וכ' מהרי"ו בפסקיו שהמנהג לומר למי שלובש בגד חדש תבלה ותחדש ואין לומר כן על מנעלים או בגדים הנעשים מעורות של בהמה דא"כ היו צריכים להמית בהמה אחרת תחלה שיתחדש ממנה בגד אחר וכתיב ורחמיו על כל מעשיו וכתב רמ"א שהטעם חלוש מאד ואינו נראה מ"מ רבים מקפידים על זה שלא לאמרו ע"כ: (נד) **והלכתא כר"י כו' דאפילו כו' צריך לברך**. על כל פעם טור סימן רכ"ג: (נה) **ויראה לי הכל לפי מה שהוא אדם כו'**. ובת"ה סימן ל"ז כתב דיש לנהוג כדברי התוספות שלא לברך על כלים שאינם חשובים כלל כגון

קיצור פסקי הרא"ש

טז הבונה בית חדש וקנה כלים חדשים והם דברים שלב האדם שמח בהם עני בראוי לו ועשיר בראוי לו אפי' קנה כבר כלים כאלו ועדיין הם בידו וחזר וקנה ואפי' יש לו כלים חדשים כאלו ואפי' הם ישנים והן חדשים לו שקנאם עתה מחדש יש לברך שהחיינו בשעת קניה. נתנו לו במתנה אומר ברוך הטוב והמטיב. כשלובשן אומר בא"י אמ"ה מלביש

קובץ מפרשים

א) תוס' [גליון]: ב) רי"ף [גליון]: ג) תוס' [גליון]:

גמדיס נפרק הנודר מן המבושל (לף מט:) דר' יהודה שלח היתה לו חלה [מ] גלימא רעועה וכל נפקא דציתהו לשוקא מיכסיא ביה [וכל נפיק ר' יהודה לגלויי הוה מיכסי ומגלי] וכל מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל לפי שהיה מסוב עליו כמעיל לעצמו: ירושלמי אמר ר' חייא בר אבא לא קום דבר מדמיס חלה לחי הן שמקיס (נו) [נ] והן מדמיס לו ר' יעקב בר זבידא משום ר' חייא בר אבא אמר קנה לומר שהמיין [נז] ניתנו לו בתמונה לומר הטוב והמטיב לבם לומר ברוך מלבים ערומים ול"ע דבגמ' דילן לא מיירי הטוב והמטיב אלא היכא דליכא תחיינה בהדיה [ס] ולי נראה דה"ק היכא דתחיינה בהדיה המטיב לנותן אם המקבל עני שזכהו השם וחננו ממון לעשות צדקה [ס] ואם הוא עשיר [ם] שמא הנותן נמה שמקבל מתנתו וגם משמע בירושלמי דבשעת קנייה יש לו לברך מע"פ שעדיין לא נשתמש בהם שלא הברכה חלה על שמחת הלב שהוא שמח בקנייתו כדרך שמברכים על הנשמים בשעת יריחתן מע"פ שלין הנותן מיכרת מיד:

יז מתני' מברך על הריחה מעין הטובה ועל הטובה מעין הריחה והלועט לשעבר הרי זו תפלת שוא כילד היתה לשעה מעוברת ואומר יהי רצון שתלד משמי זכר הרי זו תפלת שוא היה לא נדרך ושמע קול זומה בעיר ואומר יהי רצון שלא תהא נחוך בימי ה"ז תפלת שוא: **גמ' על** הטובה מעין הריחה היכי דמי

הגהות הגר"א

[מ] ולי נראה כו'. נ"ב וכמה דברים מלומדין דמ"כ גם הניתן יכרך ולבד זה כו' אבל הירושלמי ס"ל לחין מיהו בין יש לו פחריס או לא רק אם הוא דבר מדם כמו מציאה ומתנה וילדה זכר וירושה וכיוצא. הטוב והמטיב. אבל קנה שהלקיח מעות בכלים שהחיינו. וזה היה סברת המקנן בגמ' שלמו דפריך וכל היכא דליכא כו' הא מתני' בנה בית כו' וגם בבריית בנה כו' שלו כו' (זהו לפי הגירסא שלנו בגמ' ע"כ בריית היא וכבר נתחקו המפרשים למה הולרך להקשות מבריית. אבל בהגהות רבינו בגמ' שם מוחק בכל הסיפא שלו וס"ל כו' ובגמת הסתרת קנרו של דבר כו' אלא דס"ל דוקא כיוצא דבנה כו' משמ"כ בגמ' לעולם הטוב והמטיב:

מעדני יום טוב

[מ] **גלימא רעועה**. תמיהה לי למגליס שהיתה רעועה להא נקטה עמרע ועבדא גלימא קלמר הסם ומעיל דבקרא דכ"ג כליל תכלת הוה שלין מין אחר מעורב בו ואין סברת לומר שהצנע דמעיל דבקרא מחסיה ומדלא תמרינן בגמרא שלבשתו מע"ה קרי ליה רעועה וכ"ם שדוחק לומר דמשום רמוזים ופעמונים של מעיל דכ"ג שלא היה בגלימא דרבי יהודה הוא דקרי ליה רעועה ועוד דהא קלמר הסם בהדיא עבדא גלימא דהוטבי פירש"י גלימא פרבל טוב ולשון הר"ן גלימא מעוטה ע"ג אבל נראה דחמונת גלימא מעוטה מחמונת מעיל בעצמו ומפשר נמי שבך כוונת רבינו שקרעו רעועה על שם חמונתו שהיו מיופה בחמונתו כמו המעיל: [נ] **והן חדשים** לו. ועקו מדמיס בחתיבתא לחפוקי שם מכרן ומזר וקונן טור סימן רכ"ג ועיין בל"ח: [ס] **שמח הנותן במה שמקבל מתנתו**. כלהמרינן בפ"ק דקדושין דף ז' הילך מנה ומקדש מני לך כו' שכשהוא מלא משוא מקודשת דבהניא הנאה דקא מקבל מיהו מתנה גמורה ומקניא נפשה: [ע] **וגם שמא יצליל כו'**. שיהיה הרעה יותר מן הטובה וכן פירש מהר"י נשמו: [פ] **ולבו שמח ובוטח כו'**. שאם היו טוחת היו

שמח בלב שלם כי שמע (לף) ישמע בעית המלך וז"ל הרמב"ם בפירוש המשנה שהדברים הנאמלים אלה אין במליותם שפק יבדך על מה שנמלא מהם תחלה ואל יהא מושם למה שיקרה בסופה לפי שהעתידות הסם לפחמי שיהיו לו שלא יהיו ועיין בל"ח: [צ] **אע"ג דלקמיה מסקא ארבא שרטון**. ויהיה לו הטובה יותר מהרעה של עכשיו כ"כ תהר"י בשמו: [ק] **ודווקא אחר מ' יום**. שהזכר נגמר למ' יום ולנבי מכמים גם הנקבה כדתנן בס"פ המפלת: [ר] **דשמא הזריעו שניהם בבת אחת**. לחילו הזריע הים תחלה יולדת נקבה ואם היה הזריעה תחלה יולדת זכר כדלרים ליה בגמ' מחלה כי מזריע ילדה זכר ואם כן אין תפלה מועלת לו אינו לריך תפלה: [ש] **בפ' המפקיד** דף מ"ב. ופ"ק דתענית דף ח': [ת] **שאין הברכה מצויה** לא **בדבר השקול** ולא **בדבר המדוד** ולא **בדבר המנוי**. כך הגי' בגמרא אבל בריש"ף מוקדם לטולן גרס ולא בדבר המדוד וכן נלמה הולין ובמדוד עסקינן: [א] **שנא' וגו' באסמיך**. פירש"י לשון גמיזה ולי נלמה לשון אסמיך עלמו קדירים שהוא ל' אמור ושוב מלאתי שכן פירש רמ"י ז"ל סימן ר"ל:

דברי חמודות

תלוקים ומנעלים ומנפילות וכה"ג כלים שרגילים לסתם בני אדם להתקדם להם אבל כלים תשובים קלת כגון מלטושים של בגד אמר דמי לדבר הבא מזמן לזמן דסתם בני אדם לפרקים מועטים מתקדשים להם מברכין ע"כ ומה מתיאב הא דר' יהודה דפ' הנודר מן המבושל אף לדברי הסוס: (נו) **והן חדשים** לו. כבר כתבתי בתעי"ט לשון הטור להא דנקט בתחיינתן חדשים לפחוקי אם מכרן ומזר וקונן ומכאן הב"י ומתמיה ו' שהע"פ שהן חדשים שלא נשתמש בהם אינו מברך לכיון שהיו שלו פעם אחת אוב אינם דבר חידוש כשמזר וקונאם: (נז) **ניתנו** לו **בתנה אומר הטוב והמטיב**. כתב הב"י וז"ל הוה משמע לי דאינו מברך אלא הטוב והמטיב בלבד אבל מדברי הסמ"ק לשעל משמע דשתחיינו נמי מברך ע"כ ואע"פ שבשע"ג לא נקדק לכתוב גם הטוב והמטיב מ"מ הדברים נראים כן ממה שכתבתי לעיל סעיף נ"ג ועיין לעיל ס"ק נ"ב: (נח) **ולבו שמח ובוטח כי שמא** לא **ישמע כו'**. לשון רמ"י ז"ל בסימן רכ"ב ויבקש עלומים: יז מברך על הטובה ברוך הטוב והמטיב אע"פ שחושש שיבא לו רעה ממנה כגון אם מלא מליאה אע"פ שמתירא שמא יולד למוצל ויקחו כל אשר לו אפ"ה מברך. מברך על הרעה דין החמת אע"פ שיבא לו ממנה טובה כגון דבקל בידקא בחרעא פי' שילמו בה מיס רבים אע"ג דלקמן מסקא חרעא שירטון השתא מיהא רעה היא פי' שירטון שיבשר המקום לזריעה: והלועט לשעבר הרי זו תפלת שוא כגון שהיתה חמתו מעוברת ואומר לאחר מ' יום יהי רלון שתלד חמתי זכר אבל קודם מ' יום יכול להתפלל שתלד זכר. וכן הנכנס לכרך ושמע קול נעקה ואומר יהי רלון שלא יהא זה בחוך בימי הרי זו תפלת שוא: **יח** הטולך למול את בנו אומר יהי רלון שלפניך ה' אלהי ואלהי

קובץ מפרשים

ו) **ואם הוא עשיר שמח כו'**. נ"ב ודאי הנאה חשובה היא כמתנת ממון ממש. כדקי"ל במקבל מתנה מאשה וקדשה בכך. אם אדם חשוב הוא מקודשת [ועמ"א סי' רכ"ג ס"ק ח' ובמחצית השקל שם ובקצות החשן סי' ק"ן] [יעב"ן]: ז) **ברוך השולח ברכה בכרי זה**. נ"ב דעת הלבוש דמברך בלי שם ומלכות דהא אינו מבורר שיש כאן ברכה ובראיתי ברש"י בפ"ק דתענית ד"ח שפרש"י ברוך השולח ברכה שיפוע ומזכיר בה מלכות ואזכרה עכ"ל הרי מבואר שמזכיר מלכות ושקה האיך יברך על הספק דמי יודע שיש כאן ברכה ובפרט דהוא מילתא דלא שכיח ונראה דלכך הקדים רש"י לפרש ברכה שיפוע דאין הכוונה ברכה שיתרבה שלא כדרך הטבע רק ענין הטבעיי שיש שיפוע רב בתבואה הלז. אך דלפ"ז קשה מ"ש מדד ואח"כ בירך ה"ז תפלת שוא דלפי פירושו שאין כאן ריבוי ברכה רק שיפוע הטבעיי שיש בכל תבואה אין כאן תפלת שוא דזהו אף בדבר המדוד וראיתי בכ"מ פ"י מה"ב שכ' בשם הרמב"ן דזהו בהולך להפריש תרומות ומעשרות שהבטיח הקב"ה בברכתו שנאמר ובחנוני נא בזאת והריקותי לכם ברכה ואין זו ברכה לבטלה עכ"ד ולקשה לי דקאמר מדד ואח"כ בירך ה"ז תפלת שוא מה ענין תפלה להכא עדיפא הוי"ל למימר דהוי ברכה לבטלה ודוחק לומר דקאי על יה"ר שתשלח דהא קאמר ואח"כ בירך משמע דקאי אברכה גם מזה ק' על אבודרהם שפי' השולח אשר שלח כמו המוציא וכ"כ בא"ר סי' ר"ל סק"ו דלפ"ז אף במדד ואח"כ בירך למה לא יברך כיון שמברך שכבר שלח יכול להיות שכבר שלח קודם המדידה ודוחק לומר דאין לברך עכשיו על הברכה שנשלח מקודם המדידה דכבר עבר זמן רב והמדידה הוי הפסק שלא לברך עוד. וראיתי בחידושי הריטב"א בב"מ דמ"ב שפי' ברוך השולח האי ברכה לשעתיד קאמר שישלח הרי מבואר דלא כהרא"ש ולדברי הריטב"א יתיישב קצת מ"ש תפלת שוא דזהו חשוב תפלה על העתיד ועל פי' הכ"מ הנ"ל שכתב דמיירי בהולך להפריש תרומות ומעשרות ק' דהא מעשרות בעי מדידה שיפרוש א' מעשרה ואעפ"כ הבטיח הקב"ה והריקותי לכם ברכה והאיך אמר מדד ואח"כ בירך ה"ז

תפארת שמואל

(ד) שהכנסתני לברך זה לשלום וכו'. נ"ב אומר אני דכל הני יהי רצון דקאמר תלמודא כולן בחתימה קאמר כמו תפלת הדרך וה"ה מודה אני לפניך וכו' בעי חתימה כמו הודאה דגשמים וכדמשמע לישנא דמתני' בכניסה מברך וביציאה מברך ולא אמר מתפלל וק"ל:

בית הבחירה (מאירי) מסכת ברכות דף נט עמוד ב

המשנה החמישית בנה בית חדש או קנה כלים חדשים אומר שהחיינו וקימנו והגיענו לזמן הזה צריך שתדע שזה שביארנו שהבונה בית אומר שהחיינו לא סוף דבר בבונה בית חדש אלא אף בקונה בית ישן הואיל וחדש הוא לו וכן בקנה כלים לאו דוקא חדשים אלא אפי' ישנים הואיל וחדשים הם לו וכן פי' בתלמוד המערב ונסח דבריהם לא סוף דבר חדשים אלא אפי' הם שחקים חדשים הם לו וכתבו גדולי המפרשים שלא תפש לשון חדשים אלא ללמד שמ"מ היו כלים אלו שלו ומכרן ואח"כ חזר ולקחן אין כאן ברכה ודוגמת מה שאמרו בעורכי מלחמה אשה חדשה למעוטי מחזיר גרושתו שאין חוזר עליה אבל אם לא היו כלים אלו או בית זה שלו אלא שלקחן הן חדשים הן ישנים מברך ולפי מה שיתבאר בגמ' אפי' יש לו כיוצא בהן ולא סוף דבר שיש לו כיוצא בהם מתורת ירושה וחזר וקנה שהקנין מ"מ חביב עליו יותר אלא אפילו קנה וחזר וקנה לו כיוצא בהן מברך שהחיינו והנסחא המיושרת בגמ' אמר רב הונא לא שאין לו כיוצא בהן ר"ל מתורת ירושה אבל אם יש לו כיוצא בהן אין צריך לברך ור' יוחנן אמר אפי' יש לו כיוצא בהן מברך מכלל דכי קנה וחזר וקנה דברי הכל אין צריך לברך:

[דף ס ע"א לישנא אחרינא אמרי לה אמר רב הונא לא שנו אלא שלא קנה וחזר וקנה אבל קנה וחזר וקנה אין צריך ור' יוחנן אמר אפי' קנה וחזר וקנה צריך לברך והלכה כר' יוחנן וכלישנא בתרא ואף גדולי הפוסקים מסכימים בה אלא שיש להם גרסא אחרת ויש פוסקים כר' יוחנן כלישנא קמא וכל שקנה ועדיין הם בידו וחזר וקנה אין צריך לברך שמאחר שברכות אלו אינן תורה הלך אחר המיקל ואין נראה כן וברכה זו גדולי המפרשים ג"כ כתבו שמיד שקנה הבית או הכלים אף על פי שלא נשתמש בהם מברך ויש חולקים בדבר שלא לברך עד שישתמש בהם ונראה לי כדעת ראשון ממה שאמרו בתלמוד המערב קנה אומר שהחיינו נתן לו במתנה אומר הטוב והמטיב לבש אומר מלביש ערומים אלמא קודם לבישה מברך משעת קנייה ולמדת משם ג"כ שאם לא בנה ולא קנה אלא שנתנה לו שמברך הטוב והמטיב אף על גב שבגמ' שלנו לא חלקו בה בתוספות כתבו שלא נאמרה ברכה זו אלא בקונה כלים שאין דרך לקנותם תמיד שאדם שמח ונהנה בקנייתם אבל כלים דקים שאדם קונה אותם תמיד ושאין שמחה בקנייתם כגון מנעלים או חלוק אינו מברך מתורת חובה ואין נראה לי אלא כל כלים במשמע:

רמב"ם הלכות ברכות פרק י

הלכה א

ברכות אחרות ודברים אחרים הרבה שאין בהן פתיחה ולא חתימה תיקנו חכמים דרך שבח והודיה להקב"ה, כמו ברכות התפלה שכבר כתבנום, ואלו הן הבונה * בית חדש והקונה כלים חדשים בין יש לו כיוצא בהן בין אין לו א מברך ברוך אתה יי' אלהינו מלך העולם שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה.

ד **מברך על** הטובה הטוב והמטיב אף על פי שירא שמא תבוא לו רעה ממנה וכו'. עד סוף הסימן מצינו סס (מד.) וגמרא סס (ס.):

רכג פרטי רמזי דינים המחודשים המבוארים בזה הסימן

[א] אמרו לו ילדה אשתך זכר ומתה מברך הטוב והמטיב:

א ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב. גרייתא בפרק הרואה (נט:) ומפרש בגמרא סס הטעם משום דליכא למיגס דמי לאו הכי [ס] לא הוה ליה לברוכי הטוב והמטיב דלמיגו מברך כן אלא כשאותה טובה מגעת גם לאחרים ותע"ג דבגרייתא מיירי אמרו לו ילדה אשתך מברך הטוב והמטיב סובר רבינו דאומרת למילתא דאומרים לו וה"ה אם לא אמרו לו אלא הוא מעצמו רואה ומפני כך [ב] וכתבו הרא"ש (סו"ס טו) והמרדכי (סי' רטז) שאע"פ שאין אשתו נאותו מעמד כגון שהיה הבעל בעיר אחרת מברך הטוב והמטיב [ג] וכתבו [ד] הגהות מיימון פרק ד' (מה' ברכות דפוס קושטא) בשם סמ"ק (סי' קנא עמ' קו בהגהות אות יא) דגם היא לריכה לברך כיון דשייכה ונראה לפילו אמה אשתו מברך הטוב והמטיב דהא מ"מ טובה היתה לה בעת שילדתו (א):

בדעת שלמה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה כי הרעה לעובדי השם היא טובתם ושמחתם כיון שמקבל מאהבה מה שגזר עליון השם [ס] נמצא שבקבלת רעה זו הוא עובד השם שהיא שמחה לו [ג]: ד מברך על הטובה הטוב והמטיב אף על פי שירא שמא תבוא לו רעה ממנה כגון שמצא מציאה אף על פי שירא שמא ישמע למלך ויקח כל אשר לו [ג]. ועל הרעה ברוך דיין האמת אף על פי שתבוא לו טובה ממנה כגון שבא שטף מים על שדהו אף על פי שכשיעבור א) השטף היא טובה לו שהשקה שדהו מכל מקום עתה רעה היא לו:

סימן רכג

פרטי רמזי דינים המבוארים בזה הסימן

[א—ב] ברכת לידת אשתו זכר וברכת מיתת אביו ויש לו ממון או אין לו: [ג—ה] ברכת בנין בית וקנין כלים או נתנום לו מתנה: [ו] על איזה כלים מברכים:

א (ס) **ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב:**

ו ה) ולהכת וגו' וכלל מאותן כלל מדה ומדה שהוא מודד לך הוי מודה לו (פירוש בין מדה טובה בין מדת פורענות) ובגמרא (סוף דף ס') מאי כשם שמברך על הטובה אמר רבא לא נצרכה אלא לקבוליהו בשמחה פירש רש"י מברך על מדת פורענות בלב שלם ומייתי מאורמי עלה מקראי ע"ש. ורבינו דקדק ואמר בדעת שלמה ובנפש חפצה כדרך שמברך בשמחה על הטובה וכו' והוא לפי שאי אפשר לאדם שיהא שמח בדעה וצריך לפרש דהכי קאמר כשם שהוא מברך על הטובה בשמחה שאע"פ שמברך בדעת שלמה ובנפש חפצה כך יברך על הרעה בדעת שלמה ובנפש חפצה ותיקן עוד שמה שכתב שמברך על הרעה בשמחה הוא לפי שבקבלת רעה זו הוא עובד השם והעבודה היא שמחה לו:

רכג א ילדה אשתו זכר וכו'. גרייתא (סוף דף נ"ט) אמרו לו ילדה אשתך זכר אומר ברוך הטוב והמטיב ומפרש בגמרא התם נמי דליכא אשתו עמו דניחא לה בזכר וכתבו הרא"ש והמרדכי שאע"פ שאין אשתו נאותו מעמד כגון שהיה הבעל בעיר אחרת מברך הטוב והמטיב ע"ל ומביאו בית יוסף ורמזה דמדאמרי אמרו לו ילדה אשתך זכר דייקינן הכי דאם לא כן הוה ליה למימר ילדה אשתו זכר למה ליה למימר אמרו לו אלא אתא לאורויי דאפילו היה הבעל בעיר אחרת ולא ידע שילדה אלא על פי אחרים שבאו ממקום שילדה אשתו ואמרו לו ילדה אשתך זכר: **וכתב** הרשב"א בתשובה סימן רמ"ה דבנולד לו בן מברך שהחיינו ותימה דהא בגמרא קאמרינן דמברך הטוב והמטיב כיון דליכא אשתו עמו ומסוגיא משמע דכשמברך הטוב והמטיב אינו מברך שהחיינו מיהו מדברי הרב בהגהת שלחן ערוך (ס"ו) משמע דס"ל להרשב"א לא קאמר דמברך שהחיינו אלא היכא שאתה אשתו בשעת לידה דליכא הטעה אלא מי שני לברך הטוב והמטיב הילכך מברך שהחיינו וכן אם הבא קודם שילדתו היא מברכת שהחיינו ואלא כמ"ש בית יוסף דאפילו אתה אשתו מברך הטוב והמטיב ☜ מיהו אין נראה לי לפרש דברי הרשב"א שפסק בשאר דמיירי היכא שאתה אשתו בשעת לידה אלא דמשמע דברך הטוב והמטיב ופטור מלברך שהחיינו וכן הוא מפורש בדברי הרשב"א שבתשובה מקום רשות הוא לו לי נעי מברך בשעת לידה שהחיינו וכן הוא מפורש בדברי הרשב"א שבתשובה הוא בקרא מדמתי:

דרכי משה

רכג (א) וצ"ע בתשובת הרשב"א (ח"א) סימן רמ"ה דכתב שם דנולד לו בן מברך שהחיינו וכתב עוד שם דלא ראה גדולים שנהגו כן ומסתברא דכל אלו הברכות אינן אלא רשות אבל לא חובה וצ"ע דהא אמרינן בגמרא דנולד לו בן מברך הטוב והמטיב משום דאיכא אשתו בהדיה ואפשר דהרשב"א לא קאמר אלא היכא שאתה אשתו בשעת לידה דליכא הטבה אלא לדידיה או אפשר לומר דהרשב"א סבירא ליה דוקא ששמע שילדה אשתו זכר הוא דמברכין הטוב והמטיב וכן אמרינן בגמרא אמרו לו ילדה אשתך מברך הטוב והמטיב וכו' אבל היה עצמו אצל הלידה מברך שהחיינו וכן איתא חילוק זה בגמרא (נט:) לענין גשמים ומ"מ דבריו צ"ע ואפשר דסבירא ליה לרשב"א דצריך לברך הטוב והמטיב וגם שהחיינו כמו שאכתוב למטה בשם סמ"ק בכיוצא בזה ותמיהני על בית יוסף שכתב דברי הרשב"א ולא פירש עליהם דבר:

פרישה

רכג (ס) **ילדה אשתו זכר מברך הטוב והמטיב אמרו לו מת אביו וכו'.** כתב הגמ' יוסף לף על גב דגרייתא מיירי אמרו לו ילדה אשתך מברך הטוב והמטיב סובר רבינו דאומרת למילתא דאומרים לו והוא הדין אם לא אמרו לו אלא הוא מעצמו רואה ומפני כך [ב] וכתבו הגהות מיימון פרק ד' בשם סמ"ק דגם היא לריכה לברך כיון דשייכה נהנין ועיין בגמ' יוסף שהגיה שהרשב"א סבירא ליה דמברך שהחיינו וכתב בדרכי משה לעיין לומר דמיירי בשאר אשתו אשתו. וכתב בשלחן ערוך (ס"ו) דאז מברך שהחיינו ואלא כמו שפסק הגמ' יוסף בשימן זה דאפילו אתה אשתו מברך הטוב והמטיב כיון שהבעל בעיר אחרת מברך הבעל הטוב והמטיב וכתבו הגהות מיימון פרק ד' בשם סמ"ק דגם היא לריכה לברך כיון דשייכה נהנין ועיין בגמ' יוסף שהגיה שהרשב"א סבירא ליה דמברך שהחיינו וכתב בדרכי משה לעיין לומר דמיירי בשאר אשתו אשתו. וכתב בשלחן ערוך (ס"ו) דאז מברך שהחיינו ואלא כמו שפסק הגמ' יוסף בשימן זה דאפילו אתה אשתו מברך הטוב והמטיב כיון

חדושי הגהות

רכב [ס] שיחשוב כי הכל כפרת עוונותיו (תלמיד הר"י (מד: ד"ה מייב מדם): [ג] לפי שבקבלת רעה זו הוא עובד השם והעבודה היא שמחה לו (ב"ח) ועיין שייר כנה"ג: [ג] לפי שהעתידות הסם לפסר שיהיו אלא יהיו (פירוש המצויות להרמב"ם (ברכות פ"ט ד"ה מייב מדם) ותליהו רבה):

רכג [ס] היה לריך לברך שהחיינו (מהרל"ח) פירוש לפירושו כדעת סו"ס הרשב"א לקמן בגמ' יוסף ודרכי משה: [ב] עיין פריסה וכנסת הגדולה: [ג] ונראה דמדאמרינן אמרו לו ילדה אשתך זכר דייקינן הכי דאם לא כן הוה ליה למימר ילדה אשתו זכר למה ליה למימר אמרו לו אלא אתא לאורויי דאפילו היה הבעל בעיר אחרת ואלא ידע שילדה אלא על פי אחרים שבאו ממקום שילדה אשתו ואמרו לו ילדה אשתך זכר (ב"ח) ועיין פריסה וכנסת הגדולה: [ד] עיין דרכי משה ופריסה ובאר הגולה (אות ח) כולם הביאו דין זה בשם סמ"ק והגהות מיימוני ואנכי בקשתי ולא מצאתי:

הגהות והערות

רכב א) **בדפוסי** ספרד וכמה כת"י "שכשיעבור שוט השטף", והוא מלשון הפסוק (ישעיה כח טו ושם יח) שוט שוטף כי יעבור:

ב **אמרו לו מת אביו מברך דיין האמת וכו'.** נרייתא שם וגרסה דלמא דוקא מאביו אלא הוא הדין שאר מתים שמצטער עליו מברך דיין האמת דהוי ליה כגלל מה שמניעו על שמועת רעות אומר ברוך דיין האמת אלא לפי שעת ההורות נתנו והוא יורשו נתחלה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף הוא אומר ברוך הטוב והמטיב. ומיהו העולם נוהגין לומר ברוך דיין האמת בלא שם ומלכות ולפע"ד אינו נכון. ואין צריך לומר בפיוט תלמיד חכם או מלא חסוד דיש לברך בשם ומלכות:

ב [א] **אמרו לו מת אביו מברך דיין האמת. היה לו ממון שיורשו אם** (ב) **יש לו אחים שירשו עמו מברך הטוב והמטיב אין לו אחים והוא יורשו לבדו מברך שהחיינו שאין מברכין הטוב והמטיב אלא אם כן יש לו שותף** ב] **באותה טובה:**

ג **בנה בית חדש או** (ג) **קנה כלים חדשים** (ד) **לא שנא היו לו כיוצא באלו תחלה או קנה וחזר וקנה מברך על כל** ג] **פעם שהחיינו ואיתא בירושלמי** (ה) **לאו דוקא חדשים אלא הוא הדין נמי ישנים אם הם חדשים אצלו ונקט חדשים** (ו) **לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן:** ד(א) **כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל שבשעת קנין יש לו לברך אע"פ שעדיין לא נשתמש בהן שאין הברכה אלא על** ה] **שמחת הלב שהוא שמח בשעת קנייתן:** ה (ז) **כתב בסמ"ק שאם קנה לו**

ג **בנה בית חדש או קנה כלים חדשים וכו'.** [ה] מסנה שם (נד.) בנה בית מדש וקנה כלים מדשים מברך שהחיינו ומיפליגו בה אמוראי (שם נט:) וכתבו הרי"ף (מד.) והרמ"ם (פי' טז) וקיי"ל כרבי יוחנן וכליעזר בתרא (ס.) דאמר אין קנה כיוצא בהן אין לו קנה כיוצא בהן אין שם לו כיוצא בהן ואין שאין לו כיוצא בהן צריך לברך: **ואיתא בירושלמי** (ברכות פ"ט ריש ה"ג) **לאו דוקא חדשים אלא הוא הדין ישנים אם הם חדשים לו.** לשון הירושלמי לא קשה דבר מדשים שלא מפילו שמקיס כמילו מדשים הס לו וכן כתבוהו המוספות (נט: ד"ה ורבי יוחנן) וגם הרשב"ם (שם ד"ה קנה בית) כתב שלא מפילו שמקיס מדשים הס לו ועל כרחך לומר שפירושו כמו שכתב הרמ"ם וזה לשונו שלא מפילו הן שמקיס והן מדשים לו וזה כדברי רבינו שלומר שהם הן חשובים עליו כחדשים מברך עליהם אם מכרן וחזר וקנאן כן כתב הרשב"ם (שם) ושם הרמב"ד. ומשמע לי שאע"פ שהם מדשים שלא נשתמש בהם מיהו מברך לכיון שהיו שלו פעם אחת שוב אינם דבר חידוש כשחזר וקנאן:

ד(א) **כתב אדוני אבי הרא"ש ז"ל שבשעת קנין יש לו לברך וכו'.** שם וכתב דהכי משמע בירושלמי (פ"ט ה"ג) וכן כתב הרשב"ם (שם) ג"כ: ה **וכתב בסמ"ק** (סי' קנא עמ' קי) **שאם קנה לו ולביתו וכו'.** נרסה דהיינו נכלי שמשתמשין בו הוא ובני ביתו אבל אם קנה כלים לו ולכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו (ב):

דרכי משה

(ב) **ונראה** לי דהיינו דוקא לדעת הרמב"ם והרי"ף דסבירא להו דלא מברך הטוב והמטיב אלא בדאית ליה שותפות בההוא דבר עצמו כמו שנתבאר לעיל סימן (רכ"א) [רכ"ב] אבל לדעת הרא"ש דסבירא ליה לעיל דאפילו לית ליה בהאי שדה שותפות מברך הטוב והמטיב

פרישה

דטובה היתה לה נעת שילדתו: (ב) **יש לו אחים שירשו עמו מברך הטוב והמטיב.** ז"ל מוהרי (מהרש"ל בתשובה לסימן) ולכאורה היה נ"ל פירושו לפ הטוב והמטיב וכל שכן שיברך דיין האמת מכן בשמ"ג משמע להדיא שאינו מברך שלא הטוב והמטיב עכ"ל ומיהא דמיימוני כתב להדיא (בפי"ח) [בפי"ו] מהלכות ברכות (ה"ז) שמברך תחלה ברוך דיין האמת ואח"כ ברוך הטוב והמטיב ויותר המיהא שרמזתי בשמ"ג שכתב בהדיא בהרמב"ם א]: (ג) **קנה כלים חדשים.** ז"ל מהר"י וויל בתשובותיו (לף פ"ג ע"ג) (בפסקים שבסוף תשובותיו סי' ג) כשמלבש לובש פלונית מלבושים מה מנעליים מלבושים מין לומר שלבה ומחלבש וכו' עיין בשלטן ערוך (פ"ו): (ד) **לא שנא היו לו כיוצא באלו תחלה או קנה וחזר וקנה וכו'.** פירוש לבפרק הרואה ריש דף ס' אימא פלוגתא דחד מהן לחמר סבירא ליה דוקא בהיה לו מחלה פירושה ואח"כ קנה לאיכא חידוש גמיה הקנייה צריך לברך אבל קנה וחזר וקנה לליכא חידוש גמיה כלל מין צריך לברך קמ"ל לעין הלכה כאותו מ"ד אלא שכל ענין צריך לברך כן פירש הרמ"ם (סי' טז) וע"ש: (ה) **לאו דוקא חדשים אלא הוא הדין נמי ישנים.** כתב הרמ"ם וז"ל אפילו הם שמקיס והם מדשים לו וכתב הסיה יוסף על זה זה לשונו וזה כדברי רבינו כלומר שאם הם חשובים עליו כחדשים מברך עליהם ע"כ. ונשמע מרמה שפירושו של הסיה יוסף אינו מוכרח כל כך שיש לפרש דברי הרמ"ם כמשמעות דברי רבינו שאם הם חדשים אלא שקנאן עכשיו ולא היו לו מעולם הם לו כחדשים ד]: (ו) **לאפוקי אם מכרן וחזר וקנאן.** כתב הסיה יוסף ומשמע לי שאע"פ שהם חדשים שלא נשתמש בהם מיהו מברך לכיון שהיו שלו פעם אחת שוב אינם דבר חידוש כשחזר וקנאן: (ז) **כתב בסמ"ק שאם קנה לו ולביתו מברך וכו'.** רלה לומר שהחיינו וגם הטוב והמטיב וכ"כ ר' מברהם פרלג (בהגהותיו לטור) ומורי ורבי ונראה דהיינו נכלי שמשתמשין בו הוא ובני ביתו אבל אם קנה

דרישה

רכג [א] **אמרו לו מת אביו.** עיין בפרישה שיש להקשות אדיוקי דברי רבינו שברישא לא נקט לשון הגמרא ובסיפא נקט ויש לומר דדרך העולם בשמועה טובה מכריזין ברבים ואומרים ילדה אשתו של פלוני זכר משא"כ בשמועה רעה שאין מכריזין על דרך מוציא דבה הוא כסיל (משלי י יח) ולו לבדו אומרים אותו ודוחק: **בסוף** פרק בכל מערבין (מ:) גרסינן אמר רבה כי הוינא בי רב הונא איבעיא לן מהו לימא זמן בראש השנה וביום כיפור [וכו'] כי אתאי בי רב יהודה אמר אנא אקרא חדתא קאמינא זמן א"ל רשות לא קא מיבעיא לי כי קא מיבעיא לי חובה מאי וכתב בית יוסף על זה בסוף סימן רכ"ה זה לשונו משמע מהתם שברכת שהחיינו על פרי המתחדש אינו חובה אלא רשות וכמ"ש בשם הרשב"א עכ"ל. ודוק בלשון רבינו שג"כ אינו כותב בשום מקום בהגי ברכות צריך לברך אלא כותב מברך ואינו מברך וק"ל:

חדושי הגהות

[ה] **עיין** שייכי כנה"ג ומליהו רנה:

הגהות והערות

רכג א] **עיין** מאמר מרדכי כאן אות ד שכן הוא בהדיא בש"ס דף נט ע"ב בתחילה אומר ברוך דיין האמת ולבסוף ברוך הטוב והמטיב. [והעתיקוהו הרי"ף והרא"ש]: ב] **בדפוסים** קדמונים וכתה"י "שותפין" ואינו מובן דהא סגי בשותף אחד: ג] **בדפוסים** קדמונים וכתה"י "בכל פעם": ד] **כבר** חזר הב"י ופירש כן בבדק הבית, ורבינו הפרישה לא ראה ספר זה (שנדפס בסוף ימיו) כדמוכח בכמה מקומות: ה] **כ"ה** ברוב דפו"ר וכתה"י, ובכמה דפוסים "ע"י שמחת הלב" ונראה ט"ס:

ולביתו מברך גם [ו] הטוב והמטיב. (ח) ירושלמי קנה מברך שהחיינו ניתנו לו במתנה מברך הטוב והמטיב שיש בו טובה לו ולנותן: ד(ב) לבש מברך מלביש ערומים: ו (ט) כתבו התוספות שאין לברך אלא על דברים חשובים דומיא דבנה [ח] בית חדש אבל דבר שאינו חשוב כל כך כגון חלוק או מנעלים ואנפילאות אין לברך עליו. וא"א הרא"ש ז"ל כתב יראה לי שהכל הוא לפי מה שהוא אדם יש עני ששמח בחלוקו [י] יותר מעשיר בכלים חשובים:

בית יוסף

ירושלמי בפרק הרואה (ה"ג) קנה מברך שהחיינו ניתנו לו במתנה מברך הטוב והמטיב. וכתבו התוספות (שם ד"ה ורבי) וצ"ע בתלמוד שלנו דלא אשכחן הטוב והמטיב אלא בדאיכא אחרינא בהדיה. והרא"ש כתב ולי נראה דהכא נמי איכא אחרינא בהדיה המטיב לנותן אם המקבל עני שזיכהו השם וחננו ממון לעשות צדקה ואם הוא עשיר שמח הנותן במה שמקבל מתנתו עכ"ל ומשמע דתלמודא דידן לא חש למיתני הכי משום דבכלל מאי דאגמרן דכי איכא אחרינא מברך הטוב והמטיב היא וזה הטעם יספיק להרי"ף והרמב"ם שלא כתבו הירושלמי הזה והוה משמע לי דאינו מברך אלא הטוב והמטיב בלבד אבל מדברי סמ"ק שכתב רבינו בסמוך משמע דשהחיינו נמי מברך:

ד(ב) **לבש** מברך ברוך מלביש ערומים. ירושלמי שם וכתבוהו התוספות (שם) והרא"ש (סי' טז):

ו **כתבו** התוספות שם דהא דצריך לברך שהחיינו בקונה כלים חדשים דוקא בכלים חשובים דכלים חדשים משמע חשובים דומיא דבית חדש אבל דבר קטן שאינו חשוב כ"כ כגון מנעלים ואנפילאות וחלוק של פשתן וכיוצא בהן אין צריך לברך שהחיינו והרא"ש (שם) כתב ויראה לי הכל לפי מה שהוא אדם דיש עני ששמח בחלוק יותר מעשיר בכלים חשובים כדאיתא בפרק אין מודרין מן המבושל (נדרים מט:) דרב יהודה לא היתה לו אלא גלימא רעועה וכד נפקת דביתהו לשוקא מיכסיא בה [ו] וכדו מיכסי ביה הוה מברך ברוך שעטני מעיל לפי שהיה חשוב עליו כמעיל לעשיר. ובתרומת הדשן (סי' לו) כתב דיש לנהוג כדברי התוספות שלא לברך על כלים שאינם חשובים כלל כגון חלוקים ומנעלים ואנפילאות וכהאי גוונא כלים שרגילים לסתם בני אדם להתחדש להם אבל כלים חשובים קצת כגון מלבושים של בגד נמר דמי לדבר הבא מזמן לזמן דסתם בני אדם לפרקים מועטים מתחדשים להם ואפילו רב שרירא דבסמוך מלי סבר דמברכין (ג): **כתבו** התוספות בפרק לולב וערבה (מו. ד"ה העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו) ודאמרינן בהרואה דמברך על כלים חדשים כתב רב שרירא גאון דלא סמכינן עלה דמסקינן בפרק בכל מערבין (עירובין מ:) דבעינן מידי דאתי מזמן לזמן וקשה מפדיון הבן עכ"ל וכן כתב סמ"ג (עשין כז קיד.) ואני שמעתי שכתב רב שרירא גאון שאין מברכין עליהם שהחיינו אלא בדבר הבא מזמן לזמן וכתב שכן מוכח בפרק בכל מערבין (שם) וכן כתב רש"י בשם רב שרירא עכ"ל ובתרומת הדשן סימן ל"ו כתב דלא סבירא לן כלל בהא כרב שרירא דהא כל המחברים מייתי ההיא דפרק הרואה לפסק הלכה עכ"ל ודברים נכונים הם שלא לחוש לדברי רב שרירא במקום הרי"ף (מד.) והרמב"ם (פ"י ה"א) והרא"ש (סי' טז) ושאר פוסקים שסתמו דבריהם כההיא דפרק הרואה (ד) וז"ל הרשב"א בתשובה (ח"א סי' רמ"ה) מסתברא דכל שנולד לו בן צריך לברך שהחיינו בין נולדו לו בנים אחרים או לאו דהא קיי"ל כלישנא בתרא דרבי יוחנן דאמר בפרק הרואה (ס.) בין קנה בתים אחרים בין לא קנה מברך שהחיינו אלא שלא ראיתי שנהגו כן אפילו הגדולים אשר בארץ ושמא עשאוה רשות כקרא חדתא (עירובין מ:) דכל שאינו בא מזמן לזמן כמועדות אין מברכין שהחיינו בחובה ומפני שראיתי גדולי הדור שלא נהגו לאמרו אני דוחק כן ואף על פי שאין זה מספיק כל הצורך שהרי בפדיון הבן תקנו זמן. ושמא אף על מצוה מתמות התורה כפדיון הבן אומר זמן. ולפי טעם זה כל אותם שבפרק הרואה כקונה כלים חדשים ונפלה לו ירושה מאביו וכל אותם הנזכרים שם דלאו מזמן לזמן אתו [יא] אלא במקום הנאה לבד י"ל דלאו בחובה אמרוה אלא ברשות עכ"ל:

בית חדש

מלברך שהחיינו הכא מיירי שקנה כלים המיוחדים לו לבדו וקנה כלים ג"כ לביתו השתא ודאי על מה שקנה לעצמו מברך שהחיינו ועל מה שקנה לביתו מברך הטוב והמטיב דהטוב הוא לדידיה שזכה שיהיו בני ביתו מלובשים במלבושי כבוד וכיוצא בזה הוי פירוש ניתנו לו במתנה וכו' דבסמוך והמטיב לאחריני הם בני ביתו שנהנין בטובה זו בכלים שקנה להם:

דרכי משה

הואיל ויש להם ג"כ שדות בפני עצמם והוא הדין כאן אע"פ שאין משתמשין בחד כלי אלא שקנה להם ג"כ כלים כאלו מברך הטוב והמטיב: (ג) **כתב** מהר"י וייל בפסקיו (שבסוף תשובותיו סימן ל"ז) כשאדם לובש פליצא חדשה או מנעלים חדשים אין לומר לו תבלה ותתחדש [ט] כי היו צריכים להמית הבהמה קודם לבישה אחרת וכתיב ורחמיו על כל מעשיו (תהלים קמה ט) עכ"ל ובאמת שהטעם הוא חלש מאוד אבל שמעתי שרבים מקפידים על זה: (ד) ונ"ל דאע"ג דמתשובת הרשב"א שכתבתי לעיל (אות א) משמע כדברי רב שרירא דברכות אלו אינן חובה מכל מקום יש לנהוג לברך עליהן כדברי הפוסקים דסבירא להו שהן חובה ומכל מקום המיקל בברכות במקום שהוא מחלוקת לא הפסיד [ז]:

פרישה

כלים לו וכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו אבל כשמשתמשים גם שניהם מברך שהחיינו וגם הטוב והמטיב. והא דלא כ"כ הסמ"ק בשאר דברים שמברכין עליהן הטוב והמטיב כגון שדה וכיוצא נראה לחלק דשאני שדה שההנאה של גידול התבואה באה לו ולשותפו ביחד משא"כ בשימושי כלים שהנאת השימוש באה לו בפני עצמו ולבני ביתו בפני עצמם לכל אחד בשעת תשמישו וכל אחד נהנה בו שלא בשעה שחבירו נהנה בו משום הכי צריך לברך ג"כ שהחייינו על הלבישה המיוחדת וק"ל: (ח) ירושלמי [וכו'] ניתנו לו במתנה מברך הטוב והמטיב שיש בו טובה לו ולנותנו. פירש הרא"ש דאם המקבל עני הוי טובה שזיכהו השם וחננו ממון לעשות צדקה ואם הוא עשיר שמח הנותן במה שמקבל מתנתו עכ"ל: (ט) **כתבו התוספות שאין לברך וכו'** עד כגון חלוק **ואנפילאות אין לברך עליו.** כתב בתרומת הדשן (סי' לו) דכן יש לנהוג אבל כלים חשובים קצת כגון מלבושים של בגד נמר דמי לדבר הבא מזמן לזמן דסתם בני אדם לפרקים מועטין מתחדשים להם ובהא כולי עלמא מודו דמברכין עליהם: כתב הרשב"א בסימן (רמ"ב) [רמ"ה] והביאו הבית יוסף דכל הני ברכות דלאו מזמן לזמן קאתו אינם אלא רשות ומשום הכי אפילו חכמים גדולים שבימיו לא ראה שהיו מברכין אותן וא"ת הרי פדיון הבן דלאו מזמן לזמן קבוע כמועדות קאתי ואפ"ה מברכין שהחיינו שמא י"ל שאני מצוה ממלות התורה דקבעוהו חובה ונדחקתי ליישב מנהג הגדולים עכ"ל וכן פסק בהגהת שלחן ערוך (ס"א) וכ"כ מורי ורבי (מהרש"ל בביאורו לטור) בשם הרשב"א ועיין מ"ש עוד מזה בהיפוך ריש הדף ז]:

חדושי הגהות

[ו] וכד נפיק רב יהודה לצלויי הוה מיכסי ביה ומצלי (מעדני יו"ט): [ז] ודוק בלשון רבינו שג"כ אינו כותב בשום מקום בהני ברכות צריך לברך אלא כותב מברך ואינו מברך (דרישה):

הגהות והערות

ו] **בכת"י** פריש ודפוסי מנטובה ושלוניקי תיבת גם ליתא. ובכת"י לונדון "מברך גם בה". ועיין ב"ח: ז] **כוונתו** שכתב עוד בזה בעברו השני של הדף בראשו. והוא לפנינו בדרישה אות א: ח] **בדפוסים** קדמונים וכתה"י "דקנה": ט] **כ"ה** בכת"י ובד"מ הקצר ובהגהות הרמ"א בש"ע, אבל בד"מ הארוך שבדפוס ובתשובות מהר"י וייל "תבלה ותחדש": י] **בכת"י** פריש ודפו"ר ב"י "בחלקו" וט"ס היא, וברוב דפו"ר "בחלוק": יא] **בדפוסים** האחרונים נוסף "ולאו מצוה" ובתשובות הרשב"א אינו:

א מברך שהחיינו. ומ"ג דמכל מקום כל העולם שותפין עמו בשמחה טובה, שהרבה מנשים יש להם שדות, וכמו שכתב הרמ"ק [ברכות פ"ט סימן טו], מכל מקום בעינן שיהיו שותפין בטובה, מה שאין כן הכא שכל אחד יש לו שדה בפני עצמו, ועיין מה שכתבתי סימן קע"ה [ס"ק ד]: **כתב הש"ך** ומש יש לו משה ובנים עיין סימן רכ"ג סעיף ג'. כוונו שמברך הטוב והמטיב. וקשה דמ"ש ממי דמק בגמרא [ברכות נט, ב], הוי ליה למנוי כגון דמיכא משה ובניס. מלמ על כרחך לא מהני משה ובניס, דהכי אין להס חלק בשדה ושמח לא יתן להס כלוס מפירותיה, משמ"ש בסימן רכ"ג סעיף ג' דיש לה חלק בולד דשלשה שותפין בשדס [קידושין ל, ב] ומה שכתוב שם סעיף ה' נמי שיש להס הנאה שמשתמשין בו מיד, ודברי הב"ח בסימן רכ"ג [ד"ה על] ל"ע: **ב** **דהשומע וכו'.** פירוש, היכא דשמע ולא חזא ואית לו שדה בשותפות, אינו מברך מודיס וכו' מלא הטוב והמטיב. אבל אס יש לו שדה לבדו מברך שהחיינו, לאין לו שותף בשותה טובה, דזה אין חילוק בין רואה לשומע, דברכת מודיס וכו' לא נתקנה אלא ברואה. ועיין בטור סימן רכ"ג שכתב אמרו לו מת פלוני וכו' מברך, ועיין מה שכתבתי [שם] סעיף [קטן] ג'. וכן משמע בחידושי הרשב"א [ברכות נט, ב ד"ה אלא אידי]. ולריך עיון מאי קמ"ל רמ"ל זה, וגם למה כתב וי"ש לומריס וכו'. ולפשר שרמ"ל אלא רק בב"י [ד"ה כתב הרשב"א], ומשר שהרשב"א חידש דשומע אפילו אין לו שותף מברך הטוב והמטיב, אבל המעיין בחידושי הרשב"א יראה כמו שכתבנו, ומשום הכי השמיטו הרב ב"י [בשו"ע]: נראה לי דאס עכו"ס שותף בשדהו, מברך שהחיינו, דטובת עכו"ס מיהא טובה, כמו שכתבו התוספות בקהלרין דף ל"ז [ע"ב ד"ה לעוזבה]:

רכב **א** **על שמועות.** ודוקא שמע מפי אדס נאמן שראה הדבר (מטה משה סימן שסט בשס ספר חסידים סימן תתמג). מי שהוכרח מחמת עניותו לקחת משה עשירה שלא נחפלו, מברך הטוב והמטיב ואין החמת ((ס"פ) [ספר חסידים] [א] סימן שפ"ב (תתס"ד) [תתמד] תתמ"ה [ב]):

רכג **א** **ילדה.** ונראה אין חילוק בין רואה לשומע כמו שכתבתי סוף סימן רכ"ג [ס"ק ב]: **ב** **מברך.** יש**מחוה** כתוב (מלחמי כתוב):

ערך לחם למהריק"ש

רכג סעיף א בסוף **[וגם היא צריכה].** מתה לשמו לחמי לילה, מברך הוא הטוב והמטיב כיון שילדה בחייה:

באר היטב

(ג) **יש אומרים דהשומע.** פירוש היכא דשמע ולא חזא ואית ליה שדה בשותפות מברך הטוב והמטיב, ואס יש לו שדה לבדו מברך שהחיינו, דזה אין חילוק בין רואה לשומע, וברכת מודיס לא נתקנה אלא ברואה, עיין מ"ש [ס"ק ב]:

רכב (א) **שמועות.** נקט שמועות לשון רבים, לשמועינן אפס נאו לו הרבה בבת אחת די בברכה אחת. הלכות קטנות אלק ו' סימן קל"ט. אס שמע שמועה שלרין לברך עליו הטוב והמטיב או שהחיינו או דיין החמת, ואין המגיד נאמן או שלא ראה הדבר, לא יברך. וכן אס שמע שנאפס הגזלן, לא יברך עד שיביא לו הגזלה, ספר חסידים. מטה משה. מי שהוכרח מחמת עניותו לקחת משה עשירה שלא נחפלו, מברך הטוב והמטיב ודיין החמת, ספר חסידים. מ"ל:

רכג (א) **אשתו.** ונראה אין חילוק בין רואה לשומע, מ"ש [ס"ק ב]:
(ב) **הטוב.** ויש**מחוה** כנגד מזרח ויברך, מלחמי כתוב, [מ"ש ס"ק ב]. אף שהיה לו ככר בייס, ט"ז [ס"ק ב]:

ביאור הגר"א

[ה] [הגה] **יש אומרים כו'.** גמרא שם [ברכות נט, ב] לא קשיא כו', וכתב הרשב"א [שם ד"ה אלא אידי] דאף לפי המסקנא כן הוא, ועיין מ"א [ס"ק ב]:

[א] [סעיף א] **וגם היא כו'.** כמו שכתוב שם [ברכות נט, ב] דניחא לה כו':
[ב] [הגה] **ואם כו'.** כמו שכתוב שם וכל כו', והחניא אמרו לו ילדה

מחצית השקל

רכא (ס"ק א) **מברך כו'.** וכמו שכתב הרא"ש. ר"ל, דהרא"ש באמת מפרש כן דברי הש"ס דמשני באית ליה שותפות מברך הטוב ומטיב, דאין ר"ל דמיירי דוקא דאית ליה שותפות בשדהו, אלא ר"ל דכל טובת הנשמים מקרי אית ליה שותפות, דכל העולם שותפים בטובה זו. אלא דבשו"ע פסק כהרי"ף [ברכות מג, ב] דמפרש דבעינן דוקא דאית ליה שותפות בשדהו: ועיין **מה שכתבתי סימן קע"ה.** ס"ק ד': **כתב הש"ך כו'.** עיין סימן רכ"ג סעיף א' כוונתו כו'. כמו בסימן רכ"ג בילדה זכר מברך הטוב ומטיב הואיל ויש לאשה חלק בטובה, הוא הדין בשדה מקרי דאשה ובניו הסמוכים על שלחנו יש להם חלק בשדהו: **וקשה דא"כ מאי דחק בגמרא כו'.** ר"ל, דאמרינן דף נ"ט ע"ב אהא דתנן על הגשמים ועל בשורות טובות אומר הטוב ומטיב, על הגשמים מאי מברך, אמר רבי יהודה מודים אנחנו לך על כל טפה כו'. ופריך והתנן על הגשמים כו' הטוב ומטיב, ומשני הא דשמע משמע אומר הטוב ומטיב, והא דחזי מחזי אומר מודים אנחנו לך. ופריך אי דשמע משמע (ר"ל דמתניתין מיירי דשמע) היינו בשורות טובות,

הגהות והערות

ב] תוקן ע"פ הרשב"ץ שם:
רכב א] תוקן מהדורת תמ"ד מ"פ:
ב] דין זה אינא רק בסימן שפב, והא דכתב סימן תתמ"ד תתמ"ה, כוונתו לעיין שם עוד דינים מדיני ברכת הודאה. וכ"כ הכנסת הגדולה, עי"ש:
ג] כ"ה בטור. וברמ"א לפו"ר, קלקלת ע"ל הגירסת "מברך":
רכג א] תוספות הגאון הגולה תמ"ד תכ"ה. מהדורת דיהרנפורט תנ"כ [מגיהים לפו"ר] הגירסת "ברכת כלים מדשים":
ב] תוקן מהדורת תמ"ד מ"פ:

הגהות הסמ"ע

סעיף ב השומע שירדו גשמים מברך הטוב והמטיב. פירוש אם יש לו [שותף]:

ציונים לרמ"א

ג) רשב"א [ברכות נט, ב ד"ה אלא אידי]:

עטרת זקנים

רכג א] **ילדה אשתו זכר כו'.** בכל פעם מברך הטוב והמטיב (בית יוסף ד"ה ילדה הטור. והרא"ש ברכות פ"ט סוף סימן טו. והמרדכי שם רמז רטו). מכל מקום אע"פ שמברך הטוב והמטיב [ו]פטור ב] מלברך שהחיינו, מכל מקום רשות הוא לו ואי בעי מברך (מורי בב"ח ד"ה וכתב הרשב"ץ). וברכת הטוב יכול לברך אף שהוא בעיר אחרת (הרא"ש שם והמרדכי שם):

רכג (א) ילדה. עיין ט"ז. הסכים לב"י אף במתה אשתו מברך אח"כ הטוב, דשייך השתא, דטובה לה עתה שהניחה זכר. ומה שכתב בשם תשובת הרשב"א, עיין אות ד' כתב כן בכלים חדשים לו ומשתמשין בני ביתו ג"כ מברך שהחיינו והטוב. אבל הפרישה [אות ז] חילק, דהסמ"ק כתב כן בכלים חדשים, שהנאה אין באה בשוה ביחד כי אם כל אחד בשעה שמשתמש, משום הכי מברך שהחיינו ג"כ, אבל שדה וכיוצא דהנאה באה לשניהם בשוה, עוד: **א מברך.** עיין מ"ש. הרמ"ם [פ"ט מיתין טו] גרסות נ"ט כ' והמתבר פסק כרי"ף [שם] וכ"מ [שם] דצריכין שותפין בחותו דבר עלמו, עיין סימן קע"ה סוף ד' (ומלת "בטוסה" לאו להיות בחותו דבר), ומכל מקום מסימן רכ"ג סעיף ב' דמת מהי ויש לו אחים, סתם אף לאחי מלק על פיו ואמר שדה זו לפלוני וזו לפלוני דאין שותפין בחותו דבר כי אם בטוסה, אפילו הכי מברך הטוב והמטיב, הוא הדין בזה, וכמו שכתב הרמ"ם [שם] ורשב"ם [ד"ה והא] שם, וגראה לחלק כמו שכתבתי מקודם זה דבנמים יכול להיות חלקה אחת ממטיר כו', ועוד י"ל בירושה על פי הרוב אין מחלק על פיו, הלכך לא פלוג ויש לו אחים מברך הטוב ומטיב. ומה שכתב מ"ש לחלה לא מהני כאן, מה שאין כן בסימן רכ"ג סעיף ה' קנה כליס חדשים דמשמתין הכל כו', דמ"כ ליתני בגמרא ר"ט ב' דים לו אחה, קאה הא מהני דים לו שותפת, ועיין אליה רבה אות ג', יע"ש. ודברי הב"י בסימן רכ"ג הקשה לרי"ף ור"מ מאי שנא בשמים משמועת טוטות, ותירן החם ליכא שהחיינו, ול"ע דבאין אחים מברך שהחיינו, וכן פסק הר"מ ז"ל בפרק י' מהלכות ברכות [הלכה ז] , ואפילו הכי דים אחין[ם] הטוב ומטיב ובשמים שהחיינו, יע"ש ול"ע. עיין מה שכתבתי מי"ש בחות ב' מזה: **ב דהשומע.** עיין מ"ש. דברכת מודים בתין לו אחה כלל לא נתקנה, אלא ברוחה שייך לומר על כל טפה וטפה כו', אבל מברך הטוב בשים אחה בשותפות בשמע, או לבדו שהחיינו, דאחה אין מילוק בין שמע לראחה, ובטוב [סימן] רכ"ג "אמרו" לו מת אביו (בשו"ע אם סעיף ג מת אביו) מברך שהחיינו בתין אחים ויש אחים הטוב, אלמא אין מילוק, ומשום הכי השמיטו המחבר, דפשוט הוא אלא חוא דתין מברך מודים. ושיעור הלשון כך הוא להטוב או שהחיינו אין מילוק בין ראחה לשמע, אלא בסימן רכ"ג [ד"ה על] לכתב דשהחיינו לא שייך בשמע רק בראחה, עיין אות ה' בשופו. והנה בגמלא לבי [ס"ק ב] פירש דוודאי בים קרקע שוב ראחה לשמע, אבל בתין לו קרקע כלל דבראחה מודים ובשמע לא שייך מודים, תקנו לברך הטוב, דמכל מקום טובה הוא לדידיה ולאחריני שיהיה זול בעולם. ולהמ"מ לפשר לא הוא זה דמדשמיק הר"ב להמחבר ואודי ליה להלכה כרי"ף [שם] ורי"מ [שם] דצריכין שותף בחותו דבר ממש, לפשר זול לא מקרי בחותו דבר ממש. וממרוחא דבדי המ"מ משמע לכאורה בראחה ומברך מודים, כל דים לו מראש מברך מודים ושהחיינו, ושותפות הטוב בתקום שהחיינו ול"ע, ועיין סימן (רכ"ב) [רכג] ט"ז [ס"ק] (ג') [ל] ומי"ש שם יבואר:

רכב א על. עיין מ"ש. לפשר מפתח בני מדש לא, דוקא מוחזק בכתרות, אע"ג לגחמן בתיקוחים מהימן כל אחד עיין יו"ד סימן ו' [סעיף ו] ו[סימן] ס"ה [סעיף יג בהגה] ו[סימן] קכ"ז [סעיף ג]. מה שכתב אחה עשיכה כו', היוס כמדומה ממעטין בנרכות אלו, עיין סימן רכ"ג [סעיף ו בהגה]. מה שכתב המחבר שמועות טוטות שהחיינו, אינו בגמרא מפורש, ובריימא קנרו של דבר (ע"ט ב') ול"ל בראחה, ועיין ב"ח כאן ובמ"ש [סימן רכ"ו ס'], ומיהו אנו אין לנו אלא סתם המחבר לתף שמע מבתך שהחיינו:

רכג א ילדה. עיין מ"ש. בסימן רכ"ו אות ב' דשהחיינו והטוב מברך בשמיעה כמו בראייה, וברכת מודים הוא דים מילוק בין רואה, יע"ש. ומשומע הרשב"ם [מ"ש סימן רמה], עיין ט"ז אות ו' מזה: **ב מברך.** עיין מ"ש. ואליה רבה [ס"ק] ו' הוא הדין בכל ברכות אלו, ע"ש. אם יושב

מחצית השקל

ותנן על בשורות טובות כו', (ר"ל א"כ גשמים למה לי, הא הוי בכלל בשורות טובות) אלא אידי דחזא מחזא, הא דאית ליה ארעא אומר הטוב והמטיב, הא דלית ליה ארעא אומר מודים אנחנו לך. ופריך אי אית ליה ארעא אומר הטוב והמטיב, והתנן בנה בית חדש וקנה כלים חדשים אומר ברוך שהחיינו כו', שלו ושל אחרים אומר הטוב והמטיב, לא קשיא הא דאית ליה שותפות, (ר"ל, הכא בגשמים מברך הטוב והמטיב מיירי באית ליה שותפות), הא (בנה בית) דלית ליה שותפות כו'. ת"ש והאמר רב יוסף בר אבא אמר רבי יוחנן אע"פ שאמרו שינוי יין אין צריך לברך בורא פרי הגפן, אבל אומר ברוך הטוב והמטיב. ומשני התם נמי דאיכא בני חבורה דשתו בהדיה, ע"ל הגמרא. ומזה הוקשה למג"א לדעת הש"ך למה הוצרך לאוקמי האי דשדה דמברך הטוב והמטיב באית ליה שותפות, הוה ליה לשנויי כגון דאיכא אשה ובנים דהוי כמו שותפות: **והקשה בספר חמד משה** [אות א] א"כ ביין דודאי אם אשתו ובניו שותים עמו מברך הטוב והמטיב כמו שכתבו התוספות שם [ד"ה התם], וכן כתב מ"א לעיל סימן קע"ה ס"ק ד', א"כ תקשי ליה למה הוצרך לשנויי ביין דאיכא בני חבורה כו', הוה ליה למימר דאשתו ובניו שותים עמו. עוד הקשה דהא כתב מ"א סימן קע"ה [שם] הטעם ביין דאם אשתו ובניו שותים עמו דמברך הטוב והמטיב, משום דמזונתן עליו הוה ליה כאית ליה שותפות, ואע"ג דאינו מחויב ליתן להם יין כולי האי, כל שכן שדה דלאכילה קיימא ומזונתן עליו דיקראו שותפים, עכת"ד. ולענ"ד דוקא ביין כיון שכבר ניתן על השלחן והבעל שותה ממנו, ואשתו ובניו מסובים והם מזונותן עליו, דרכן של בני אדם ליתן גם לאשתו ובניו. משא"כ בפירות השדה ניהו דמזונתן עליו, היינו דוקא על הבעל ולא על השדה, ואין חייב ליתן להם מאותו שדה, ואפשר ימנעם פירות שדהו ויזונם בפירות אחרים שיקנה ממקום אחר, ולכן לא נקראו שותפים. ומאי שהקשה דהוי לש"ס לשנויי האי דיין מיירי דאשתו ובניו שותים עמו, אין זה קושיא, דעל כרחך צ"ל הא דקשיא למ"א דא"כ מאי דחק בגמרא הוי ליה לשנויי כו', מה דוחק יש בתירוץ הש"ס דאית ליה שותפות, יותר מאלו הוה מתרץ דמיירי ביש לו אשה או בנים, ועל כרחך צ"ל דזה יותר מצוי דאדם שיש לו שדה שיש לו אשה או בנים, ממה שמצוי שיהיה לו שותף בשדהו. ומתניתין סתמא אמרה על הגשמים הטוב והמטיב, טפי ראוי לומר דמיירי ביש לו אשה או בנים מלומר דאית ליה שדה בשותפות. משא"כ בשתית יין כמו שמצוי שאדם שותה עם אשתו ובניו, כך מצוי שישתה עם בני חבורה, ואין זה מצוי יותר מזה, וכיון שכבר הוצרך לתרץ בשדה דאית ליה שותפות, ולא מצי לשנויי באשה ובנים לדעת מ"א, אוקי גם האי דיין כה"ג דאיכא בני חבורה כו' כיון דמצוי כל כך כמו אשתו ובניו: **ומה שכתוב שם.** בסימן רכ"ג סעיף ה' קנה כלים שמשתמשים בו הוא ובני ביתו מברך הטוב ומטיב: **(פ"ב) דהשומע כו'. ועיין בפור כו' אפרו ל"ו מת כו'.** מדאמר אמרו לו היינו שמע ולא חזי, ואפילו הכי כתוב שמברך דיין כו' ואם יורש ממון מברך הטוב ומטיב: **וצריך עיון מאי קמ"ל רמ"א בזה.** דאפילו לא חזי אלא שמע מברך הטוב ומטיב, והיינו על כרחך בדאית ליה שותפות, פשיטא ומי גרע משמע שמועות טובות, וכן הקשה בש"ס אי דשמע משמע היינו בשורות טובות, וכנ"ל: **ופבר [כו'] אפילו אין ל"ו שותף כו'.** וא"כ מיירי בהגהת יש אומרים דהשומע כו', אפילו אין לו שותף, וזה ודאי חידוש גדול: **ומשום הכי השמיטו הרב ב"י** כיון דמיירי באית ליה שותפות הוא מלתא דפשיטא. והקשה בספר חמד משה [אות ג] וז"ל, ולא ידענו מאי קשיא ליה טפי על רמ"א כו', והרי לשון רשב"א שהביא ב"י נמי הכי הוא, וז"ל דאפשר לומר דלמסקנא נמי היכי דשמע ולא חזי מברך הטוב והמטיב. משמע דמסופק בדבר זה, והרי בפשיטות הקשו אי דשמע היינו בשורות טובות, ואפשר דמסופק שמא למסקנא גשמים לא דמיא לשאר בשורות טובות כו'. ויהיה איך שיהיה מה שיש לומר בכוונת דברי הרשב"א כך יש לומר בדברי רמ"א. ולפי שכתב רשב"א דאפשר, לשון ספק, לכן כתב רמ"א יש אומרים, עכ"ל. וזה לשון רשב"א בחדושיו, אלא אידי ואידי דחזי מחזי, אפשר לומר דמכל מקום היכי דשמע ולא חזי מברך הטוב והמטיב כפרוקא קמא, וכדתנן על בשורות טובות כו', דהשתא אתיא לתרוצי בתירוצא אחרינא, היינו משום דאלו מתניתין בשמע פשיטא דהטוב ומטיב מברך, וכבר תנינן לה בכלל בשורות טובות, דאלמא מלתא דפשיטא דבשמע מברך הטוב והמטיב. אבל לפרוקא בתרא דאמרינן הא דאיכא אחריני בהדיה כו' הוא (דחדית) [דמחדית] [ב] דאפילו על בשורות טובות לא מברך הטוב והמטיב אלא בדאיכא שותף בהדיה, עכ"ל הרשב"א. הרי נראה מדבריו דמסברא הפשוטה מסתבר דעכ"פ גשמים לא גרע משאר בשורות טובות, וכן מוכרח מקושיית המקשן אי דשמע היינו בשורות טובות, דמשמע דפשיטא ליה דלא גרע משאר בשורות טובות. ואם נאמר דלמסקנא נד מסברא זו וס"ל דגשמים גרע משאר בשורות טובות, יהיה מאיזה טעם שיהיה. ואם כן נצטרך לומר אם כן תו לא קשיא קושית הש"ס אי דשמע היינו בשורות טובות ומלתא דפשיטא היא, א"כ לאיזה צורך חזר מתירוץ הראשון הא דחזי והא דשמע כיון דלא קשה קושיית המקשן. והיינו צריכין לדחוק או משום דמסתבר ליה כ"כ דגשמים גרע מבשורות טובות, ופשיטא ליה בשמע אינו מברך הטוב והמטיב היפך מסברת המקשן מן הקצה אל הקצה. או משום ניהו דלקושית המקשן לא הוי קשה דהיינו פשיטא שהיא בכלל בשורות טובות, כיון דס"ל למתרץ דגשמים גרע מבשורות טובות. מכל מקום הוי קשיא הא דקתני על הגשמים ועל בשורות טובות, כיון דהגשמים ג"כ מיירי בשמע אלא דגרע מבשורות טובות, הוה ליה להפך לשון על בשורות טובות ואפילו על גשמים אומר הטוב והמטיב, ולכן הוצרך לומר אידי ואידי דחזי, וכל זה דחוק מאד הן בסברא והן בפשט הגמרא. אלא דאע"פ כן כתב הרשב"א לשון ואפשר כו', משום דלשון המתרץ דחקו שאמר אלא אידי ואידי כו', ולשון אלא בכל מקום משמע שחזר מדין הראשון, לכן כתב לשון ואפשר, אף שלומר שחזר מהדין ולומר דגשמים גרע מבשורות טובות דחוק מאוד, מכל מקום יש מקום להתעקש מלשון אלא דאמר המתרץ. ואעפ"י כן נראה מדברי הרשב"א דלדינא גשמים לא גרע מבשורות טובות, ואפילו שמע מברך הטוב ומטיב באית ליה שותפות, ולשון אלא לא קאי אלא על האוקימתא דאוקי תחלה למתניתין בשמעו, מזה הוצרך לחזור על ידי קושית המקשן דהיינו בשורות טובות, אבל הדין נשאר כמו בתירוץ א', רק בתירוץ אחרון חידש דין שלא היה סובר עד עתה כן וכיון דמסברא וגמרא נראה דגשמים לא גרע מבשורות טובות, ניהו דהרשב"א שקיל וטרי משום לישנא דהמתרץ שאמר אלא כנ"ל, אבל רמ"א בהגהה קשה, כיון דבלשון שו"ע אין הכרע נגד הסברא חיצונה מהיכא תיתי נימא דגשמים גרע מבשורות טובות נגד הסברא באין הכרח, וא"כ הוא מלתא דפשיטא, ולא הוי צריך רמ"א לאשמועינן, ומהאי טעמא השמיטו הרב ב"י לפשיטתו: **נראה ל' דאם עכו"ם כו' בפנהדרין דף ל"ז.** דאיתא שם מיום שפתחה הארץ את פיה לבלוע (דמן) [דמן] של הבל שוב לא פתחה, ופריך והא גבי קרח כתיב [במדבר טז, לב] ותפתח כו' ותבלע כו',

קודש שילדתו היא מברכת שהחיינו כן נראה לי א) [ג] ב*) ויש שכתבו שנהגו להקל ג (ד) בברכה זו שאינה חובה אלא רשות ג*) ומזה נתפשט שרבים מקילים באלו הברכות:

ב ג ד ב (ה) **מת אביו מברך** (ו) **דיין האמת היה לו ממון** (ז) **שיורשו אם אין לו אחים** א **מברך גם כן שהחיינו ואם יש לו אחים (ב) במקום שהחיינו מברך** (ח) **הטוב והמטיב:** הגה ד) [ד] ד שאין מברכים הטוב והמטיב אלא אם כן יש לו שותף באותה טובה:

ג ז **בנה** (ט) **בית חדש** ב **או קנה** ה (י) **כלים** א **חדשים אפילו היו לו כיוצא באלו תחלה או קנה וחזר וקנה מברך על כל פעם שהחיינו** [ה] ד* **ולאו דוקא חדשים דהוא הדין** (יא) **לישנים אם הם חדשים לו שלא היו אלו שלו מעולם** ה **ולא אמרו חדשים אלא לאפוקי אם (מברך) [מכרן]** ו **וחזר וקנאן:**

ד י **(ג)** ו [ו] ז **בשעת** (יב) **הקנין יש לו לברך אף על פי שעדיין לא נשתמש בהם שאין הברכה אלא על ידי שמחת הלב** ח **שהוא שמח בקנייתן וכשילבש** ו **מברך** (יג) **מלביש ערומים:**

ה ס **(ד)** [ז] **קנה כלים שמשתמשים בהם** ז **הוא** (יד) **ובני ביתו מברך הטוב והמטיב.** ט ה) **אם נתנו לו במתנה מברך הטוב והמטיב** ט* [ח] **שהיא טובה** ח **לו** (טו) **ולנותן:**

מגן אברהם

ג בברכה זו. פירוש בברכת שהחיינו, דאיתא בגמרא [עירובין מ, ב] שהוא רשות, (עיין מה שכתבתי סימן רכ"ה סעיף ג' ס"ק ו), ולכן מקילין רבים בכל הברכות כיוצא באלו, ואינו נכון דמאי דאיתמר איתמר: ד מת אביו. והוא הדין שאר אדם כשר, ומכל שכן תלמיד חכם דהוי בכלל שמועות רעות, והעולם נהגו לאומרו בלא שם ומלכות, ואינו נכון (ב"ח ד"ה אמרו). ועיין ביורה דעה סימן ש"מ סעיף ו': ה כלים חדשים. לא ראיתי נזהרין בזה, ואפשר דסומכין על מה שכתבו התוספות בפרק ד' דסוכה בשם רב שרירא גאון דאין מברכין כיון שאינו בא מזמן לזמן, עיין שם דף מ"ו [ע"ב ד"ה העושה], ומכל מקום אין להקל. ונראה לי דוקא כלי תשמיש, אבל ג) ב על ספרים חדשים אינו מברך דמצות לאו ליהנות ניתנו, ואין מברכין רק על מצות הבאים מזמן לזמן כמו שכתבתי סימן כ"ב, ע"ש. אבל בברכת רמ"מ [סדר ברכות הלכות ברכת הגשמים] כתב לברך על ספרים: ו בשעת הקנין. ד) דוקא כשקנה כלי כמו שהוא, אבל אם קנה כסף ונתן לאומן לעשות כלי, אינו מברך אלא כשישתמש בו, כן נראה לי, דהא קי"ל אין אומן קונה בשבח כלי, וכן משמע סימן ת"ר [סעיף ב וס"ק א]: ז הוא ובני ביתו. אבל אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו, מברך על שלו שהחיינו, ועל של בני ביתו מברך הטוב והמטיב (ב"ח ד"ה כתב). ונראה לי דר"ל לבניו, אבל לעבדו ולשפחתו הוה ליה כאלו מברך להן, דשכיר הוא בא בשכרו: ח לו ולנותן. שאם המקבל עני, הוא טובה לנותן שזיכהו השם יתברך ממון לעשות צדקה, ואם המקבל עשיר, שמח הנותן שמקבל ממנו, והוי טובה גם לנותן (הרא"ש ברכות פ"ט סימן טו). וצריך עיון ☞ דבאבן העזר סימן כ"ז סעיף ט' איתא ט] דוקא באדם חשוב יש הנאה לנותן שמקבל ממנו, אבל בלאו הכי הרבה עשירים פושטין ידן לקבל מתנות,

ט"ז מגן דוד

ההיא דקרא חדתא בפרק בכל מערבין [עירובין מ, ב], כיון דלא אתא מזמן לזמן. והוקשה לרמ"א [דרכי משה אות א] דהא בגמרא איתא דמברך הטוב והמטיב ולא שהחיינו, ועל כן מוקי להיא דרשב"א במתה אמו בלדתה, דאז ליכא הטובה לאחרינא, ועל כן מברך שהחיינו. ולא משמע כן בלשון הרשב"א דמיירי דוקא בענין זה, דלא הוי ליה למכתב סתם. אלא נראה דהרשב"א מפרש מה שכתוב בגמרא מברך הטוב כו', היינו נוסף על שהחיינו. וכעין שכתוב בסמ"ק [סימן קנא הלכות ברכות בקשות והודאות] הביאו הטור בסמוך שאם קנה לו ולביתו מברך גם הטוב והמטיב, משמע דשהחיינו מברך ג"כ, וכן בסמוך מת אביו שאמרו מברך הטוב והמטיב, פירושו אחר שיאמר ברוך דיין האמת: **(ב) במקום שהחיינו.** בטור לא כתוב הך במקום, ונוכל לומר דסבירא ליה כרשב"א שזכרנו בסמוך [ס"ק א] דהטוב הוא נוסף על שהחיינו: **(ג) בשעת הקנין.** נראה לי דהיינו משעה שקנה בגד, אע"פ שצריך ליתן אותו לחייט לעשות ממנו מלבוש, אע"ג דרחוק עדיין מן ההנאה, שהרי באשר"י [ברכות פ"ט סימן טז] מדמה אותו לירידת גשמים אע"פ שאין הנאתן ניכרת מיד: **(ד) קנה כלים כו' מברך הטוב** כו'. בטור כתוב מברך גם הטוב, א"כ צריך לברך תחלה שהחיינו, וכמו שכתבתי בסעיף א' [ס"ק א]: **כל הברכות הכתובות בזה** [הסימן] י פשוט שהם בשם ומלכות, זולת בברכת דיין האמת, שבודאי יש לאומרו אפילו על אחר שמת, ולא זכרו אביו רק משום

באר הגולה

ג. שם בגמרא:
ד. [הרי"ף שם מד, א. והרא"ש שם פ"ט סימן טז מהגמרא] שם [ס, א] וכרבי יוחנן וכלישנא בתרא:
ד*. ירושלמי ברכות פ"ט הלכה ג, וכתבוהו התוספות שם נט, ב ד"ה ור' יוחנן. רשב"א שם ד"ה בנה בית. הגהות מיימוניות ברכות פ"י אות א. סמ"ג עשין כז קיד, א:
ה. הרשב"א [שם] בשם הראב"ד:
ו. הרא"ש [שם] והרשב"א [שם] ממשמעות הירושלמי שם:
ז. ירושלמי שם וכתבוהו התוספות [שם] והרא"ש [שם]:
ח. טור בשם סמ"ק [סימן קנא הלכות ברכות בקשות והודאות]:
ט. שם בשם הירושלמי [שם]:
ט*. רא"ש שם:

ציונים לרמ"א

רכג א) ליישב (ג) הרשב"א [שו"ת ח"א] סימן רמ"ה דרכי משה אות א ד"ה ילדה:
ב*) הרשב"א שם:
ג*) דברי עצמו:
ד) טור [מדברי הגמרא ברכות נט, ב]:

הגהות והערות

ג] תוקן ממהדורת אמ"ד ת"פ:
ד] עיין סימן רכ"ב סעיף א': (גליון מ"א)
ה] עיין סמ"ע חו"מ סימן רעו ס"ק ב ונתיבות המשפט במשה"א שם ס"ק א:
ו] תוקן ממהדורות שאלוניקי שכ"ח וקראקא ש"ל:
ז] עיין סימן כ"ב [במג"א] וסימן ת"ר סעיף ב' [ומג"א ס"ק א]: (גליון מ"א)
ח] בהרא"ש הגירסא אלא על שמחת הלב, וכ"ה בדפו"ר דהטור, ובדפ"א של הטור הגירסא על ידי שמחת הלב:
ט] בדפו"ר דיהרנפארט תנ"ב כתוב - ס"ט א'. במהדורת דיהרנפארט תס"ב כתוב ס"ט אי'. בדפוסי אמ"ד כתבו - ס"ס א. ועל זה באו דברי היד אפרים. בדפוסי למברג שלפנינו כתוב - סס"ע כתב, ע"פ מהדורת פראג תקמ"ה. ועיין מקור חיים:
י] הוספת מהדורת אמ"ד ת"פ:
יא] תוקן ע"פ דמשק אליעזר:
יב] כתב הדמשק אליעזר דצ"ל ר"ן בפ"ק דקידושין ג, א ד"ה תנן, השני, על הגמרא שם ז, א, עיי"ש בארוכה ובברכת אליהו:

שערי תשובה

רכג (ט) **בית חדש.** עיין באר היטב. ועיין במחזיק ברכה [אות א] שמדברי הלכות קטנות [ח"ב סימן קעט] נראה דברכת שהחיינו לא יברך. וכשבנו בית הכנסת בק"ק אמשטרדם, דרש הרב לחינוכו, והורה שהחזן יברך שהחיינו ורב אחר חלק עליו והורה שלא יברך, וכן דעתי. וכן כתב בשו"ת בית יהודה [חלק יורה דעה סימן כג] בספר תורה שקנו הקהל שלא יברכו שהחיינו: **(י) כלים.** עיין באר היטב. ומה שכתב אם לברך על ספרים, הרדב"ז חלק ג' [סימן תתנה] כתב לברך, וכן כתב מור וקציעה, אך לא נהגו כן. ואם גמר ספר בכתיבה בחידושי תורה וכל שכן בהדפסה, כתב מור וקציעה שיברך, ומחזיק ברכה [אות ז] כתב שיברך בלא שם ומלכות, שחייב להודות לה' על שזכהו לכך, ובעל גדולי תרומה בגמר הדפסת הספר דרש ברבים לשבח ה' שזכה לכך כמו שכתב בספרו בינה לעתים [דרוש ב] ע"ש. וכן אם עלה לגדולה שנתמנה פרנס או רב וכיוצא, יש ג"כ לברך בלא שם ומלכות, כי בודאי חיובא רמי עליו להכיר חסדי ה' ולברך בשמו, ובמור וקציעה האריך הרבה ע"ש, עד כאן דברי מחזיק ברכה [אות ח]. ועיין שם [אות ד] בשם מור וקציעה שאם לקח אשה והכניסה לו נכסי מלוג, יש לברך הטוב והמטיב, ע"ש: **(יג) מלביש ערומים.** עיין באר היטב. ועיין באליה רבה [ס"ק ז] דמה שכתב [הבאר היטב] לקמן ס"ק

באר היטב

(ג) הרשב"א. וט"ז [ס"ק א] כתב דכרבינו המחבר עיקר דאפילו מתה אשתו מברך הטוב והמטיב, ומה שכתב הרשב"א שהחיינו היינו חוץ מהטוב והמטיב, ע"ש. וכן כתב בשיירי כנסת הגדולה [בהגב"י אות ו]. ובתשובות חות יאיר סימן רל"ז ע"ש. ועיין יד אהרן [בהגב"י]: **(ד) בברכה זו.** פירוש בברכת שהחיינו, דאיתא בגמרא שהוא רשות. אבל רבים מקילין בכל הברכות כיוצא בו, ואינו נכון דמאי דאתמר אתמר, מ"א [ס"ק ג]: **(ה) מת אביו.** והוא הדין שאר אדם כשר, ומכל שכן תלמיד חכם דהוי בכלל שמועות רעות, מ"א [ס"ק ד]: **(ו) דיין האמת.** וצריך לברך בשם ומלכות, ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם דיין האמת, ודוקא אביו או שאר אדם כשר שהוא מצטער עליו, אבל על שאר אדם אין צריך לברך, ועל כן נוהגין העולם לומר ברוך דיין האמת בלא שם ומלכות, ועכ"פ באביו או קרוביו או אדם חשוב מכל שכן במיתת תלמיד חכם, חייב לברך דוקא בשם ומלכות, ב"ח [עטרת זקנים ס"ק ב] וט"ז [ס"ק ד]: **(ז) שיורשו.** מכאן רצה להוכיח בהלכות קטנות חלק ב' סימן קס"ב דאם היה יודע מתחלה שהיו לו נכסים אינו מברך הטוב והמטיב, ע"ש. ואינו מוכרח: **(ח) הטוב והמטיב.** ועל מה שנתבשר ראשון מברך ראשון, אם אמרו לו מת אביו והניח מעות, יאמר דיין האמת ואח"כ הטוב והמטיב, וכן להיפוך, ואם משני בני אדם כאחד יקדים הטוב דאקדומי פורענותא לא מקדמינן, הלכות קטנות חלק א' סימן ר"ה: **(ט) בית חדש.** קהל שבנו או קנו בית הכנסת, או נסתר וחזרו ובנאוהו, יעמוד שליח ציבור בקול רם ויברך הטוב והמטיב, הלכות קטנות חלק ב' סימן קע"ט: **(י) כלים חדשים.** ואין להקל בברכה זו. ודוקא כלי תשמיש, אבל על ספרים חדשים אינו מברך, מ"א [ס"ק ה], אבל בברכת רמ"מ כתב לברך על ספרים [מ"א שם], והיד אהרן [בהג"ט] פסק דאין לברך על ספרים, ע"ש. ועיין בסוף תשובת מהר"י בי רב [סימן סב] שהקונה ספר תורה שיברך שהחיינו והסכימו עמו כמה גדולים, ע"ש. ובספר נאמן שמואל סימן ז' כתב שנלאת ידי ספק יברך על ספר תורה בפעם ראשונה שקורא בספר תורה, ע"ש. ועיין לעיל סימן כ"ב [ס"ק א] מה שכתבתי שם: **(יא) לישנים.** מחליף כלים שניהם יברכו, הלכות קטנות חלק א' סימן ר"ז: **(יב) הקנין.** דהיינו משעה שקנה הבגד אע"פ שצריך ליתן אותו לחייט לעשותו ממנו מלבוש, ט"ז [ס"ק ג]. והמ"א [ס"ק ו] כתב דוקא כשקנה כלי כמו שהוא, אבל אם קנה ונתן לאומן לעשות כלי, אינו מברך אלא כשישתמש בו, ע"ש: **(יג) מלביש ערומים.** והקונה כובע יברך עוטר ישראל, ובאבנט אוזר ישראל, הלכות קטנות חלק א' סימן ה', והמני"ח כתב שם בלא שם ומלכות: **(יד) ובני ביתו.** אבל אם קנה כלים לו וכלים לבני ביתו מברך על שלו שהחיינו, ועל של בני ביתו מברך הטוב והמטיב, ב"ח. ונ"ל דר"ל לבניו, אבל לעבדו ולשפחתו הוה ליה כאלו מברך להם דשכיר הוא בא בשכרו, מ"א [ס"ק ז]: **(טו) ולנותן.** בתשובת פרח שושן כלל א' סימן י"ב כתב דהתוספות [ברכות נט, ב ד"ה ורבי יוחנן] והרי"ף והרמב"ם לא ס"ל כהירושלמי הזה, ובודאי אלו היה רואה הב"י

פרי מגדים

משבצות זהב

ברכת הטוב והמטיב סגי, יע"ש דברכת שהחיינו נכללת בה. ועיין מ"א אות ז' מפרש דברי הסמ"ק בקנה לו לבדו ולבני ביתו לבדם מברך על שלו שהחיינו ולבני ביתו הטוב כו', כן פירש הב"ח שם [ד"ה כתב בסמ"ק], אבל הב"י גופא לא פירש כן, ושם [באשל אברהם] יבואר אי"ה. ושיעור לשונו נראה דהכי קאמר, דלכאורה י"ל הב"י ורמ"א לא פליגי, אלא ב"י מיירי בילדתה וידעה שילדה זכר ומתה דמברך הטוב ומטיב, ורמ"א מיירי בלא ידעה, ושכן כתב שיירי כנסת [ה]גדולה [הגב"י אות ו] הביאו אליה רבה אות ב' (וכן משמע "בלדתה"), וא"כ תשובת הרשב"א יפרש הב"י במתה בלדתה. אבל הט"ז כתב דהטעם דניחא לה במותה, א"כ אין חילוק ורמ"א חולק, וא"כ תשובת הרשב"א סובר דמברך שניהם הטוב ושהחיינו, ודלא כמו שכתב המחבר בסעיף ב' "במקום" שהחיינו כו'. ועיין גמרא נ"ט ב' איתי ליה ארעא הטוב, הא שהחיינו מברך, אע"ג דמברך תרוייהו, מקשה דמשמע דאין מברך הטוב אלא היכא דאית ליה שותפות, ומשני אין הכי נמי דאית ליה שותפות ואין הכי נמי דמברך תרוייהו כו': **(ב) במקום.** עיין ט"ז. כמו שכתב באות א' ובאות ד' דכן כתב הטור בשם סמ"ק בקנה כלים לו ולבני ביתו מברך "גם" הטוב [והמטיב] ושהחיינו, יע"ש בזה: **(ג) בשעת הקנין.** עיין ט"ז. והמ"א באות ו' ובסימן תקנ"א [ס"ק] כ"א וסימן ת"ר [ס"ק] א' חולק דמברך בשעת לבישה. ועיין בסימן כ"ב בט"ז ומ"א [ס"ק] א' ובפריי שם, ואי"ה במ"א [אות] ו' יבואר עוד: **(ד) קנה.** עיין ט"ז. בטור בשם סמ"ק, ועיין אות א' ב' ובמ"א [ס"ק] ז' בשם ב"ח, דהטור מיירי בקנה לו לבדו וגם להם אז מברך על שלו שהחיינו, יע"ש. כלים חדשים, בין מלבושים ובין כלי תשמיש שתיה ואכילה וכיוצא בהם אם הם חשובים כבסעיף ו'. ועתה כמדומה אין נוהגים, ממרחץ וכדומה, אם אמר כאשר יזמר לו מיד, וכשיגמר יכנס [ספר מפתיח סימן תמתמה]. ועיין סימן רכ"ז בט"ז אות ב', ונראה לכאן כולי עלמא מודים אף לאמר כדי דיבור יכנס דעדיין הטובה בעולם, ומי"א אם יכול ג בברכה זו. עיין מ"ב. ולגי אתיא מזמן לזמן, שהחיינו, יש מומרים רשות, עיין ג"י [ד"ה כאשר יזמר]: **ד מת אביו.** עיין מ"ב. עיין ט"ז אות ד'. וכיו"ד [סימן] ש"מ סעיף ו', יע"ש: **ה כלים.** עיין מ"ב. ולאפוי לגרך גלח אם יכול, עיין אליה רבה [ס"ק] זי"ן דיכנך מלגים ערומים קודם שהחיינו, ובנוקר יכול לפעור אותה בגרכה שמברך בשחרית אם לובשו בשחרית, יע"ש: **ו בשעת הקנין.** עיין מ"ב. היינו בשעת קנין לא נגמר, ובשעה שגמר ליח קנין מדם דמין אומן קונה, לכן יברך בלבישה או בשימוש, ועיין תו"מ סימן ש"ו סעיף ג' לעין אומן קונה, ובמ"ע [סימן] כ"מ סעיף ע"ו משמע פלוגתא וכיו"ד [סימן] ק"ך סעיף י', יע"ש. ועיין ט"ז כאן אות ג'. ולגי"ו י"ל בסימן מ"ר יתמין לעלם שהחיינו בקידוש לאם השנה, ומי"ה אם יכול אות ח): **ז הוא.** עיין מ"ב. זה פירש הב"ח על מה שכתב הסמ"ק גם הטוב ושהחיינו, אבל הב"י [ד"ה וכתב נמסמ"ק] לא פירש כן, ומשמע להמי גוונא דלו לאוכל ולבני ביתו לאוכל מין מאכל רק על שלו שהחיינו, יע"ש: **ח לו ולאנותן.** עיין מ"ב. עיין אליה רבה אות ט', והמקבל מעות אם הוא עני מתנים מין מאכל הטוב,

אשל אברהם

ב] **מת אביו כו'.** וצריך לברך בשם ומלכות ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם דיין האמת, ודווקא [על] ג] אביו או שאר אדם כשר שהוא מצטער עליו צריך לברך, אבל על שאר אדם אין צריך לברך, ועל כן העולם נוהגין לומר ברוך דיין אמת בלא שם ומלכות, ועכ"פ באביו או קרוביו או אדם חשוב, מכל שכן במיתת תלמיד חכם, חייב לברך דוקא בשם ומלכות (מורי בב"ח ד"ה ממנו). [ו]הוספתי ג] קצת מדעתי:

יד אפרים

רכג (פנ"א פק"ח) **דבאבן העזר סימן כ"ז פוף סעיף ט'.** (או דמלת ס"ס היא ר"ת סוף סימן) **איתא דוקא כו'**, כצ"ל. ועיין בבית שמואל שם [ס"ק כד] דמשמע דסתם בני אדם נקראים חשובים, ובתשובת רשב"א כתב להיפך. ועיין שם מה שכתב בשם (הדרישה) [הפרישה] [אות יז] על דברי התושן משפט סימן ק"צ [סעיף ו]. ולענין ברכה יש לומר ספק ברכות להקל, ואפשר דלענין זה אין לדקדק כל כך כלל, שאם לפי הענין נראה שיש הנאה לנותן שקיבל ממנו יכול לברך:

ערך לחם למהריק"ש

סעיף ב **האמת כו'.** והוא הדין לשאר קרומיס: בסוף **[ואם יש לו]**. והוא הדין לשאר מוריקיו, ועיין סימן קע"ה דין ד':

הגהות רעק"א

רכג א) (שו"ע ס"ב) **מברך גם כן שהחיינו.** ובהיפוך אם מת הבן, והיה לו ממון והאב יורשו, אין האב מברך שהחיינו, כיון דהוי פורענות גמור שהאב ילמד נמיתת בנו [ה], כלשימת נפרק יש נוחלין [ב"ב קח, ב], כן כתב נספר נויח מן נפרשם נמ: ב) (שם ס"ג) **או קנה כלים חדשים.** נכליס שמריכים טעילה יש לדון למיו מברך נשעת הקניין, כיון דעדיין אינו יכול להשתמש מהם קודם טעילה. גם נגנה מים מדם הם אינו יכול לגזול בו קודם שיקנה בו מזוזה, עיין מג"מ לעיל סימן כ"ב ול"ע לדיעה: ג) (פנ"א פק"ח) **על ספרים חדשים.** ואם קנה ספר תורה, עיין תשובת בית יהודה חלק יורה דעה סימן כ"ג: ד) (שם פק"ח) **דוקא כשקנה כלי.** עיין סימן תקנ"א מג"א ס"ק כ"א: ה) (שו"ע ס"ה) **אם נתנו לו במתנה.** והנותן אינו מברך. פרח שושן כלל א' סימן (ב') [יב]:

ביאור הגר"א

כו', התם כו': [ג] ויש כו'. כמו שכתוב בסוף פרק ג' דערובין [מ, ב]: [ד] [סעיף ב בהגה] **שאין כו'.** שם [ברכות נט, ב]: [ה] [סעיף ג] **ולאו דוקא כו'.** ירושלמי שם [פ"ט הלכה ג], והביאו תוספות שם [נט, ב] ד"ה ורבי יוחנן, וראש"ש שם [פרק ט סימן טז]. וגירסתם והן חדשים לו, ופירש [הב"י] בבדק הבית כמו שכתב בשו"ע שלא היו אלו כו', וכן הוא בטור אם הם חדשים אצלו, ונקט חדשים לאפוקי אם כו', כמו שמבאר והולך: [ו] [סעיף ד] **בשעת כו'.** ירושלמי [שם] קנה כו', עי"ש [בראש"ש] ושם [ברשב"א נט, ב ד"ה בנה]: [ז] [סעיף ה] **קנה כו'.** כנזכר לעיל סעיף ב', וכמו שכתוב בגמרא [שם נט, ב] קצרו כו': [ח] **שהיא כו'.** הרא"ש [שם], וכמה דברירו חלושין, דא"כ גם הנותן יברך (מלבד) [מחמת] [יא] זה כו'. אבל הירושלמי ס"ל דאין חילוק בין יש לו לאחרים או לא, רק אם הוא דבר חדש, כמו מציאה, ומתנה, וילדה זכר, וירושה, וכיוצא הטוב והמטיב, אבל קנה הטוב והמטיב, דפריך וכל היכא דליתא כו', וגם מבנה בית כו', ובברייתא קצרו של דבר כו', אלמא דס"ל דוקא כיוצא דבזה כו', משא"כ בגשמים לעולם הטוב והמטיב. ועיין במ"א [ס"ק ח] שהניח בצ"ע. ועיין פרק קמא דקדושין [יב] דוקא שעשיר אבל קנה שהחליף מעות בכלים שהחיינו, וזה היה סברת המקשן בגמרא שלנו [שם] דפריך וכל היכא דליתא כו', וגם מבנה בית כו', ובברייתא קצרו של דבר כו', אלמא דס"ל דוקא כיוצא דבזה כו', משא"כ בגשמים לעולם הטוב והמטיב. ועיין פרק קמא דקדושין [יב] דוקא שעשיר

מחצית השקל

ומשני לטובה לא פתחה. והקשו התוספות הא גבי מצרים כתיב [שמות טו, יב] תבלעמו ארץ, שזכו לקבורה [מכילתא שם], והרי הוא טובה. ותירצו דטובת עכו"ם לא חשיב טובה, וכן כתב [המ"א] לעיל סימן קל"ח ס"ק ג', ע"ש:

רכג (ס"ק ג) **בברכה זו. כו' ראיתא בגמרא.** (עירובין דף מ' ע"ב) כו': **ולכן מקילין כו'.** וזה כונת רמ"א ומזה נתפשט כו': (ס"ק ד) **מת אביו.** **כו' ועיין ביורה דעה סימן ש"ט סעיף ו'.** מהו נקרא אדם כשר, ודין הקריעה באדם כשר. ועיין בט"ז [ס"ק ד] שכתב דמנהג שלא לומר שם ומלכות על אדם אחר, אלא על מי שנצטער במיתתו, אבל על תלמיד חכם ח"ו ודאי יזכיר שם ומלכות: (ס"ק ה) **כלים כו'. דמצות לאו ליהנות נתנו.** וא"כ אין לברך על ההנאה. ואי יברך שהחיינו על קיום המצוה, על זה כתב דאין מברכים על מצות כי אם הבא מזמן לזמן: (ס"ק ו) **בשעת כו'. דהא קי"ל אין אומן קונה בשבח כלי וכן משמע סימן ת"ר.** ר"ל בסימן ת"ר [ס"ק א] כתב כיון דשני ימים טובים של ראש השנה כיומא אריכתא דמי, לכן בקידוש דליל שני כשיברך שהחיינו, טוב לכתחלה שילבש בגד חדש ויצטרך עכ"פ לברך שהחיינו בלאו הכי משום הבגד. ועל כרחך לא קנאו ביום טוב, וא"כ הרי בירך שהחיינו על הבגד בשעת קנין, אלא על כרחך צ"ל דבסימן ת"ר מיירי שקנה בגד ונתנו לחייט לעשות ממנו מלבוש, דכהאי גוונא מברך בשעת לבישה. ומכל מקום מה שכתב דהא קי"ל אין אומן קונה בשבח כלי, על כרחך טעות סופר יש כאן, חדא דאיך יגרום מה שאין אומן כו' לברך בשעת לבישה, ועוד דהא באמת אין זה פסק ברור ומספקא לן מלתא אי קונה בשבח כלי או לא, וכמו שכתוב ביורה דעה סימן ק"כ [סעיף י] אם נתן כסף לאומן גוי לתקן, דלמ"ד דאומן קונה בשבח כלי הוי כאלו קנה כלי מגוי וצריך טבילה וברכה, ולמ"ד אין אומן אשר החזיק

הגהות הסמ"ע

רכג סעיף א ומזה נתפשט שרבים מקילים באלו הברכות. פירוש, בכל אלו שנתבארו בסימן זה:

סעיף ב במקום שהחיינו מברך וכו'. פירוש, דיין האמת מברך עכ"פ:

אוצר מפרשים

רכג א (שו"ע ס"ג) **חדשים.** ואם קהל קנו ספר תורה אי מברכין שהחיינו ומי הוא המברך, עיין תשובתי ביו"ד [גליון השו"ע] סימן ר"ע סעיף א':

(אשל אברהם, א)

ב (פנ"א פוף פק"ח) **על ספרים.** נ"ב, עיין תשובתי חתם סופר או"ח סימן נ"כ מה טעמא דאין מברכין על כתיבת ספר תורה [וכתב מפני שלא היו חז"ל בקיאין בחסירות ויתירות כמבואר בקידושין דף [ל] ע"א דאפילו בפסוקי לא בקיאי, ועוד איכא כמה פעמים דהמסורה פליג אהש"ס וכותבין כהמסורה ולהש"ס פסול הספר תורה וכו', וכיון דקיי"ל דספר תורה שחסר אות אחת לא נקרא ספר תורה א"כ ממילא אין לברך]. ועיין עוד תשובות חתם סופר או"ח סימן נ"ג אם מברכין הטוב והמטיב על מתנת ספר תורה [ובסוף התשובה כתב ולא יהא אלא ספק, מכל מקום ספק ברכות להקל ולא יברכן]. ולברך על חינוך בית הכנסת, עיין תשובות חתם סופר או"ח סימן קנ"ו (ד"ה את שנית) [עי"ש היטב, ובסוף התשובה כתב היוצא מדברינו המברך לא הפסיד וכו']:

(חתם סופר)

ומ"כ מאי הטעמא יש לנותן. וכן כתב במוסגן מספטי סימן ק"ן סעיף ו'. ועיין ביורה דעה סימן ק"ס סעיף (ט"ו) [יד] וג"ע: **ט** ויש אומרים דאפילו ענני. דלוקח נגנד למר וכדומה דמי לדבר הבא מזמן לזמן, דסתם בני אדם מתחדשים להם לפרקים מועטים, מה שא"כ אלו ארגיליס להתחדש לסתם בני אדם (שם תרומת הדשן סימן לו): **י** וכן נוהגין. ולדע"ז [מלק ג סימן שלה] כתב שהמוספות [ברכות נט, ב ד"ה וכי] מייתי בעשיר, אבל בעני מברך. ועשיר גדול שקנה כלים משונים שאין שאר בני אדם ואין נמשכים לו, לא יברך: **יא** מעורות של בהמה. אפילו טמאה כגון פי"ג בלעזן משכנו, ואפילו הוא ממין אחר רק שתפור תמתי מעורות בהמה (שם) [יז]:

רכד א מרקולים. פירוש, חילוף קילוס, לשמור להזכיר עבודת אלילים בשמה (ע"ז יח פרק ד' עבודה זרה ה, ג תוספות ד"ה אבני): **ב שאר עבודת אלילים.** אפילו בית עבודת אלילים (בית יוסף ד"ה הרואה מרקולים), וע"ש [ד"ה הרואה מרקולים] פירש, דוקא כשרואה אותה בגלוי, ועיין שעיף י"ג מה שכתבתי [ס"ק טו]: **ג והאידנא.** נראה לי דבא לשמועינן אפילו הולך לעיר אחרת ורואה עבודת אלילים, מכל מקום כיון דרואה כיוצא בזה בעירו תוך ל' מיל מברך, כן נראה לי, עיין מה שכתבתי סימן רי"ח סעיף ג' [ס"ק ה]. ואפשר דבא להשמיענו דאפילו קטן שהגדיל, אינו נזיר לברך כיון שרואה אותה (בקטנותה) [בקטנותו] [ג]. כתב ב"ח [ד"ה מפני המשכון] דשם ספר המשכון השמר לך לרואות קניגיות של עכו"ם, והוא הדין מחולתם או סוס דבר שמחתם, ואם תשמע קול עכו"ם מחגגין ושמחים, התנח ותצער על תורבן ירושלים, ותתפלל להקב"ה עליה, עכ"ל. ובפרק קמא דע"ז [עבודה זרה יח, ב] מימא דאפילו ההולך לקניגיות של ישראל, הרי זה בכלל מוסג לגיס: **ד שחלק.** שישראל הם חלק אלוה ודבקים בו, לכן אומר שחלק. ואם אינן חכמים אלא בחכמות העולם: **ה** בחכמות העולם. ואם אינן חכמים אלא בחכמות השלטונים שאין עול מלך עליהם לשנות דבריהם, ודן והורג כמשפט, מברך עליהם. [א] ועל הפריס שממנה המלך בכל עיר, טוב ויפה לברך בלא שם ומלכות. על המופת הגדול שהוא הקמל"י, אין מברכין כלל (לדע"ז ח"ב ג' ח"ו סימן רלו): **ו מלכי ישראל.** [ב] משמע בגמרא [ברכות נח, ב] אפילו קומע שיודע שהמלך עובר מברך:

רכד (א) **שחלק מחכמתו.** הא למקנו [ג] שישראל שחלק וכחומות שנתן, רואי

ברכות מחכמות הפייכים לו. אלא דמנהג העולם בשמיעה שמע מחבר, שמומרים ברוך דיין אמת בלא שם ומלכות, אלא אפי אינו לו לבר במיתתו, וכל שכן בלבד מצוב שמע, ולפי יש לומר בשם ומלכות, שזהו בכלל שמועות רעות מ"ו, וכמו שכתב הטור בסימן רכ"ה בשם הרמב"ד [בהשגות לבעל המאור שם מד, ג לוח ב] לענין ברכה למשנה הבריות:

רכד (א) **שחלק מחכמתו.** הא למקנו [ג] שישראל שחלק וכחומות שנתן, רואי

א [ד] הרואה א (א) מרקולים [ב] [א] או **ב** שאר [א] עבודת אלילים אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן ארך אפים לעוברי רצונו. [ב] ואם רואה אותה בתוך שלשים יום אינו חוזר ומברך: הגה [ה*] [ג] והמידע מין מרקיס זמת הברכה שהרי מנו מגולים בימיהם ורואים לומם (ב) תמיד:

ב [ד א] הרואה מקום שנעקרה ממנו עבודת אלילים [ה] [ג] אם הוא בארץ ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שעקר עבודת אלילים מארצנו ואם הוא בחוצה לארץ אומר שעקר עבודת אלילים מהמקום הזה ואומר [ד] בשתיהן כשם שעקרת אותה מהמקום הזה כן תעקור אותה מכל המקומות והשב לב עובדיהם לעבדך: הגה [ה] [ה] ואם נעקרה עבודת אלילים ממקום למד ומנוה במקום אחר מברך על מקום שנעקרה שעקר עבודת אלילים ועל מקום שנמנוה לשם שנתן אחר תחת: הגה

ג [ו] הרואה בבל הרשעה אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שהחריב בבל הרשעה. ראה ביתו של נבוכדנצר אומר ברוך שהחריב ביתו של נבוכדנצר הרשע. ראה גוב אריות או כבשן האש אומר ברוך שעשה נסים לצדיקים במקום הזה: (ועיין לעיל סימן רי"ח סעיף ז'):

ד [ח] ראה מקום שיש בבבל שכל בהמה שתעבור עליו אינה יכולה לזוז משם אם לא יתנו עליה מעפר המקום ההוא והוא סימן קללה לה דכתיב [ישעיה יד, כג] **וטאטאתיה במטאטא** [ח] (פירוש מכבדות הבית ערוך ערך טא סקובי"ר בלע"ז) השמד אומר ברוך אומר ועושה ברוך גוזר ומקיים:

ה [ט] הרואה ששים ריבוא מישראל ביחד אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם חכם הרזים ואם הם עובדי אלילים אומר [ירמיה נ, יב] [י] **בושה אמכם [מאר] [יא] חפרה יולדתכם הנה אחרית גוים מדבר ציה וערבה:**

ו [י] הרואה חכמי ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם **(א) ד** שחלק מחכמתו [יב] **לירואיו:**

ז [יא] הרואה חכמי אומות העולם [יב] [יג] שחכמים **ה** בחכמות [יד] העולם אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שנתן מחכמתו [טו] **לבשר ודם:**

ח [יב] **על** ו (יג) מלכי ישראל אומר ברוך אתה ה' אלהינו מלך העולם שחלק מכבודו

ביאור הגר"א

אדם חשוב, ולא קשה קושייתו ע"ש: [ט] [פעיף ו] **על** דבר כו'. דכלים דומיא דבית, תוספות שם [נט, ב. ד"ה ורבי יוחנן]: [י] **ואם הוא** כו'. כמו שכתוב בנדרים מ"ט [ע"ב] דביתהו דרבי יהודה כר' [טז]: [יא] [והגה] **ויש אומרים** כו'. תרומת הדשן [סימן לח], וס"ל לתרומת הדשן דתוספות [שם] פליגי על הרא"ש [שם]. אבל רדב"ז [חלק א סימן שצה] כתב דלא פליגי, ועיין באר הגולה [אות כ] ומ"א [ס"ק י]:

רכד [א] [פעיף א] **או** כו'. תוספות שם [ברכות נז, ב] בדיבור הראשון הרואה כו', בתוספתא [פ"ו הלכה ד] כו', ודלא כמו שכתב שם בדיבור השני: [כ] **ואם** כו'. כמו שכתוב לעיל סימן רי"ח סעיף ג', וסוף סימן זה, וכמ"ש [ב] בע"ז כ"ד א': [ג] [פעיף ב] **אם הוא** כו'. ירושלמי [ברכות פ"ט הלכה א] והביאו תוספות [שם נד, א ד"ה שעקר] והרא"ש שם [פ"ט סימן ו]. וטענת סופר שם בתוספות ד"ה שעקר כו', מכל ארץ ישראל כו', וצריך לומר מארץ ישראל, וכן הוא ברא"ש שם, וכמו שכתוב כאן בשו"ע, וכן מוכח ממה שכתוב שם ע"ז ב' וכשם שנעקרה ממקום כו' ובחוץ לארץ כו': [ד] **בשתיהן** כו'. הרמב"ם [ברכות י, ט], וכרבי שמעון בן אלעזר [שם נז, ב] דמסתבר טעמיה, כמו שכתוב שם שנאמר כו'. בית יוסף [ד"ה ומ"ש רבינו] וכמו שכתוב בעבודה זרה כ"ד א': [ה] [והגה] **ואם** כו'. תוספות שם [נז, ב בדיבור השני] בשם ירושלמי [שם פ"ט הלכה א]: [ו] [פעיף ז] **בשר ודם** כו'. כגירסת הרי"ף [שם מג, ב] ושאר פוסקים [רא"ש שם פ"ט סימן ח]:

הגהות רעק"א

רכד א) (שו"ע ס"ב) **הרואה מקום.** והעוקר עצמו מברך אשר קדשנו במצותיו ונותו לעקור עבודת אלילים מארצינו, מהרש"ל מידושי אגדות [ברכות נז, ב ד"ה הרואה]:

ציונים לרמ"א

כ) טור בשם תוספות [שם ד"ה וכי] ותרומת הדשן סימן ל"ו: ו) מהר"י וויל בפסקיו [דינין והלכות סימן לג]: ז*) דרכי משה אות ב ד"ה ואע"א:

רכד ה*) תוספות ברכות נז, ב בדיבור הראשון: ט) ב"י [ד"ה ומ"ש רבינו] בשם תוספות [שם בדיבור השני] ירושלמי [שם פ"ט הלכה ג]:

עטרת זקנים

רכד א) **עבודת אלילים.** ובאם רואה אדם (נניגאון) [קניגון] ג) של עכו"ם, השמר לך פן תראה, והוא הדין מחולתם, או שום דבר שמחתם, כי אז תזכה ותחזה קניגאון של ליתן והשור. כי תשמע קול עכו"ם מחגגים, ומחללים בחלילים ומשמחים, אז ראוי לאנח, ויאמר רבון העולמים עמך אשר הוצאת ממצרים, חטאו בכפלים, (ולקתה) [ולקו] ג) בכפלים, ונמדד לו מדה כבושה, ארמונם הרסת, משושם השבת, שמחתם ערבת, ששונם הפכת, לאבל גאונם שמת, תפארתם השלכת מן השמים לארץ, הודם [הפכת למשחית, קרנו] ד) גדעת, צוריו שמחת, אנוש לראשם הרכבת, עליון עליהם שמת, חרפתם ראית, ואתה ה' אל לעד תאנף בנו, ואל לנצח יעשן אפך בצאן מרעיתך, יהי רצון שתבנה ירושלים עיר קדשך במהרה בימינו אמן (ב"ח ד"ה מספר בשם ספר אשכול):

הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, (ה) וְאִם אֵין לוֹ שֶׁתֶף בַּשָּׂדֶה (ו) [*א]מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. הגה ג (ז) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַשּׁוֹמֵעַ שֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב (רשב״א):

רכב בִּרְכַּת הוֹדָאַת הַטּוֹב וְהָרָע. ובו ד׳ סְעִיפִים:

א. (א) א[עַל] ב(ב) שְׁמוּעוֹת שֶׁהֵן טוֹבוֹת לוֹ לְבַדּוֹ (ג) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, וְאִם הֵן טוֹבוֹת לוֹ וְלַאֲחֵרִים מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב: **ב.** [*א]ב[עַל] שְׁמוּעוֹת רָעוֹת מְבָרֵךְ בָּרוּךְ אַתָּה ה׳ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, [*ב]דַּיַּן הָאֱמֶת: **ג.** ג[חַיָּב אָדָם לְבָרֵךְ עַל הָרָעָה בְּדַעַת שְׁלֵמָה וּבְנֶפֶשׁ חֲפֵצָה (ד) כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרֵךְ בְּשִׂמְחָה עַל הַטּוֹבָה, ד]כִּי הָרָעָה לְעוֹבְדֵי הַשֵּׁם הִיא שִׂמְחָתָם וְטוֹבָתָם, כֵּיוָן שֶׁמְּקַבֵּל מֵאַהֲבָה מַה שֶּׁגָּזַר עָלָיו הַשֵּׁם, נִמְצָא שְׁבַקְּבָלַת רָעָה זוֹ הוּא עוֹבֵד אֶת הַשֵּׁם, שֶׁהִיא שִׂמְחָה לוֹ: **ד.** ה[מְבָרֵךְ עַל הַטּוֹבָה הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב (ה) אַף עַל פִּי שֶׁיֵּרֵא שֶׁמָּא יָבֹא לוֹ רָעָה מִמֶּנּוּ, (ו) כְּגוֹן שֶׁמָּצָא מְצִיאָה וְיָרֵא שֶׁמָּא יִשָּׁמַע לַמֶּלֶךְ וְיִקַּח כָּל אֲשֶׁר לוֹ, וְכֵן מְבָרֵךְ עַל הָרָעָה בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת אַף עַל פִּי שֶׁיָּבֹא

א בְּרָכוֹת נד וְנט.
ב שָׁם. ג שָׁם נד.
ד טוּר. ה שָׁם נד וְס.

בַּאֵר הֵיטֵב

ג. יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַשּׁוֹמֵעַ. פֵּרוּשׁ, הֵיכָא דְּשָׁמַע וְלֹא חָזָא וְאִית לֵהּ שָׂדֶה בְּשֻׁתָּפוּת מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְאִם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה לְבַדּוֹ מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּבָזֶה אֵין חִלּוּק בֵּין רוֹאֶה לִשּׁוֹמֵעַ. וּבְרִכַּת מוֹדִים לֹא נִתְקָנָה אֶלָּא בִּרוֹאֶה, עַיֵּן מָגֵן אַבְרָהָם:

ה. שְׁמוּעוֹת. נָקֵט שְׁמוּעוֹת לְשׁוֹן רַבִּים לְאַשְׁמְעִינָן שֶׁאִם בָּאוּ לוֹ הַרְבֵּה בְּבַת אַחַת דַּי

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(ה) וְאִם אֵין לוֹ וְכוּ׳. הָרוֹאֶה נִילוּס כְּשֶׁהוּא קָטָן, וְחוֹזֵר וְרוֹאֵהוּ בִּזְמַן שֶׁהוּא גָּדוֹל, וְשָׂמֵחַ בִּרְאִיָּתוֹ, [ג] מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, אַף דְּאֵין לוֹ קַרְקַע, כֵּיוָן דְּהוּא בָּא מִזְּמַן לִזְמָן, וְהוּא נֶהֱנֶה וְשָׂמֵחַ בִּרְאִיָּתוֹ, לֹא גָּרַע מֵאָדָם הָרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ וְשָׂמֵחַ בִּרְאִיָּתוֹ דִּמְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, אֲבָל הָרוֹאֶה בְּכָל יוֹם, אַף דְּבִיּוֹם זֶה נִתְוַסֵּף עַל שֶׁלְּפָנָיו, [ד] מִכָּל מָקוֹם לֹא יְבָרֵךְ, דְּקַמָּא קָמָא בָּטֵל בְּהַנָּהָר. וְאִם רוֹאֶה מַיִם שֶׁבְּכְלִי״ג [הוּא חֵלֶק מֵהַנִּילוּס שֶׁמִּתְפַּשֵּׁט בּוֹ גַּם כֵּן מִגֹּדֶל הַנָּהָר], אִם כְּבָר רָאָה הַמַּיִם בִּמְקוֹמוֹ בַּנִּילוּס, אֵין לוֹ לְבָרֵךְ עַל רְאִיַּת הַכְּלִי״ג אֲבָל אִם לֹא רָאָה אֶלָּא עַתָּה בִּכְלִי״ג, מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ שֶׁרְגִילִין הָעוֹלָם לִשְׂמֹחַ גַּם בּוֹ: **(ו) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ.** לְבַד וְלֹא הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וַאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ שֻׁתָּף עוֹבֵד כּוֹכָבִים, לֹא מִקְרֵי שֻׁתָּף לָזֶה [מָגֵן אַבְרָהָם, עַיֵּן שָׁם טַעֲמוֹ]: **(ז) יֵשׁ אוֹמְרִים דְּהַשּׁוֹמֵעַ שֶׁיָּרְדוּ וְכוּ׳.** רוֹצֶה לוֹמַר, אַף שֶׁלֹּא רָאָה בְּעַצְמוֹ, רַק שָׁמַע מֵאֲחֵרִים שֶׁיָּרְדוּ גְּשָׁמִים בִּשְׂדֵה שֶׁלּוֹ אַחַר הָעֲצִירָה, וְכַנַּ״ל, גַּם כֵּן שַׁיָּךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְהֵינוּ כְּשֶׁהַשָּׂדֶה שֶׁלּוֹ הוּא בְּשֻׁתָּפוּת, וְכַנַּ״ל בְּרוֹאֶה בְּעַצְמוֹ, וְאִם הַשָּׂדֶה שַׁיָּךְ לוֹ לְבַדּוֹ, מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, וְכַנַּ״ל. וְאִם אֵין לוֹ שָׂדֶה [ה] אֵינוֹ מְבָרֵךְ כְּלָל, וַאֲפִלּוּ בִּרְכַּת מוֹדִים הַנַּ״ל, דִּבְרָכָה זוֹ לֹא נִתְקָנָה אֶלָּא בְּרוֹאֶה בְּעַצְמוֹ וְלֹא בְּשׁוֹמֵעַ [מָגֵן אַבְרָהָם וְחַיֵּי אָדָם]. וּבְשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת מַסִּיק בְּסוֹף דְּבָרָיו דְּאֵין חִלּוּק כְּלָל בֵּין רוֹאֶה לְשׁוֹמֵעַ, וְיָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת מוֹדִים אֲפִלּוּ בְּשׁוֹמֵעַ, וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה דְּסִפֵּק בְּרָכוֹת לְהָקֵל:

בְּאוּר הֲלָכָה

וְנִיחָא הַשִּׁתָּא פְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ זֶהוּ תַּמְצִית דְּבָרָיו. וְהִנֵּה כַּד נְדַיֵּק הֵיטֵב נִרְאֶה שֶׁכֵּן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרַמְבַּ״ם, שֶׁמִּתְחִלָּה בְּדִין ה כָּתַב יָרְדוּ גְּשָׁמִים רַבִּים, וְהֵינוּ דְּאִתָּא טוּבָא הָאֱמוּר בַּגְּמָרָא, וְאַחַר כָּךְ צִיֵּר בְּדִין ו הַשָּׁוֶה דְּמַשְׁיֵיצָא, אֶלָּמָא דִּלְדִידֵהּ זֶה נִקְרָא דְּאִתָּא טוּבָא, וְאִם כֵּן עַל כָּרְחָךְ מַה שֶּׁאָמַר הַגְּמָרָא מִתְּחִלָּה דְּאִתָּא פּוּרְתָּא הֵינוּ בְּפָחוֹת מִשָּׁוֶה זֶה, וַאֲנַן נָקְטִינַן כְּתִרּוּצָא בַּתְרָא דְּגְּמָרָא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב שָׁם בְּכֶסֶף מִשְׁנֶה, וְהִנֵּה לְפִי זֶה קָם פְּסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ עַל מְקוֹמוֹ. אַחַר כָּךְ מָצָאתִי בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת עַל בְּרָכוֹת בְּסוֹגְיָא זוֹ שְׁמַפְרֵשׁ כֵּן לְהַדְיָא בְּשֵׁ״ס, וְכָתַב גַּם כֵּן שֶׁכֵּן מוּכָח מֵהָרַמְבַּ״ם כְּמוֹ שֶׁכָּתַבְנוּ, עַיֵּן שָׁם:

ב [*א]מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ. וְלֹא הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּאַף עַל גַּב דְּגַם זֶה הוּא טוֹבָה גַּם כֵּן לְכָל הָעוֹלָם, שֶׁהַרְבֵּה אֲנָשִׁים יֵשׁ לָהֶם שָׂדוֹת, מִכָּל מָקוֹם לֹא שַׁיָּךְ לְבָרוּכֵי הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב דְּבָעִינַן שֶׁיִּהְיוּ שֻׁתָּפִין עִמּוֹ גּוּפָא בְּטוֹבָה זוֹ שֶׁהוּא מְבָרֵךְ עָלֶיהָ:

רכב ב [*א]עַל שְׁמוּעוֹת רָעוֹת. בֵּין שֶׁהֵן רָעוֹת לוֹ לְבַדּוֹ אוֹ גַּם לָאֲחֵרִים:

[*ב]דַּיַּן הָאֱמֶת. אָמְרוּ לוֹ שְׁנֵמְצָא הַרְבֵּה וְהִרְבֵּה עֲשָׂבִים בַּקֶּמַח שֶׁלּוֹ, אוֹ שֶׁאִשְׁתּוֹ הוֹלִידָה נְקֵבָה וּתְשׁוּקָתוֹ הָיָה רַק לְבֵן זָכָר, אֵין שַׁיָּךְ לְבָרֵךְ עַל זֶה דַּיַּן הָאֱמֶת אַף שֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר מִזֶּה, כִּי לֹא נִתְקַן בְּרָכָה זוֹ אֶלָּא עַל דָּבָר שֶׁמִּתְחִלָּה נִתַּן לוֹ וְאַחַר כָּךְ נִתְקַלְקֵל אוֹ נֶאֱבַד, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא הַחִטִּים לֹא נֶהְפְּכוּ לַעֲשָׂבִים וְהַבֵּן לֹא נֶהְפַּךְ לִנְקֵבָה, אֶלָּא שֶׁמִּתְחִלָּה לֹא נִתַּן לוֹ בֵּן [וְכַהֲאי גַּוְנָא בְּחִטִּים, לֹא נִתַּן לוֹ מִתְּחִלָּה הַכֹּל חִטִּים], וְאֵין שַׁיָּךְ לְבָרֵךְ דַּיַּן הָאֱמֶת עַל מַה שֶּׁלֹּא נִתַּן לוֹ [וְאֵלֶּה רַבָּה בְּשֵׁם אַבּוּדַרְהָם]. אִם נוֹדַע לוֹ שֶׁהֶחְמִירָן יֵינוֹ, מְבָרֵךְ דַּיַּן הָאֱמֶת [ת״ י בְּשֵׁם הֵירוּשַׁלְמִי], וּפְשׁוּט דְּהוּא הַדִּין אִם נִשְׁרְפוּ לוֹ נְכָסָיו אוֹ שֶׁמֵּת לוֹ בְּהֶמְתּוֹ, וְכָל כְּהַאי גַּוְנָא דָּבָר שֶׁדָּרֵךְ הָאָדָם לְהִצְטַעֵר בּוֹ:

רכב א (א) עַל וְכוּ׳. וְדַוְקָא כְּשֶׁשָּׁמַע מִפִּי אָדָם [א]נֶאֱמָן, וְזֶה הָאָדָם רָאָה בְּעַצְמוֹ, אֲבָל אִם שָׁמַע שְׁמוּעָה [בֵּין שְׁמוּעָה טוֹבָה שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב אוֹ שֶׁהֶחֱיָנוּ, בֵּין שְׁמוּעָה רָעָה שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ דַּיַּן הָאֱמֶת] וְאֵין הַמַּגִּיד נֶאֱמָן, אוֹ שֶׁהַמַּגִּיד לֹא רָאָה בְּעַצְמוֹ, לֹא יְבָרֵךְ, וְכֵן אִם שָׁמַע שֶׁנִּתְפַּס הַגַּזְלָן שֶׁגָּזַל מִמֶּנּוּ, לֹא יְבָרֵךְ עַד שֶׁיָּשִׁיב לוֹ הַגְּזֵלָה. מִי שֶׁהֻכְרַח מֵחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ לְקַחַת אִשָּׁה עֲשִׂירָה שֶׁלֹּא בְּחָפְצוֹ, מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב וְדַיַּן הָאֱמֶת [מָגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים], וְכִמְדֻמֶּה שֶׁכֵּהֵיוֹם מִמַּעֲטִין בִּבְרָכוֹת אֵלּוּ [פְּרִי מִגְדִּים], גַּם בְּסֵפֶר מוֹר וּקְצִיעָה מְפַקֵּפֵק בָּזֶה:

(ב) שְׁמוּעוֹת. נָקֵט [ב]בִּלְשׁוֹן רַבִּים, לְהוֹרוֹת שֶׁאִם שָׁמַע כַּמָּה [ג]בְּבַת אַחַת דַּי לוֹ בִּבְרָכָה אַחַת: **(ג) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ.** הֵינוּ, [ד]כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ שִׂמְחָה מֵהַשְּׁמוּעָה, וְכֵן לְהִפּוּךְ בְּדַיַּן הָאֱמֶת [ה]כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ צַעַר מֵהַשְּׁמוּעָה: **ג (ד) כְּדֶרֶךְ שֶׁמְּבָרֵךְ וְכוּ׳.** כִּי בֶּאֱמֶת כָּל הַיִּסּוּרִין, בֵּין בְּגוּף וּבֵין בְּמָמוֹן, הוּא הַכֹּל כַּפָּרָה עַל הֶעָוֹנוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ לְהִתְיַסֵּר לֶעָתִיד לָבֹא, שֶׁשָּׁם הָעֹנֶשׁ הוּא הַרְבֵּה יוֹתֵר גָּדוֹל, וְכִדְאִיתָא בְּמִדְרָשׁ, יִצְחָק תָּבַע יִסּוּרִין [הֵינוּ, שֶׁהוּא הֵכִיר גֹּדֶל מִדַּת הַדִּין שֶׁלֶּעָתִיד, וּכְעֵין זֶה אָמַר גַּם כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, סְמַר מִפַּחְדְּךָ בְּשָׂרִי וּמִמִּשְׁפָּטֶיךָ יָרֵאתִי, וְתָבַע בְּעַצְמוֹ יִסּוּרִין כְּדֵי שֶׁיִּנָּקֶה מִכָּל וָכָל וְלֹא יִצְטָרֵךְ לִפְחֹד עוֹד], אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, חַייֵךְ, דָּבָר טוֹב אַתָּה מְבַקֵּשׁ, וּמִמְּךָ אֲנִי מַתְחִיל, שֶׁנֶּאֱמַר, וַיְהִי כִּי זָקֵן יִצְחָק וַתִּכְהֶיָן עֵינָיו מֵרְאוֹת: **ד (ה) אַף עַל פִּי שֶׁיָּרֵא וְכוּ׳.** כִּי אֵין לָנוּ לְהִסְתַּכֵּל בָּעָתִיד, שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה כֵּן [רַמְבַּ״ם בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה]: **(ו) כְּגוֹן שֶׁמָּצָא מְצִיאָה.** וְיָרֵא שֶׁיַּצְלִילוּ עָלָיו וְיִקְחוּ אֶת אֲשֶׁר לוֹ, וּמֵירֵי [ו] שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֲנָשִׁי בַּיִת, שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה טוֹבָה גַּם לָהֶם וְשַׁיָּךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּאִי לָאו הָכִי יֵשׁ לוֹ לְבָרֵךְ רַק שֶׁהֶחֱיָנוּ:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ג. הַרַדְבַּ״ז, עַיֵּן שָׁם בְּסִימָן שיט. וְאִם יֵשׁ לוֹ שָׂדֶה בְּשֻׁתָּפוּת, וְהַנִּילוּס הָלַא יָדוּעַ שֶׁעוֹלֶה וּמַשְׁקֶה הַשָּׂדוֹת, נִרְאֶה לְכְאוֹרָה פָּשׁוּט דְּצָרִיךְ לְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וּמֹרֶה פְּשִׁיטוּתוֹ לֹא הַצְרַךְ הַרַדְבַּ״ז לְכָתְבוֹ: ד. וַאֲפִלּוּ לֹא בֵּרַךְ בַּיָּמִים הַקּוֹדְמִים, דִּכְבָר עָבַר זְמַנּוֹ, עַיֵּן שָׁם בְּרַדְבַּ״ז: ה. וּבְנַחֲלַת צְבִי וְאֵלֶּה רַבָּה חוֹלְקִים בָּזֶה וְסִבְרָא לְהוּ דְּבִשּׁוֹמֵעַ, כֵּיוָן דְּאֵין יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת מוֹדִים כְּשֶׁאֵין לוֹ שָׂדֶה, יְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּטוֹבָה הוּא לַכֹּל כְּשֶׁיֵּשׁ זוֹל בָּעוֹלָם, וְלֹא הִצְרִיכוּ לְהַקְשׁוֹת מִפְּנֵי שֶׁמַּסִּיק בְּשִׁיטָה מְקֻבֶּצֶת בְּסוֹף דְּבָרָיו דְּמִסְתַּבְּרָא דְּאֵין חִלּוּק בֵּין רוֹאֶה לְשׁוֹמֵעַ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב כְּשֶׁאֵין לוֹ שָׂדֶה, עַיֵּן שָׁם:

רכב א. וְאִפְשָׁר דְּבָעִינַן דַּוְקָא שֶׁיִּהְא מְחֻזָּק בְּכָשֵׁרוּת, לֹא מִסְתָּם בְּנֵי אָדָם [פְּרִי מִגְדִּים]: **ב.** אַחֵרוֹנִים: **ג.** נִרְאֶה דְּבְבַת אַחַת לְאוֹ דַּוְקָא, אֶלָּא כֹּל שֶׁלֹּא בֵּרַךְ עַל שְׁמוּעָה רִאשׁוֹנָה כְּבַת אַחַת דְּמֵי: ד. לְבוּשׁ: ה. חַיֵּי אָדָם: **ד** ו. מִשְׁנָה לָהֶם. וְנִרְאֶה לְפִי דַּעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן רכא סָעִיף קָטָן א, שֶׁאִם לֹא יֵשׁ לָהֶם כְּלוּם מִפֵּרוֹתֶיהָ, הָכִי נַמִּי שֶׁאִם לֹא יֵשׁ לָהֶם מֵהַמְּעוֹת שֶׁמָּצָא, וְעַל כָּרְחָךְ דְּמֵירֵי שֶׁמָּצָא כֵּלִים הַשְּׁוִים שֶׁרָאוּי לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם. וְעַיֵּן בְּסִימָן רכג סָעִיף ב בְּבֵאוּר הֲלָכָה (אות ה):

לוֹ טוֹבָה מִמֶּנּוּ, כְּגוֹן שֶׁבָּא לוֹ שֶׁטַח עַל שָׂדֵהוּ, אַף עַל פִּי שֶׁכְּשֶׁיַּעֲבֹר הַשֶּׁטַח הִיא טוֹבָה לוֹ שֶׁהִשְׁקָה שָׂדֵהוּ:

רכג מִי שֶׁיָּלְדָה אִשְׁתּוֹ, וּמֵת מוֹרִישׁוֹ, וּבָנָה בַּיִת חָדָשׁ, וְקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים, מַה מְּבָרֵךְ.

וּבוֹ ו' סְעִיפִים:

א בְּרָכוֹת נט. **ב** הַגָּהוֹת מֵימוֹנִי פֶּרֶק ד בְּשֵׁם סְמַ"ק. **ג** שָׁם בַּגְּמָרָא.

א. **(א)** [*א]א יָלְדָה ב אִשְׁתּוֹ **(ב)** [*ב]ג זָכָר **(ג)** מְבָרֵךְ ד הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, ה וְגַם הִיא צְרִיכָה לְבָרֵךְ כֵּן. הגה **(ד)** וְאִם מֵתָה אִשְׁתּוֹ **(ה)** [*ג]בִּלְדָתָהּ **(ו)** מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּהָא לֵיכָּא הַטָּבָה לְאַחֲרִינִי, וְכֵן אִם מֵת הָאָב קֹדֶם שֶׁיָּלְדָתוּ, הִיא מְבָרֶכֶת שֶׁהֶחֱיָנוּ (כֵּן נִרְאֶה לִי לְיַשֵּׁב ו הָרַשְׁבָּ"א סִימָן רמה). [*ד]וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ שֶׁנָּהֲגוּ לְהָקֵל ז **(ז)** בִּבְרָכָה זוֹ שֶׁאֵינָהּ חוֹבָה אֶלָּא רְשׁוּת, וּמִזֶּה נִתְפַּשֵּׁט שֶׁרַבִּים מְקִלִּים בְּאֵלּוּ הַבְּרָכוֹת: **ב.** ח **(ח)** ג מֵת אָבִיו, מְבָרֵךְ ט דַּיַּן הָאֱמֶת. הָיָה לוֹ מָמוֹן

בֵּאוּר הַיֹּטֵב

בִּבְרָכָה אַחַת, הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א סִימָן קצט. אִם שָׁמַע שְׁמוּעָה שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ עָלֶיהָ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב אוֹ שֶׁהֶחֱיָנוּ אוֹ דַּיַּן הָאֱמֶת וְאֵין הַמַּגִּיד נֶאֱמָן, אוֹ שֶׁלֹּא רָאָה הַדָּבָר, לֹא יְבָרֵךְ, וְכֵן אִם שָׁמַע שֶׁנִּתְפַּס הַגַּזְלָן לֹא יְבָרֵךְ עַד שֶׁיָּשִׁיב לוֹ הַגְּזֵלָה, סֵפֶר חֲסִידִים, מַטֵּה מֹשֶׁה. מִי שֶׁהֻבְרַח מֵחֲמַת עֲנִיּוּתוֹ לָקַחַת אִשָּׁה בְּחֶפְצוֹ, מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב וְדַיַּן הָאֱמֶת, סֵפֶר חֲסִידִים, מָגֵן אַבְרָהָם:

ב. **אִשְׁתּוֹ.** וּכְאֵלּוּ אֵין חִלּוּק בֵּין רוֹאֶה לְשׁוֹמֵעַ, מָגֵן אַבְרָהָם: **ג.** **הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.** וְיִשְׁתַּתֵּק בְּנֶגֶד מִזְרָח וְיָבָרֵךְ, מָצָאתִי כָּתוּב. אַף שֶׁהָיוּ לוֹ כְּבָר בָּנִים, טַ"ז: **ג.** **הַרַשְׁבָּ"א.** וְטַ"ז כָּתַב דִּכְרַבֵּנוּ הַמְחַבֵּר עִקָּר, דַּאֲפִלּוּ מֵתָה אִשְׁתּוֹ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וּמַה שֶּׁכָּתַב הָרַשְׁבָּ"א שֶׁהֶחֱיָנוּ, הַיְנוּ, חוּץ מֵהַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן כָּתַב בְּשִׁירֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה וּבְתִשְׁוּבַת חַוַּת יָאִיר סִימָן רלז, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן יַד אַהֲרֹן: **ד.** **בִּבְרָכָה זוֹ.** פֵּרוּשׁ, בִּבְרָכַת שֶׁהֶחֱיָנוּ דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא שֶׁהִיא רְשׁוּת, אֲבָל רַבִּים מְקִלִּין בְּכָל הַבְּרָכוֹת כַּיּוֹצֵא בּוֹ, וְאֵינוֹ נָכוֹן, דְּמַאי דְּאִתְמַר אִתְמַר, מָגֵן אַבְרָהָם: **ה.** **מֵת אָבִיו.** וְהוּא הַדִּין שְׁאָר אָדָם כָּשֵׁר, וּמִכָּל שֶׁכֵּן תַּלְמִיד חָכָם דְּהָוֵי בִּכְלַל שְׁמוּעוֹת רָעוֹת, מָגֵן אַבְרָהָם: **ו.** **דַּיַּן הָאֱמֶת.** וְצָרִיךְ לְבָרֵךְ בְּשֵׁם וּמַלְכוּת, בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם דַּיַּן הָאֱמֶת. וְדַוְקָא אָבִיו

בֵּאוּר הַלָּכָה

רכג א [*א]**יָלְדָה אִשְׁתּוֹ וְכוּ'.** עַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה שֶׁהֵבִיא בְּשֵׁם סֵפֶר חֲסִידִים, דְּהוּא הַדִּין כְּשֶׁנּוֹלַד לְבֵנוֹ וּלְבָתּוֹ בֵּן אוֹ שֶׁנּוֹלַד בֵּן לְאוֹהֲבוֹ שֶׁהוּא צַדִּיק וְחָסִיד. אָמְנָם לְפִי מַה שֶּׁרָאִיתִי בְּתִשׁוּבַת הַרַשְׁבָּ"א חֵלֶק ד סִימָן עז [וְהֻעְתִּיקוּ הַבַּיִת יוֹסֵף וְהַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּקִצּוּר רֵישׁ סִימָן רכה], מוּכָח דְּפָלִיג עַל זֶה, שֶׁמִּסֵּיק שָׁם דְּלָאו בְּכָל דָּבָר שֶׁנֶּהֱנָה הוּא וַאֲחֵרִים עִמּוֹ שַׁיָּכָךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, שֶׁאִם כֵּן אֲפִלּוּ אִקָּרֵא חַדְתָּא יְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְגַם לָמָּה שֶׁאֲלוּ בִּגְמָרָא בְּיָלְדָה אִשְׁתּוֹ זָכָר, מַאן אֵיכָּא אַחֲרִינָא בַּהֲדָהּ, וְאָמְרוּ דְּהָתָם נַמִּי אֵיכָּא אִשְׁתּוֹ בַּהֲדָהּ, תִּפּוֹק לֵיהּ מִשּׁוּם בָּנָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ דְּנֶהֱנִים וּשְׂמֵחִים עִמּוֹ, וַאֲפִלּוּ הָכֹל נֶהֱנִים בִּלְדַת זְכָרִים, אֶלָּא דִּבְרָכָה זוֹ הוּא דְּוָקָא בְּדָבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ תּוֹעֶלֶת וְהֲנָאָה בּוֹ, כִּירִידַת גְּשָׁמִים וִירֵשַׁת הַקְּרוֹבִים וּלְעִנְיַן רִבּוּי יַיִן שֶׁאֲחֵרִים נֶהֱנִים וְשׂוֹתִים מִמֶּנּוּ עִמּוֹ [וּכְדִלְעֵיל בְּסִימָן קעה, עַיֵּן שָׁם], וְכֵן בְּלִדַּת אִשְׁתּוֹ זָכָר יֵשׁ לְאָב וּלְאֵם הֲנָאַת תּוֹעֶלֶת, חֶדְוָה לְהוּ חוּטְרָא לְיָדֵיהּ וּמָרָה לְקִבּוּרָה, וְעוֹד, שֶׁהוּא כְּיָרֵךְ הָאָב וְהָאֵם, וּמִדַּת כָּל אָדָם תְּאֻבִין לוֹ לְיָרְשָׁן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ, וּבְהָנֵי שֶׁזָּכוּ הַסֵּפֶר חֲסִידִים לֹא שַׁיָּךְ טַעַם זֶה, וְגַם בְּיֶתֶר הַפּוֹסְקִים לֹא נִזְכַּר דָּבָר זֶה, וְטוֹב לְמַעֵט בִּבְרָכוֹת אֵלּוּ בְּדָבָר שֶׁלֹּא נִזְכַּר בְּהֶדְיָא:

[*ב]**זָכָר וְכוּ'.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה. וּלְדִינָא יֵשׁ לְעַיֵּן, אִם יֶשׁ לוֹ כְּמָה בָּנִים וְאֵין לוֹ בַּת וְתָאַב שֶׁתִּוָּלֵד לוֹ בַּת וְנוֹלַד לוֹ בֵּן, אִם יֶשׁ לוֹ לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב, אַחֲרֵי דְּסוֹף הַדָּבָר הוּא דְּלֹא נִיחָא לֵיהּ בְּזָכָר, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

[*ג]**בִּלְדָתָהּ.** מִלְּשׁוֹן זֶה מִשְׁמַע לְכָאוֹרָה דְּאִם מֵתָה אֵיזֶה שָׁעָה אַחַר לִדָּתָהּ וְהוּא לֹא בֵּרַךְ עֲדַיִן, יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב אַחַר שֶׁמֵּתָה, עַל הַהֲנָאָה שֶׁהָיְתָה לָהּ מִקֹּדֶם, וְיֵשׁ לְדַחוֹת, דִּכְיָון שֶׁקֹּדֶם שֶׁבֵּרַךְ מֵתָה, וְאֵין לָהּ עַתָּה הֲנָאָה גַּשְׁמִית בְּבִנָהּ, שׁוּב לֹא יָכוֹל לוֹמַר בְּרָכָה זוֹ, וְדָמְיָא דְּמֵי שֶׁגָּמַר אֲכִילָתוֹ וְנִזְכַּר שֶׁלֹּא בֵּרַךְ בִּרְכַּת הַמּוֹצִיא, שֶׁשּׁוּב לֹא יָכוֹל לְבָרֵךְ עַל הֲנָאָה הַקּוֹדֶמֶת וְנִתְעַדֵּן, דְּמֵי שֶׁמֵּת אָבִיו וְיֵשׁ לוֹ אָח, דִּמְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב עַל הַיְרֻשָּׁה, וּמֵת הָאָח עַד שֶׁלֹּא בֵּרַךְ הַבְּרָכָה וְהוּא יוֹרְשׁוֹ גַּם כֵּן מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִנִּיחַ בֵּן], אֲשׁוּ יָכוֹל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב מִפְּנֵי שֶׁהָיָה לוֹ לְאָח הֲנָאָה מְקֻדָּם, זֶה וַדַּאי לְכָאוֹרָה לֹא מִסְתַּבְּרָא], וּמַאי דָּנְקִט הָרַמְ"א בְּלִדָּתָהּ, מִשּׁוּם דְּאִי לָאו הָכִי הָיָה מְבָרֵךְ תֵּכֶף אַחַר לִדָּתָהּ, וְלֹא רָצָה הָרַמְ"א לְצַיֵּר בְּאֵם לֹא בֵּרַךְ מְקֻדָּם. וְעַיֵּן לְעֵיל בְּסִימָן קעה בְּבֵית יוֹסֵף לְעִנְיַן שִׁנּוּי יַיִן אִם צָרִיךְ הַבְּרָכָה דְּוָקָא עוֹבֵר לַעֲשִׂיָּתָן, וְצָרִיךְ עִיּוּן:

[*ד]**וְיֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ וְכוּ' אֶלָּא רְשׁוּת.** רוֹצֶה לוֹמַר, יֵשׁ שֶׁכָּתְבוּ דְּהוּא רְשׁוּת מִשּׁוּם בְּכְלַל שְׁמוּעוֹת רָעוֹת, מִיהוּ, הָעוֹלָם נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת, וְאֵינוֹ נָכוֹן, וְעַל כָּל פָּנִים עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמֵּת, שֶׁצָּרִיךְ בְּוַדַּאי לְהִתְאוֹנֵן וּלְהִתְמַרְמֵר

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רכג א (א) יָלְדָה וְכוּ'. וַאֲפִלּוּ לֹא רָאָה בְּעַצְמוֹ א רַק שָׁמַע כְּשֶׁהָיָה בְּעִיר אַחֶרֶת, ב וְכֵן בַּמֶּה שֶׁמְּבֹאָר בְּסָעִיף ב:

(ב) זָכָר. מִדְּסָתְמוּ הַפּוֹסְקִים, מַשְׁמַע דַּאֲפִלּוּ הָיוּ לוֹ כַּמָּה זְכָרִים, וְתָאַב שֶׁיִּוָּלֵד לוֹ בַּת כְּדֵי שֶׁיִּקַּיֵּם מִצְוַת פְּרִיָה וּרְבִיָה, אֲפִלּוּ הָכִי אִם נוֹלַד בַּת ג אֵין מְבָרֵךְ עַל זֶה. וּמִכָּל מָקוֹם נִרְאֶה לִי פָּשׁוּט דִּבְפַעַם רִאשׁוֹן כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ מְבָרֵךְ בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּמֵי גָּרַע מִמֵּי שֶׁרוֹאֶה אֶת חֲבֵרוֹ לְאַחַר שְׁלוֹשִׁים יוֹם וְשָׁמַח בִּרְאִיָּתוֹ דְּמְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, כִּדְלִקְמָן בְּסִימָן רכה סָעִיף א:

(ג) מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הַטּוֹב לוֹ, דְּנִיחָא לֵיהּ בְּזָכָר, וְגַם טוֹב לָהּ, שֶׁגַּם לָהּ נִיחָא בְּבֵן זָכָר, ד וַאֲפִלּוּ הָיָה לָהֶם כְּבָר כַּמָּה בָּנִים. וְעַיֵּן בְּפְרִי מִגְדִּים, דַּאֲפִלּוּ אִם לֹא בֵּרַךְ תֵּכֶף כְּשֶׁשָּׁמַע, גַּם כֵּן יְבָרֵךְ לְכֻלֵּי עָלְמָא, דְּעַדַיִן הַטּוֹבָה נִמְשֶׁכֶת: **(ד) וְאִם מֵתָה אִשְׁתּוֹ וְכוּ'.** יֵשׁ אוֹמְרִים, דְּהַמְחַבֵּר פָּלִיג עַל זֶה וּסְבִירָא לֵיהּ דַּאֲפִלּוּ מֵתָה אִשְׁתּוֹ בִּלְדָתָהּ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, ה וְכָזֶה סְבִירָא לֵיהּ גַּם כֵּן הַטַּ"ז לִדְיָנָא, וְטַעְמוֹ שֶׁל הַטַּ"ז, דִּמְכָל מָקוֹם יֵשׁ לָהּ טוֹבָה שֶׁהִשְׁאִירָה זָכָר בָּעוֹלָם, עַיֵּן שָׁם, אֲבָל בְּמוֹר וּקְצִיעָה פָּלִיג עַל זֶה, דִּבְרִכַּת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב נִתְקַן רַק עַל הֲנָאָה גַּשְׁמִית וְלֹא עַל הֲנָאָה רוּחָנִית לְבַד, וְכֵן בְּלֶחֶם חְמוּדוֹת וּלְבוּשׁ וְחַיֵּי אָדָם כֻּלָּם הֶעְתִּיקוּ לְדִינָא כְּהַרַמְ"א: **(ה) בִּלְדָתָהּ.** מִלָּשׁוֹן זֶה מַשְׁמַע לְכָאוֹרָה דְּאִם מֵתָה אֵיזֶה שָׁעוֹת אַחַר לִדָּתָהּ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּמִכָּל מָקוֹם נִיחָא לָהּ מִקְּדֶם שֶׁמֵּתָה. וְעַיֵּן בְּבֵאוּר הֲלָכָה (אות ג): **(ו) מְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ.** עַל לֵדַת הַבֵּן, אֲבָל שְׁמִתְחִלָּה צָרִיךְ ו לְהַקְדִּים לְבָרֵךְ דַּיַּן הָאֱמֶת עַל מִיתָתָהּ, דִּבְרִכַּת דַּיַּן הָאֱמֶת הִיא חוֹבָה, כְּדִלְעֵיל בְּסִימָן רכב סָעִיף ג, וּבְרָכָה זוֹ דְּשֶׁהֶחֱיָנוּ יֵשׁ אוֹמְרִים שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא רְשׁוּת, וּכְדִלְקַמָּהּ: **(ז) בִּבְרָכָה זוֹ.** פֵּרוּשׁ, ז בִּבְרִכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ, מִפְּנֵי שֶׁהִיא רַק רְשׁוּת [שֶׁעִקַּר בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ ח נִתְקַן עַל דָּבָר הַבָּא מִזְּמַן לִזְמַן כְּמוֹעֲדִים וְכַדּוֹמֶה]. וּמִזֶּה נִתְפַּשֵּׁט שֶׁרַבִּים מְקִלִּים בְּכָל הַבְּרָכוֹת כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ, אֲבָל אֵינוֹ נָכוֹן, דְּמַאי דְּאִתְמַר בַּגְּמָרָא שֶׁהִיא רְשׁוּת אִתְמַר:

ב (ח) מֵת אָבִיו. וְהוּא הַדִּין ט שְׁאָר אָדָם כָּשֵׁר שֶׁאָדָם מִצְטַעֵר עָלָיו, דְּהוּא

רכג א. רֹאשׁ וְשָׁאָר פּוֹסְקִים: **ב.** מָגֵן אַבְרָהָם: **ג.** וַאֲפִלּוּ דְּהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּהָאִשָּׁה שֶׁאֵינָהּ מְצֻוָּיָה עַל פְּרִיָה וּרְבִיָה לְעוֹלָם נִיחָא לָהּ בְּזָכָר: **ד.** טַ"ז בְּשֵׁם הָרַשְׁבָּ"א, וְדִמְיָא דְּקָנָה כֵּלִים חֲדָשִׁים: **ה.** וְכֵן מְצַדֵּד גַּם כֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה: **ו.** כֵּן נִרְאֶה לִי, וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן רכ"ה מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּסִימָן רכה סָעִיף ג: **ז.** מָגֵן אַבְרָהָם, וְזֶהוּ כַּוָּנַת הָרַמְ"א שֶׁכָּתַב וּמִזֶּה נִתְפַּשֵּׁט וְכוּ': **ח.** עַיֵּן מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ בְּאוֹרַח חַיִּים סִימָן רכב: **ט.** בַּ"ח וּמָגֵן אַבְרָהָם וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים, וְנָקֵט הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ אָבִיו, מִשּׁוּם שְׁאָר הַבְּרָכוֹת שֶׁהִזְכִּירָם אַחַר כָּךְ:

ז שֶׁיִּרְשׁוֹ, אִם [*ה] אֵין לוֹ אַחִים מְבָרֵךְ (ט) גַּם בֵּן שֶׁהֶחֱיָנוּ, [*ו] וְאִם יֵשׁ לוֹ אַחִים, (י) בְּמָקוֹם שֶׁהֶחֱיָנוּ מְבָרֵךְ
ח הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. הגה שֶׁאֵין מְבָרְכִין הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ לוֹ שֻׁתָּפוּת בְּאוֹתָהּ טוֹבָה (טור): **ג. (יא)** [*ז] ד**כָּנָה**
ט [א] **(יב) בַּיִת חָדָשׁ** אוֹ **קָנָה** י [ב] **(יג) כֵּלִים חֲדָשִׁים, אֲפִלּוּ (יד) הָיָה לוֹ כַּיּוֹצֵא בָּאֵלּוּ תְּחִלָּה, אוֹ קָנָה וְחָזַר**
וְקָנָה, מְבָרֵךְ עַל כָּל פַּעַם (טו) שֶׁהֶחֱיָנוּ. יא **וְלָאו דַּוְקָא חֲדָשִׁים, דְּהוּא הַדִּין** יב **לִישָׁנִים אִם הֵם חֲדָשִׁים לוֹ**
שֶׁלֹּא הָיוּ אֵלּוּ שֶׁלּוֹ מֵעוֹלָם, יג **וְלֹא אָמְרוּ חֲדָשִׁים אֶלָּא (טז) לְאַפּוֹקֵי אִם מְכָרָן וְחָזַר וּקְנָאָן:**

ד שָׁם וּכְרַבִּי יוֹחָנָן וּכְלִשְׁנָא בְּתַרָא.
ה הַרַשְׁבָּ״א בְּשֵׁם הָרַאֲבַ״ד.

בֵּאוּר הֵיטֵב

אוֹ שֶׁאָר אָדָם כָּשֵׁר שֶׁהוּא מִצְטַעֵר עָלָיו, אֲבָל עַל שְׁאָר אָדָם אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ, וְעַל כֵּן נוֹהֲגִין הָעוֹלָם לוֹמַר בָּרוּךְ דַּיַּן הָאֱמֶת בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת, וְעַל כָּל פָּנִים בְּאָבִיו אוֹ קְרוֹבוֹ אוֹ אָדָם חָשׁוּב מִכָּל שֶׁכֵּן בְּמִיתַת תַּלְמִיד חָכָם, חַיָּב לְבָרֵךְ דַּוְקָא בְּשֵׁם וּמַלְכוּת, ב״ח וְט״ז: **ז. שֶׁיִּרְשׁוֹ.** מִכָּאן רָצָה לְהוֹכִיחַ בַּהֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק ב סִימָן קסב, דְּאִם הָיָה יוֹדֵעַ מִתְּחִלָּה שֶׁהָיוּ לוֹ נְכָסִים אֵינוֹ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, עַיֵּן שָׁם, וְאֵינוֹ מֻכְרָח: **ח. הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.** וְעַל מַה שֶּׁנִּתְבַּשֵּׁר רִאשׁוֹן מְבָרֵךְ רִאשׁוֹן. אִם אָמְרוּ לוֹ מֵת אָבִיו וְהִנִּיחַ מָעוֹת יֹאמַר דַּיַּן הָאֱמֶת וְאַחַר כָּךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְכֵן לְהִפּוּךְ, וְאִם מֹשֶׁנֵי בְּנֵי אָדָם כְּאֶחָד, יַקְדִּים הַטּוֹב, דְּאַקְדּוּמֵי פָּרְעָנוּתָא לֹא מַקְדְּמִינַן, הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א סִימָן רה: **ט. בַּיִת חָדָשׁ.** אֶהֱל שֶׁבָּנוּ אוֹ קָנוּ בֵּית הַכְּנֶסֶת אוֹ נִסְתַּר וְחָזְרוּ וּבָנָאוּהוּ, עַיֵּין לְעֵיל סִימָן כב מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: **יא. לִישָׁנִים.** מֵחֲלִיף כֵּלִים, שֶׁגִּיהֵם יְבָרְכוּ, הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א סִימָן רז:

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(א) **בַּיִת חָדָשׁ.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה שֶׁמְּדִבְרֵי הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת נִרְאֶה דִּבְרַכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ לֹא יְבָרֵךְ, וּכְשֶׁבָּנוּ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּק״ק אַמְשְׁטֶרְדַם חָדָשׁ הָרַב לְחַנּוּכוֹ, וְהוֹרָה שֶׁהַחַזָּן יְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, וְרַב אַחֵר חָלַק עָלָיו וְהוֹרָה שֶׁלֹּא יְבָרֵךְ, וְכֵן דַּעְתִּי, וְכֵן כָּתַב בְּשׁוּ״ת בַּיִת יְהוּדָה בְּסִפְרוֹ תּוֹרָה שֶׁנָּנוּ הַקָּהָל שֶׁלֹּא יְבָרְכוּ שֶׁהֶחֱיָנוּ: (ב) **כֵּלִים.** עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב אִם לְבָרֵךְ עַל סְפָרִים, הַרַבַּ״ז חֵלֶק ג כָּתַב מוֹר וּקְצִיעָה, אַךְ לֹא נָהֲגוּ כֵּן. וְאִם גָּמַר סֵפֶר בִּכְתִיבָה בְּחִדּוּשֵׁי תּוֹרָה וְכָל שֶׁכֵּן בְּהַדְפָּסָה, כָּתַב מוֹר וּקְצִיעָה שֶׁיְּבָרֵךְ, וּמַחֲזִיק בְּרָכָה כָּתַב שֶׁיְּבָרֵךְ בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת, שַׁחֲיָב לְהוֹדוֹת לַה׳ עַל שֶׁזִּכָּהוּ לָכָךְ, וּבַעַל גְּדוּלֵי תְּרוּמָה בִּגְמַר הַדְּפָסַת הַסֵּפֶר דָּרַשׁ בְּרַבִּים לְשַׁבֵּחַ לַה׳ שֶׁזִּכָּה לָכָךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב בְּסִפְרוֹ בֵּינָה לְעִתִּים, עַיֵּן שָׁם, וְכֵן אִם עָלָה לְגַרְלָה שֶׁנִּתְמַנָּה פַּרְנָס אוֹ רַב וְכַיּוֹצֵא, יֵשׁ גַּם

י. כֵּלִים חֲדָשִׁים. וְאֵין לְהָקֵל בִּבְרָכָה זוֹ, וְדַוְקָא כְּלֵי תַּשְׁמִישׁ אֲבָל עַל סְפָרִים חֲדָשִׁים אֵינוֹ מְבָרֵךְ, מָגֵן אַבְרָהָם, אֲבָל בִּבְרֵכַת רמ״מ כָּתַב לְבָרֵךְ עַל סְפָרִים, וְהַיְד אַהֲרֹן פָּסַק דְּאֵין לְבָרֵךְ עַל סְפָרִים, וְעַיֵּן בְּסוֹף תְּשׁוּבַת מַהֲרַ״י בִּי רַב שֶׁהַקּוֹנֶה סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁיְּבָרֵךְ, גַּם יְבָרֵךְ עַל סְפָרִים, וְעַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן בְּסוֹף תְּשׁוּבַת מַהֲרַ״י בִּי רַב שֶׁהַקּוֹנֶה סֵפֶר תּוֹרָה שֶׁיְּבָרֵךְ, עַיֵּן שָׁם. וּבְסֵפֶר נָאֱמָן שְׁמוּאֵל סִימָן ז כָּתַב שֶׁלָּצֵאת יְדֵי סָפֵק יְבָרֵךְ עַל סֵפֶר תּוֹרָה בְּפַעַם רִאשׁוֹנָה שֶׁקּוֹרֵא בַּסֵּפֶר תּוֹרָה, עַיֵּן שָׁם, וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן כב מַה שֶּׁכָּתַבְנוּ שָׁם: **יב. לִישָׁנִים.** מֵחֲלִיף כֵּלִים, שֶׁגִּיהֵם יְבָרְכוּ, הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א סִימָן רז:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

עַל זֶה, וְכֵן עַל קְרוֹבָיו שֶׁחַיָּב לְהִתְאַבֵּל עֲלֵיהֶם וַדַּאי יְזִכִּיר הַבְּרָכָה בְּשֵׁם וּמַלְכוּת: **(ט) גַּם בֵּן שֶׁהֶחֱיָנוּ.** הַיְנוּ, מִתְּחִלָּה דַּיַּן הָאֱמֶת, כַּנַּ״ל בְּאוֹת ו, וְאַחַר כָּךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ עַל הַנִּכָּסִים שֶׁנִּשְׁאֲרוּ לוֹ מֵאִתּוֹ [רַמְבַּ״ם], וְאַף דְּיוֹתֵר הָיָה מִתְרַצֶּה שֶׁלֹּא יָמוּת אָבִיו וְלֹא יִירָשֶׁנּוּ, מִכָּל מָקוֹם יָכוֹל לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, דְּאֵין בְּרָכָה זוֹ תְּלוּיָה בְּשִׂמְחָה, אֶלָּא בְּדָבָר שֶׁמַּגִּיעַ לוֹ תּוֹעֶלֶת מִמֶּנּוּ וְאַף עַל פִּי שֶׁמִּתְעָרֵב עִמָּהּ צַעַר וַאֲנָחָה [תְּשׁוּבַת הַרַשְׁבָּ״א סִימָן רמה]: **(י) בְּמָקוֹם שֶׁהֶחֱיָנוּ.** רוֹצֶה לוֹמַר, שֶׁשּׁוּב לֹא יְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה טוֹבָה גַּם לְאֶחָיו, וְיוּכַל לְבָרֵךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב הַמֵּטִיב. אָמְרוּ לוֹ שָׁמַתָּ אִשְׁתּוֹ וְהִנִּיחָה מָמוֹן, מְבָרֵךְ דַּיַּן הָאֱמֶת עַל מִיתָתָהּ וְשֶׁהֶחֱיָנוּ עַל יְרֻשָּׁתָהּ: **ג (יא) בָּנָה וְכוּ׳.** וְהוּא הַדִּין אִם קָנָה בַּיִת. וְדַוְקָא כְּשֶׁבָּנָה אוֹ קָנָה לְעַצְמוֹ, אֲבָל אִם יֵשׁ לוֹ שֻׁתָּפוּת בְּגוּפָהּ, כָּל אֶחָד מֵהַשֻּׁתָּפִים מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב [גְּמָרָא], וְעַל כֵּן קָהָל שֶׁבָּנוּ אוֹ קָנוּ בֵּית הַכְּנֶסֶת, יַעֲמֹד שְׁלִיחַ צִבּוּר וִיבָרֵךְ בְּקוֹל רָם הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב לְהוֹצִיא אֶת כֻּלָּם: **(יב) בַּיִת חָדָשׁ.** הוּא הַדִּין אִם נִשְׂרַף וְחָזַר וּבָנָאוֹ, אֲבָל אִם סְתָרוֹ וְחָזַר וּבָנָאוֹ, יֵשׁ דֵּעוֹת בָּאַחֲרוֹנִים בָּזֶה, וּסְפֵקוֹ לְהָקֵל. וְאִם הוֹסִיף בּוֹ אֵיזֶה שׁוּרָה בְּגֹבַהּ לִכְלֵי עַלְמָא יֵשׁ לְבָרֵךְ: **(יג) כֵּלִים חֲדָשִׁים.** בֵּין מַלְבּוּשִׁים וּבֵין כְּלֵי תַּשְׁמִישׁ וּשְׁתִיָּה וַאֲכִילָה וְכַיּוֹצֵא בּוֹ, אִם הֵם דְּבָרִים שֶׁלֵּב הָאָדָם שָׂמֵחַ בָּהֶם, עָנִי בָּרְאוּי לוֹ וְעָשִׁיר בָּרְאוּי לוֹ. וְעַיֵּן בְּסָעִיף ו, אֲכָל אִם הוּא עָשִׁיר גָּדוֹל, שֶׁאֲפִלּוּ כֵּלִים יְקָרִים וַחֲשׁוּבִים אֵין נֶחְשָׁבִים לוֹ וְאֵין שָׂמֵחַ בָּהֶן, לֹא יְבָרֵךְ. וּבְקִנְיַת סְפָרִים, יֵשׁ דֵּעוֹת בֵּין הָאַחֲרוֹנִים אִם יְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם מִשּׁוּם דִּמְצוֹת לָאו לְהָנוֹת נִתְּנוּ, וּבְחַיֵּי אָדָם מְצַדֵּד, דְּאִם הָיָה מְהַדֵּר אַחַר זֶה הַסֵּפֶר וְשָׂמֵחַ בְּקִנְיָתוֹ דִּמְבָרֵךְ, שֶׁהֲרֵי בְּרָכָה זוֹ נִתְקְנָה עַל הַשִּׂמְחָה וְלֹא עַל הַתַּשְׁמִישׁ, וּכְדִלְקַמָּה בְּסָעִיף ד, וְכֵן כָּתַב בְּמוֹר וּקְצִיעָה, וְעַל כֵּן אֵין לִמְחוֹת בְּיַד הַמְבָרֵךְ: **(יד) הָיָה לוֹ וְכוּ׳.** מִירֻשַּׁת אֲבוֹתָיו, דִּמְכָּל מָקוֹם כְּלֵי זֶה חָדָשׁ הוּא לְעִנְיַן קְנִיָּה, וְכָתַב עוֹד, דַּאֲפִלּוּ קָנָה וְחָזַר וְקָנָה, דְּבָזֶה אַף לְעִנְיַן קְנִיָּה לָאו חָדָשׁ הוּא, שֶׁהֲרֵי יֵשׁ לוֹ כֵּלִים כָּאֵלּוּ קְנוּיוֹת מִכְּבָר, אֲפִלּוּ הָכִי כְּלֵי זוֹ חֲדָשָׁה הִיא אֶצְלוֹ: **(טו) שֶׁהֶחֱיָנוּ.** וְיִזָּהֵר לְבָרֵךְ תֵּכֶף, קֹדֶם שֶׁיִּתְרַגֵּל וְיִסְתַּלֵּק הַשִּׂמְחָה מִמֶּנּוּ: **(טז) לְאַפּוֹקֵי אִם מְכָרָן וְכוּ׳.** וַאֲפִלּוּ

בֵּאוּר הַלָּכָה

דְּאִינוֹ בָּא מִזְּמַן לִזְמַן, וְדָמְיָא לִקְרָא חַדְתָּא [עַיְּרוּבִין מ:] דְּסָבַר הַגְּמָרָא שָׁם דְּהוּא רִאשׁוֹת, אֲבָל הָרַבֵּה פּוֹסְקִים סְבִירָא לְהוּ דְּהוּא חוֹבָה [כַּן מוֹכָח בְּדַרְכֵי מֹשֶׁה בְּסוֹף סִימָן זֶה], וְטַעְמָם, דְּדָבָר שֶׁתַּקָּנוּ חַזַ״ל לְבָרֵךְ מִשּׁוּם שִׂמְחַת הַלֵּב לֹא שַׁיְכָא בִּזְמַן, אֶלָּא כָּל אֵימַת שֶׁנִּזְדַּמֵּן עַל יְדֵי הַקְּנִיָּה שִׂמְחָה בְּלִבּוֹ מְבָרֵךְ לַד׳ עַל שֶׁזִּכָּהוּ לָבֹא לִשְׁעָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שִׂמְחַת הַלֵּב:

ב [*ה] **אֵין לוֹ אַחִים מְבָרֵךְ גַּם כֵּן שֶׁהֶחֱיָנוּ.** עַיֵּן בְּמוֹר וּקְצִיעָה שֶׁכָּתַב דְּמֵירֵי שָׁאֵין לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים, הָא לָאו הָכִי מְבָרֵךְ הַטּוֹב וּמֵטִיב כְּדִלְקַמָּה בְּסָעִיף (ד) [ה]. וְהִנֵּה לְפִי דַּעַת הַמָּגֵן אַבְרָהָם לְעֵיל בְּסִימָן רכא אוֹת א, אֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים נַמֵּי אֵינוֹ מְבָרֵךְ כִּי אִם שֶׁהֶחֱיָנוּ וְלֹא הַטּוֹב וּמֵטִיב, דַּהֲרֵי אֵין לָהֶם חֵלֶק בָּזֶה וְשָׁמָּא לֹא יִתֵּן לָהֶם מִמּוֹן זֶה, אִם לֹא שֶׁנִּשְׁאֲרוּ כֵּלִים בֵּירֻשָּׁה וְיֵשׁ לְכָלָם הֲנָאָה שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בָּהֶם מִיָּד:

[*ו] **וְאִם יֵשׁ לוֹ אַחִים וְכוּ׳.** הַיְנוּ אֲפִלּוּ כְּבָר חָלַק אֲבִיו נְכָסָיו עַל פִּיו וְיֵשׁ לְכָל אֶחָד מֵהֶם שָׂדֶה בִּפְנֵי עַצְמוֹ אֲפִלּוּ הָכִי הָלֹא עַל יְדֵי הֶיְרֵשָׁה הוּטַב לְכָלָם וְשַׁיָּךְ בִּרְכַּת הַטּוֹב וּמֵטִיב, כֵּן כָּתַב הָרַא״שׁ, וְעַיֵּן בְּפֵרוּ מְגָדִים בְּסִימָן רכא דְּגַם הַמְחַבֵּר מוֹדֶה בָּזֶה:

ג [*ז] **בָּנָה בַּיִת חָדָשׁ וְכוּ׳.** עַיֵּן בְּלֶחֶם חֲמוּדוֹת וְאֵלִיָּה רַבָּה, דְּאִם יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה וּבָנִים הֲרֵי כְּמִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ שֻׁתָּפִין בָּהּ וּמְבָרֵךְ הַטּוֹב וּמֵטִיב, וּכְדִלְקַמָּה בְּסָעִיף ה לְעִנְיַן כֵּלִים. וְהִנֵּה בְּחַיֵּי אָדָם מְחֻלָּק, דְּבָקְנָה כֵּלִים חֲשׁוּבִים שֶׁיִּשְׁתַּמְּשׁוּ בָּהֶם הוּא וּבְנֵי בֵּיתוֹ, אֵין זֶה מִצַּד הַחִיּוּב וְנִקְרָא בָּזֶה טוֹבָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא הוּא מְחֻיָּב לְתֵת בַּיִת לְאִשְׁתּוֹ וּבָנָיו, וְלֹא נֶהֱיְרָא, דַּעֲבוּר בָּנָיו הַזְּכָרִים מִשֶּׁהִגִּיעוּ לְכְלַל שֵׁשׁ, מְזוֹנוֹת שָׁנוּתַן לָהֶם הוּא רַק בִּכְלַל צְדָקָה, וּבוַדַּאי הַבַּיִת שֶׁקָּנָה עֲבוּרָם הוּא טוֹבָה גְּמוּרָה, וַאֲפִלּוּ עֲבוּר אִשְׁתּוֹ הֲלֹא הָיָה יָכוֹל לִשְׂכֹּר דִּירָה עֲבוּרָהּ וְאֵינוֹ מְחֻיָּב לִקְנוֹת בַּיִת בִּשְׁבִיל זֶה, וּכְשֶׁקּוֹנֶה בַּיִת בְּוַדַּאי יֵשׁ לָהֶם שִׂמְחַת הַלֵּב עַל יְדֵי זֶה, וְהוּא הַטָּבָה גְּמוּרָה וְשַׁיָּךְ בָּזֶה בִּרְכַּת הַטּוֹב וּמֵטִיב:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

י. מוֹר וּקְצִיעָה. וְעַיֵּן בְּבֵאֵר הֵיטֵב סָעִיף קָטָן ז בְּשֵׁם הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת, וְהוּא מִלְּתָא חַדְתֵּי, וּלְמַעֲשֶׂה צָרִיךְ עִיּוּן, גַּם צָרִיךְ לְעַיֵּן בְּפֵרוּשׁ הַסֵּפֶר אֵיךְ דַּעְתּוֹ לְעִנְיַן בִּרְכַּת שֶׁהֶחֱיָנוּ: **ג יא.** בְּאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת, וּתְשׁוּבַת חֲתַם סוֹפֵר סִימָן קנו, וְדִבְרֵי שַׁעַר הַזְּקָנִים שֶׁהוֹבִיא בְּפִתְחֵי תְּשׁוּבָה לֹא נַהֲיְרָא: **יב.** פִּתְחֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם קוֹבֶץ עַל הָרַמְבַּ״ם פֶּרֶק י מֵהִלְכוֹת בְּרָכוֹת: **יג.** עַיֵּן בְּבֵאֵר הֵיטֵב בְּשֵׁם הִלְכוֹת קְטַנּוֹת וּבִפְתְחֵי תְּשׁוּבָה בְּשֵׁם שִׁמְלַת בְּנִימִין. וְכֵן פְּסַק מוֹר וּקְצִיעָה. וְאִפְשָׁר

יד. דַּאֲפִלּוּ דְּהַשְׁתָּא מְשׁוּם דְּאֵין הַלֵּב שָׂמֵחַ, וַאֲפִלּוּ תֵּנָא קַמָּא דְּר׳ יְהוּדָה [סוֹטָה מג] מוֹדֶה בָּזֶה: **יד.** לְדַעַת ר׳ יְהוּדָה [בְּסוֹטָה דַּף מג] הוּא דַּוְקָא בְּבוֹנֶה בַּיִת עַל מְכוֹנוֹ שֶׁמְּקֻדָּם, הָא אִם הוֹסִיף בּוֹ, לְכֵלִי עַלְמָא בִּכְלַל בַּיִת חָדָשׁ הוּא, עַיֵּן שָׁם בְּדֶרֶךְ מד אִם הוֹסִיף דִּימּוֹס אֶחָד וּפָרַשׁ רַשַׁ״י שָׁם: **טו.** פְּרֵי מְגַדִּים: **טז.** קְצוּר פִּסְקֵי הָרַא״שׁ: **יז.** מָגֵן אַבְרָהָם בְּשֵׁם הַרַדְבַּ״ז: **יח.** גְּמָרָא: **יט.** גמרא:

ו רא״ש וְהַרַשְׁבָּ״א מירושלמי. ז ירושלמי שָׁם וְכָתְבוּהוּ הַתּוֹסָפוֹת וְהָרֹא״ש. ח טור בְּשֵׁם סְמ״ק. ט שָׁם בְּשֵׁם הירושלמי. י שָׁם בְּשֵׁם הַתּוֹסָפוֹת.

ד. (יז) [1]**בִּשְׁעַת** [2]**הַקְּנָיָן** [3]**יֵשׁ לוֹ לְבָרֵךְ אַף עַל פִּי שֶׁעֲדַיִן לֹא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, שֶׁאֵין הַבְּרָכָה אֶלָּא עַל יְדֵי שִׁמְחַת הַלֵּב שֶׁהוּא שָׁמֵחַ בִּקְנְיָתָן, וּכְשֶׁיִּלְבָּשֵׁם** [4]**מְבָרֵךְ** [5](ג)**(יח) מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים: ה.** [ח*][ח]**קָנָה כֵּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין בָּהֶם (יט) הוּא** [6]**וּבְנֵי בֵיתוֹ, מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב. אִם נָתְנוּ לוֹ (כ) בְּמַתָּנָה,** [ט*][ט]**מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, [*י]שֶׁהִיא טוֹבָה (כא) לוֹ** [ט]**וְלַנּוֹתֵן: ו. עַל דָּבָר שֶׁאֵינוֹ חָשׁוּב כָּל כָּךְ, (כב) כְּגוֹן חָלוּק אוֹ מְנָעָלִים וַאֲנַפְלָאוֹת** (פֵּרוּשׁ, מְנַעֲלִים קְטַנִּים שֶׁחוֹפִין רֹב הָרֶגֶל), **אֵין לְבָרֵךְ עֲלֵיהֶם.**

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

כֵּן לְבָרֵךְ בִּלֹּא שֵׁם וּמַלְכוּת, כִּי בְּוַדַּאי חִיּוּבָא רָמֵי עֲלֵה לְהַכִּיר חַסְדֵי ה׳ וּלְבָרֵךְ בִּשְׁמוֹ, וּכְמוֹר וּקְצִיעָה הָאֲרִיךְ הַרְבֵּה, עַיֵּן שָׁם, עַד כָּאן דִּבְרֵי מַחֲזִיק בְּרָכָה. וְעַיֵּן שָׁם בְּשֵׁם מוֹר וּקְצִיעָה שֶׁאִם לָקַח אִשָּׁה וְהִכְנִיסָהּ לוֹ נִכְסֵי מְלוֹג יֵשׁ לְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, עַיֵּן שָׁם: (ג) מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים. עַיֵּן כַּאֲר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה דְּמֵה שֶׁכָּתַב לְקַמָּן סָעִיף קָטָן טו בְּעִנְיַן הַלְבָּשַׁת נְעָרִים, מִכְּאָר שֶׁעַיֵּן מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים לְשֶׁהֶחֱיָנוּ וְכֵן מִסְתַּבֵּר:

וְכֵלִים לִבְנֵי בֵּיתוֹ מְבָרֵךְ עַל שֶׁלּוֹ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְעַל שֶׁל בְּנֵי בֵּיתוֹ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, בַּ״ח. וְנִרְאֶה לִי דְּרוֹצֶה לוֹמַר לִבְנָיו אֲבָל לְעַבְדּוֹ וּלְשִׁפְחָתוֹ הֲרֵי לֵהּ כְּאִלּוּ מְבָרֵךְ לָהֶם, דְּשֶׁכִּיר הוּא בָּא בִּשְׂכָרוֹ, מֻגָּן אַבְרָהָם: **טו. וְלַנּוֹתֵן.** בְּתְשׁוּבַת פֶּרַח שׁוֹשָׁן כְּלָל א סִימָן יב כָּתַב דְּהַתּוֹסָפוֹת וְהָרִי״ף וְהָרַמְבַּ״ם לֹא סְבִירָא לְהוּ כְּהַיְרוּשַׁלְמִי הַזֶּה, וּבְוַדַּאי אִלּוּ הָיָה רוֹאֶה הַבַּיִת יוֹסֵף כָּל הֲנֵי רַבָּוָתָא לֹא הָיָה פּוֹסֵק כְּהַיְרוּשַׁלְמִי, וּמִשּׁוּם הָכִי הָעֶלָה שָׁם בְּמִקּוֹמוֹת שֶׁנּוֹהֲגִים שֶׁעוֹשִׂים הַלְבָּשָׁה לִנְעָרִים יְתוֹמִים שֶׁמְּבָרְכִין הַיְתוֹמִים מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים וְשֶׁהֶחֱיָנוּ וְלֹא הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, עַיֵּן שָׁם, כֵּן כָּתוּב בְּשִׂיָרֵי כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה, וּמַהֲרַ״שׁ אֶלְגָּזִי פָּסַק דְּהַיְתוֹמִים יְבָרְכוּ מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים וְשֶׁהֶחֱיָנוּ וְהַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, עַיֵּן שָׁם בִּתְשׁוּבָה שֶׁנִּדְפְּסָה בְּסוֹף סֵפֶר שִׁמְעָה שְׁלֹמֹה, וּלְכֻלֵּי עָלְמָא לֹא יְבָרֵךְ הַטּוֹב רַק הַמְקַבֵּל וְלֹא הַנּוֹתֵן, שָׁם בְּפֶרַח שׁוֹשָׁן, וְעַיֵּן מֻגָּן אַבְרָהָם וְט״ז וּבְסִפֶּר בְּנֵי חֵיָא וּבְיַד אַהֲרֹן:

בַּאֵר הֵיטֵב

יג. הַקְּנָיָן. דְּהַיְנוּ מַשָּׂאָה שֶׁקָּנָה הַבָּגֵד אַף עַל פִּי שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּן אוֹתוֹ לְחָיָט לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ מַלְבּוּשׁ, ט״ז. וּמֻגָּן אַבְרָהָם כָּתַב דַּוְקָא כְּשֶׁקָּנָה כְּלִי כְּמוֹ שֶׁהִיא, אֲבָל אִם קָנָה וְנָתַן לְאָמָּן לַעֲשׂוֹת כְּלִי, אֵינוֹ מְבָרֵךְ אֶלָּא כְּשֶׁשִּׁתְמַּשׁ בּוֹ, עַיֵּן שָׁם: **יג. מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים.** וְהַקּוֹנֶה כּוֹבַע יְבָרֵךְ עוֹטֶה יִשְׂרָאֵל, וּבְאַבְנֵט אוֹזֵר יִשְׂרָאֵל, הֲלָכוֹת קְטַנּוֹת חֵלֶק א סִימָן ה, וְהַמַּנַ״חַ כָּתַב שָׁם בְּלֹא שֵׁם וּמַלְכוּת: **יד. וּבְנֵי בֵיתוֹ.** אֲבָל אִם קָנָה כֵּלִים לוֹ

בְּאוּר הֲלָכָה

ה [ח*][ח]**קָנָה כֵּלִים שֶׁמִּשְׁתַּמְּשִׁין וְכוּ׳ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.** פְּשׁוּט דְּגַם בָּזֶה דִּינָא הוּא, דַּאֲפִלּוּ יֵשׁ לוֹ מִכְּבָר כֵּלִים כַּיּוֹצֵא בּוֹ אֲפִלּוּ הָכִי מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, וְכֵן לְעִיל בְּסָעִיף ג:

[ט*][ט]**מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב.** הַמְקַבֵּל מַתָּנָה, אֲבָל הַנּוֹתֵן לְכֵלִי עָלְמָא לֹא יְבָרֵךְ [אַחֲרוֹנִים]:

[י*][ט]**שֶׁהִיא טוֹבָה לוֹ וְלַנּוֹתֵן.** עַיֵּן מִשְׁנָה בְּרוּרָה בְּטַעַם הַדָּבָר, וְעַיֵּן בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּבְבֵאוּר הַגְּרַ״א שֶׁיִּשְׁבּוּ קֻשְׁיּוֹתָיו וּמִפְּנֵי זֶה בְּדֶרֶךְ הַחַיִּים וּבְחַיֵּי אָדָם הֶעְתִּיקוּ לְדִינָא כְּפְסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ. אֶמְנָם בְּתְשׁוּבַת פֶּרַח שׁוֹשָׁן [הַמּוּבָא בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א, דַּעְתָּם לְדִינָא דִּגְמָרָא שֶׁלָּנוּ אֵינוֹ סוֹבֵר כְּהַיְרוּשַׁלְמִי בָּזֶה [עַיֵּן שָׁם בְּבֵאוּר הַגְּרַ״א], וּבָאֻמָּת מִכָּפָה רִאשׁוֹנִים מַשְׁמַע דְּסְבִירָא לְהוּ שֶׁבְּתַלְמוּדָא דִּידָן חוֹלֵק עַל הַיְרוּשַׁלְמִי, הֵינוּ בְּתוֹסְפוֹת וּבְרֹאשׁ״א, וְכָתַב שָׁם הָרַשְׁבָּ״א שֶׁכֵּן הוּא גַּם כֵּן דַּעַת הָרַאֲב״ד, עַיֵּן שָׁם, וְנִמְצָא שֶׁיֵּשׁ לָנוּ ג רִאשׁוֹנִים דְּפְלִיגִי עַל הָרֹא״ש, מִלְּבַד מַה שֶּׁלֹּא הוּבָא דִּבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי אֶלּוּ בְּרִי״ף, וּבְרַמְבַּ״ם מַשְׁמַע גַּם כֵּן דְּסְבִירָא לֵהּ הָכִי. וְהָנֵּה לְדִינָא הִכְרַעְנוּ לְמַעֲשֶׂה דְּלֹא יְבָרֵךְ הַטּוֹב וּמֵטִיב מֵחֲמַת אִלּוּ הַפּוֹסְקִים דְּסְבִירָא לְהוּ דְּהַיְרוּשַׁלְמִי חוֹלֵק בָּזֶה עִם הַבַּבְלִי, וּבְוַדַּאי אֵנַן נְקִטִינַן כְּהַבַּבְלִי, וְעַל כֵּן יְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ לְבַד. **וְעוֹד** נִרְאֶה לִי יוֹתֵר, דַּאֲפִלּוּ לְדַעַת הַפּוֹסְקִים דְּיוֹכֵל לְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, אֲפִלּוּ הָכִי אִי בֵּרַךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ לֹא הָוֵי לְבַטָּלָה, דִּבְרָכַת שֶׁהֶחֱיָנוּ הֻנְּחָה עַל שִׂמְחָה שֶׁל עַצְמוֹ [שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאֵיזֶה דָּבָר שְׂמוּעָה טוֹבָה שֶׁנּוֹגֵעַ לוֹ, כִּדְלִעֵיל בְּסִימָן רכב, וַאֲפִלּוּ אֹקֶר חַדְתָּא נְמֵי הִרְשׁוּהוּ לְבָרֵךְ [עִרוּבִין מ ע״ב], וּבְרָכַת הַטּוֹב דַּוְקָא אִם הַשִּׂמְחָה הוּא בְּיוֹתֵר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה גַּם טוֹבָה לְאֲחֵרִים, וְהָנֵּה בְּכְלַל מְאתַיִם מָנֶה, וּבְלֹאו הָכִי הֲלֹא יֵשׁ אֵיזֶה פּוֹסְקִים דְּסְבִירָא לְהוּ דְּהֵיכָא שֶׁצָּרִיךְ לְבָרֵךְ בִּרְכַת הַטּוֹב צָרִיךְ גַּם לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ, וְנִהְיֶה דַּאֲנַן לֹא סְבִירָא לָן לְכַתְּחִלָּה לְהוֹרוֹת כֵּן, מִכָּל מָקוֹם לְבַטָּלָה לֹא מִקָּרֵי, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִם יְבָרֵךְ בִּרְכַת הַטּוֹב, אִם נִנְקֹט כְּדַעַת הַבַּבְלִי הֵיא לְבַטָּלָה,

וּמִפְּנֵי זֶה הִכְרַעְתִּי בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה שֶׁיְּבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ וְלֹא בִּרְכַת הַטּוֹב:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

כ אִם הֵם חֲדָשִׁים שֶׁלֹּא נִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם עֲדַיִן, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁכְּבָר דָּשׁ בָּהֶן לֵית בָּהֶן שִׁמְחָה: **ד (יז) בִּשְׁעַת הַקְּנָיָן וְכוּ׳.** וְדַוְקָא אִם קָנָה בְּגֶד שֶׁרָאוּי לְלוֹבְשׁוֹ תֵּכֶף, כא אֲבָל אִם קָנָה שׁוּם דָּבָר שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לְלָבְשׁוֹ אוֹ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ כְּמוֹ שֶׁהוּא, רַק שֶׁצָּרִיךְ לִתֵּן לְאָמָּן לְתַקֵּן, לֹא יְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ עַד שֶׁעָה שֶׁיִּלְבַּשׁ הַבֶּגֶד אוֹ יִשְׁתַּמֵּשׁ בְּהַכְּלִי: **(יח) מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים.** הֵיכָן, קֹדֶם שֶׁהֶחֱיָנוּ. אֶכֶן אִם לוֹבֵשׁ הַבֶּגֶד שַׁחֲרִית, יָכוֹל לְצֵאת בִּבְרָכַת מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים שֶׁמְּבָרֵךְ בִּבְרָכַת הַשַּׁחַר [אַחֲרוֹנִים]:

ה (יט) הוּא וּבְנֵי בֵיתוֹ. אֲבָל אִם קָנָה כֵּלִים לוֹ וְכֵלִים לִבְנֵי בֵיתוֹ, מְבָרֵךְ עַל שֶׁלּוֹ שֶׁהֶחֱיָנוּ כב וְעַל שֶׁל בְּנֵי בֵיתוֹ מְבָרֵךְ הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּטוֹב הוּא לְדִידֵהּ שֶׁזָּכָה שֶׁיִּהְיוּ בְּנֵי בֵיתוֹ מְלֻבָּשִׁים בְּמַלְבּוּשֵׁי כָּבוֹד, וְהַמֵּטִיב לַאֲחֵרִינֵי הֵם בְּנֵי בֵיתוֹ שֶׁנֶּהֱנִין בְּטוֹבָה זוֹ. כג וְדַוְקָא אִם קָנָה בִּשְׁבִיל אִשְׁתּוֹ וְזַרְעוֹ, אֲבָל אִם קָנָה בִּשְׁבִיל עַבְדּוֹ וְשִׁפְחָתוֹ, לֹא מִקְרֵי טוֹב לְדִידֵהּ דְּהָווּ כְּאִלּוּ מָכַר לָהֶם בִּשְׁטָרָן שֶׁמַּגִּיעַ לָהֶם, כד אִם לֹא שֶׁגַּם הוּא מִשְׁתַּמֵּשׁ בַּהַכֵּלִים הָאֵלּוּ: **(כ) בְּמַתָּנָה.** הֵינוּ, דַּוְקָא כֵּלִים אוֹ בְּגָדִים שֶׁהַמְקַבֵּל שָׁמֵחַ בָּזֶה, כה אֲבָל לֹא מָעוֹת, שֶׁעַל יְדֵי זֶה מִתְבַּיֵּשׁ יוֹתֵר וְלֹא יוּכַל עַל זֶה לְבָרֵךְ: **(כא) לוֹ וְלַנּוֹתֵן.** שֶׁאִם הַמְקַבֵּל עָנִי, הוּא טוֹבָה לַנּוֹתֵן שֶׁזָּכָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לַעֲשׂוֹת צְדָקָה, וְאִם הַמְקַבֵּל עָשִׁיר, שָׁמֵחַ הַנּוֹתֵן שֶׁמְּקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְהָוֵי טוֹבָה גַּם לַנּוֹתֵן [הַרֹא״ש בְּבֵאוּר דִּבְרֵי הַיְרוּשַׁלְמִי]. וְהָנֵּה יֵשׁ כו מֵאַחֲרוֹנִים שֶׁחוֹלְקִים עַל פְּסַק זֶה וּסְבִירָא לְהוּ דִּלְפִי מַסְקָנַת גְּמָרָא דִּידָן לֹא נִתְקָנָה בְּרָכָה זוֹ כִּי אִם בִּדְאִית לְהוּ לְאַחֲרִינֵי גַּם כֵּן טוֹבָה גַּשְׁמִית, וּלְפִי זֶה כְּשֶׁנּוֹתֵן לוֹ כֵּלִים בְּמַתָּנָה צָרִיךְ הַמְקַבֵּל לְבָרֵךְ בִּרְכַת שֶׁהֶחֱיָנוּ וְלֹא בִּרְכַת הַטּוֹב, כז וְיֵשׁ דְּנָקְטֵי לְדִינָא כְּפְסַק הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, וְיִבָרֵךְ בִּרְכַת הַטּוֹב וְלֹא שֶׁהֶחֱיָנוּ, וּלְמַעֲשֶׂה נִרְאֶה דְּטוֹב יוֹתֵר לִנְהֹג בָּזֶה לְבָרֵךְ בִּרְכַת שֶׁהֶחֱיָנוּ וְלֹא בִּרְכַת הַטּוֹב, כַּאֲשֶׁר בֵּרַרְנוּ בְּבֵאוּר הֲלָכָה (אות י). כח וּמִכָּל מָקוֹם בְּמָקוֹם שֶׁנּוֹהֲגִין שֶׁעוֹשִׂין הַלְבָּשָׁה לִנְעָרִים יְתוֹמִים, כָּל אֶחָד מֵהַיְתוֹמִים יְבָרֵךְ מַלְבִּישׁ עֲרֻמִּים וּבִרְכַת הַטּוֹב וְהַמֵּטִיב, דְּהָא אִיכָּא בָּזֶה טוֹבָה עוֹד לְכַמָּה נְעָרִים, כט וּבִרְכַת שֶׁהֶחֱיָנוּ לֹא יְבָרְכוּ, דְּבְמָקוֹם שֶׁמְּבָרְכִין בִּרְכַת הַטּוֹב סְבִירָא לְהוּ לְרֹב הַפּוֹסְקִים דְּאֵין מְבָרְכִין שֶׁהֶחֱיָנוּ:

ו (כב) כְּגוֹן חָלוּק וְכוּ׳. וְהוּא הַדִּין שְׁאָר כֵּלִים שֶׁאֵין חֲשׁוּבִים וְאֵין דֶּרֶךְ לִשְׁמֹחַ בָּהֶם:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

כ. בֵּית יוֹסֵף. וְנִרְאֶה לִי דַּאֲפִלּוּ אִם לֹא בֵּרַךְ קֹדֶם שֶׁמָּכְרָן שׁוּב לֹא יְבָרֵךְ, דְּהַשִּׂמְחָה רֹאשׁוֹנָה כְּבָר נִסְתַּלֵּק מִשֶּׁמָּכְרָן וְנִתְבַּטֵּל חִיּוּב הַבְּרָכָה, וְעַתָּה בְּקִנְיָה שֵׁנִית שׁוּב לֵיכָא שִׂמְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתְבוּ הַפּוֹסְקִים: **ד כא.** מֻגָּן אַבְרָהָם וְנִרְאֶה שָׁלוֹם וְדֶרֶךְ הַחַיִּים וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים, דְּלֹא כְּטַ״ז וְעַיֵּן בְּחִדּוּשֵׁי ר׳ עֲקִיבָא אִיגֶּר שֶׁמִּסְתַּפֵּק לְעִנְיַן בַּיִת שֶׁלֹּא לְבָרֵךְ עַד שֶׁיִּקְבַּע בּוֹ מְזוּזָה, וְכֵן לְעִנְיַן כֵּלִים שֶׁצְּרִיכִין טְבִילָה עַד שֶׁיִּטְבְּלֵם שֶׁיִּהְיוּ רְאוּיִין לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בָּהֶם, וְאֵין לְהַשִּׂיג עַל זֶה מַמָּה שֶׁמְּבֹאָר לְקַמָּן בְּרֹ״ה סָעִיף ג, אֲפִלּוּ רָאֲהוּ בְּיַד חֲבֵרוֹ וְכוּ׳, וְכָתַב הַגְּרַ״א דִּמְקוֹרוֹ הוּא מֵהַךְ דְּהָכָא, וְהָא הָתָם גַּם כֵּן אֵינוֹ יָכוֹל לְאָכְלָם, שְׁאנִי הָתָם שֶׁהַפְּרִי בְּעַצְמָם כְּבָר נִגְמַר וְרָאוּי לְהִנּוֹת מִמֶּנּוּ. אֲלָא שֶׁהִיא עַל הָאִילָו אוֹ בְּיַד חֲבֵרוֹ. מַה שֶּׁאֵין כֵּן הָכָא

כג. מֻגָּן אַבְרָהָם: **כד.** מַחֲצִית הַשֶּׁקֶל: **כה.** אֵלִיָּה רַבָּה וּשְׁאָר אַחֲרוֹנִים: **כו.** תְּשׁוּבַת פֶּרַח שׁוֹשָׁן וּבְאוּר הַגְּרַ״א, דְּזֶהוּ רַק לְדַעַת הַיְרוּשַׁלְמִי וְלֹא לְמַסְקָנַת גְּמָרָא דִּילָן, עַיֵּן שָׁם: **כז.** אֵלִיָּה רַבָּה וְדֶרֶךְ הַחַיִּים וְחַיֵּי אָדָם: **כח.** כֵּן נִרְאֶה לִי בָּרוּר, וְדַמְיָא כְּשֶׁיָּרַשׁ מֵאָבִיו וְיֵשׁ לוֹ אַחִים דִּמְבָרְכִי בִּרְכַת הַטּוֹב מִשּׁוּם דְּיֵשׁ עוֹד אֲנָשִׁים מְקַבְּלֵי הַטּוֹבָה, וְלַעֲנִיּוּת דַּעְתִּי נִרְאֶה בָּרוּר דְּזֶהוּ טַעַם מַהֲרַ״שׁ אֶלְגָּזִי הַמּוּבָא בְּבֵאוּר הֵיטֵב. וּמַה שֶּׁכָּתַב שָׁם דְּיִבָרֵךְ שְׁנֵיהֶם, סְבִירָא לֵהּ כְּאֵיזֶה אַחֲרוֹנִים שֶׁפָּסְקוּ כְּהַסְמַ״ק דְּיִבָרֵךְ שְׁנֵיהֶם, אֲבָל אֲנַן לֹא קָיְמָא לָן הָכִי, כֵּן כָּתוּב בְּאֵלִיָּה רַבָּה וּפְשׁוּט: **כט.** אֵלִיָּה רַבָּה:

[כ]וְאִם הוּא עָנִי וְשָׂמֵחַ בָּהֶם, [ט]יְבָרֵךְ. הגה (כג) וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ עָנִי אֵינוֹ מְבָרֵךְ עַל חָלוּק וּמְנָעָלִים וְכַדּוֹמֶה, (כד) וְכֵן נוֹהֲגִין (טור בשם תוספות ותרומת הדשן סימן לו). הַמְנָהָג לוֹמַר לְמִי שֶׁלּוֹבֵשׁ בֶּגֶד חָדָשׁ, תִּבְלֶה וְתִתְחַדֵּשׁ. וְיֵשׁ מִי שֶׁכָּתַב שֶׁאֵין לוֹמַר כֵּן עַל מְנָעָלִים אוֹ בְּגָדִים הַנַּעֲשִׂים מֵעוֹרוֹת שֶׁל [י](כה) בְּהֵמָה, דְּאִם כֵּן הָיוּ צְרִיכִים לְהָמִית בְּהֵמָה אַחֶרֶת תְּחִלָּה שֶׁיְּחַדֵּשׁ מִמֶּנָּה בֶּגֶד אַחֵר, וּכְתִיב וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו (מהרי"ו בפסקיו). וְהִנֵּה הַטַּעַם חָלוּשׁ מְאֹד וְאֵינוֹ נִרְאֶה, מִכָּל מָקוֹם רַבִּים מַקְפִּידִים עַל זֶה שֶׁלֹּא לְאָמְרוֹ:

כ בְּשֵׁם הַרא"ש שָׁם.

רכד דִּינֵי בְּרָכוֹת פְּרָטִיּוֹת. ובו י"ג סְעִיפִים:

א. [א]הָרוֹאֶה [ו](א) מַרְקוּלִיס (ב) [ב]אוֹ שְׁאָר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים אוֹמֵר, בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁנָּתַן אֶרֶךְ אַפַּיִם לְעוֹבְרֵי רְצוֹנוֹ, [ג]וְאִם רוֹאֶה אוֹתָהּ בְּתוֹךְ שְׁלֹשִׁים יוֹם אֵינוֹ חוֹזֵר וּמְבָרֵךְ. הגה [ד](ג) וְהָאִידָּנָא אֵין מְבָרְכִים זֹאת הַבְּרָכָה, שֶׁהֲרֵי אָנוּ מְגוּדָּלִים בֵּינֵיהֶם וְרוֹאִים אוֹתוֹ תָּמִיד:

ב. [ד]הָרוֹאֶה מָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה מִמֶּנּוּ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים, (ד) [ה]אִם הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁעָקַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מֵאַרְצֵנוּ, וְאִם הוּא בְּחוּצָה לָאָרֶץ אוֹמֵר, שֶׁעָקַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה, וְאוֹמֵר [ו]בִּשְׁתֵּיהֶן, כְּשֵׁם שֶׁעָקַרְתָּ אוֹתָהּ מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה כֵּן תַּעֲקֹר אוֹתָהּ מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת וְהָשֵׁב לֵב עוֹבְדֵיהֶם לְעָבְדְךָ. הגה וְאִם נֶעְקְרָה עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים מִמָּקוֹם אֶחָד וְנִתְּנוּהָ בְּמָקוֹם אַחֵר, מְבָרֵךְ עַל מָקוֹם שֶׁנֶּעְקְרָה שֶׁעָקַר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים (ה) וְעַל מָקוֹם שֶׁנִּתְּנוּהָ לְשָׁם שָׁנָתַן אֶרֶךְ אַפַּיִם (בית יוסף בשם תוספות וירושלמי):

ג. [ז]הָרוֹאֶה בָּבֶל הָרִשְׁעָה אוֹמֵר בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם שֶׁהֶחֱרִיב בָּבֶל הָרִשְׁעָה. רָאָה בֵּיתוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר אוֹמֵר, בָּרוּךְ שֶׁהֶחֱרִיב בֵּיתוֹ שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הָרָשָׁע. רָאָה גֹּב אֲרָיוֹת (ז) אוֹ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ, אוֹמֵר בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַצַּדִּיקִים בַּמָּקוֹם הַזֶּה (וְעַיֵּן לְעֵיל סִימָן ריח סָעִיף ז):

ד. [ח]רָאָה מָקוֹם שֶׁיֵּשׁ בְּבָבֶל, שֶׁכָּל בְּהֵמָה שֶׁתַּעֲבֹר עָלָיו אֵינָהּ יְכוֹלָה לָזוּז מִשָּׁם אִם לֹא יִתְּנוּ עָלֶיהָ מֵעֲפַר הַמָּקוֹם הַהוּא, וְהוּא סִימָן קָלָלָה לָהּ, דִּכְתִיב וְטִאטְאתִיהָ בְּמַטְאֲטֵא (פְּרוּשׁ, מְכַבְּדוֹת הַבַּיִת, שְׁקוֹבֵ"י בְּלַעַז) הַשְׁמֵד, אוֹמֵר, (ז) בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם:

ה. [ט]הָרוֹאֶה שִׁשִּׁים רִבּוֹא מִיִּשְׂרָאֵל בְּיַחַד, אוֹמֵר, בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם (ח) חֲכַם הָרָזִים, וְאִם הֵם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, אוֹמֵר, (ז) בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה בָּרוּךְ גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם:

ו. [י]הָרוֹאֶה חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל, אוֹמֵר, בָּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם (ט) שֶׁחָלַק מֵחָכְמָתוֹ [יא](א) לִירֵאָיו:

ז. [כ]הָרוֹאֶה חַכְמֵי אֻמּוֹת הָעוֹלָם עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים [ל]שֶׁחָכְמִים

א בְּרָכוֹת נח. ב רַבֵּנוּ יוֹנָה שָׁם בְּשֵׁם יֵשׁ מְפָרְשִׁים וְטוּר. ג מַהֲרִ"יטְ. דְּרִישׁ פֶּרֶק הָרוֹאֶה. ד שָׁם נד. ה יְרוּשַׁלְמִי שָׁם. ו שָׁם נז וּכְרֹ' שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר. ז שָׁם. ח שָׁם וּכְפֵרוּשׁ רַשִׁ"י. ט שָׁם נח. י שָׁם. כ שָׁם. ל סְמ"ק.

בֵּאֵר הֵיטֵב

מז. יְבָרֵךְ. וְעָשִׂיר גָּדוֹל שֶׁקָּנָה כֵּלִים חֲשׁוּבִים שֶׁאֵין שְׂמֵחַ בָּהֶם וְאֵין נֶחְשָׁבִין לוֹ, לֹא יְבָרֵךְ, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה בְּשֵׁם הַרַדַ"ק, מָגֵן אַבְרָהָם: **יז. בְּהֵמָה.** אֲפִלּוּ טְמֵאָה כְּגוֹן פִּי"א בִּלְשׁוֹן אַשְׁכְּנַז, אֲפִלּוּ הוּא מִמִּין אֶחָד רַק שֶׁתְּפוּר תַּחְתָּיו מֵעוֹרוֹת בְּהֵמָה, כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה שָׁם וּמָגֵן אַבְרָהָם:

ו. מַרְקוּלִיס. פְּרוּשׁ, חִלּוּף קָלוּס, דְּאָסוּר לְהַזְכִּיר עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים בְּשִׁמָּהּ: **ג.** וְהָאִידָּנָא. אֲפִלּוּ הוֹלֵךְ לְעִיר אַחֶרֶת, כֵּיוָן דְּרָאָה כַּיּוֹצֵא בָּזֶה בְּעִירוֹ. וְהוּא הַדִּין קָטָן שֶׁהִגְדִּיל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה בְּקַטְנוּתוֹ, מָגֵן אַבְרָהָם. וְכָתַב הַב"ח בְּשֵׁם סֵפֶר הָאִשְׁכּוֹל, הַשָּׁמֵר לְךָ לִרְאוֹת קְנִיגָאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְהוּא הַדִּין מְחוֹלָתָם אוֹ שׁוּם דְּבַר שִׁמְחָתָם, וְאִם תִּשְׁמַע קוֹל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׂמֵחִים, תֶּאֱנַח וְתִצְטַעֵר עַל חָרְבַּן יְרוּשָׁלַיִם וְתִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֶיהָ. וּבְפֶרֶק קַמָּא דְּמַסֶּכֶת עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים דַּף יח דַּאֲפִלּוּ הַהוֹלֵךְ לִקְנִיגָאוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, הֲרֵי זֶה מוֹשֵׁב לֵצִים: **ג. לִירֵאָיו.** לְפִי (שֶׁהַמַּאֲמִינִים בַּה') [שֶׁיִּשְׂרָאֵל] דְּבֵקִים בּוֹ, יֵשׁ יְחוּס לַחֵלֶק אַחַר מִי שֶׁנִּתְחַלֵּק מִמֶּנּוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֻמּוֹת הָעוֹלָם

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

(א) לִירֵאָיו. עַיֵּן בְּאֵר הֵיטֵב. וְעַיֵּן בְּרִכֵּי יוֹסֵף בְּכָל אֵלּוּ שֶׁהִזְכִּירוּ שֶׁמְּבָרְכִין עַל רְאִיָּתָם

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

(כג) **וְיֵשׁ אוֹמְרִים דַּאֲפִלּוּ עָנִי וְכוּ'.** סְבִירָא לְהוּ דְּדָוְקָא בֶּגֶד צֶמֶר וְכַדּוֹמֶה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חֲשִׁיבוּת קְצָת, דְּמֵי לְדָבָר הַבָּא מִזְּמַן לִזְמָן, דְּסָתָם בְּנֵי אָדָם מִתְחַדְּשִׁים לָהֶם לִפְרָקִים מוּעָטִים וְשַׁיָּךְ עַל זֶה שֶׁהֶחֱיָנוּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן אִלּוּ שֶׁרְגִילִים תָּמִיד לְהִתְחַדֵּשׁ לְסָתָם בְּנֵי אָדָם, וְאֵין שַׁיָּךְ עַל זֶה לְבָרֵךְ שֶׁהֶחֱיָנוּ לַזְּמַן הַזֶּה: **(כד) וְכֵן נוֹהֲגִין.** עַיֵּן בְּמָגֵן אַבְרָהָם וּבְאוּר הַגְּרַ"א שֶׁהַרַדַ"ז מַכְרִיעַ לְעָנְיַ לְבָרֵךְ, וְעַיֵּן בְּפְרִי מְגַדִּים וּבְדֶרֶךְ הַחַיִּים שֶׁפָּסְקוּ דִּלְמַעֲשֶׂה יֵשׁ לִנְהֹג דַּאֲפִלּוּ עָנִי לֹא יְבָרֵךְ עַל כֵּלִים שֶׁאֵינָם חֲשׁוּבִים כְּאֵלּוּ: **(כה) בְּהֵמָה.** אֲפִלּוּ טְמֵאָה, [ל]וַאֲפִלּוּ הוּא מִמִּין אַחֵר רַק שֶׁתְּפוּר תַּחְתָּיו מֵעוֹרוֹת בְּהֵמָה:

רכד א (א) מַרְקוּלִיס. הִיא עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים שֶׁעוֹבְדִין אוֹתָהּ עַל יְדֵי זֶה שֶׁזּוֹרְקִין לָהּ אֲבָנִים, וּשְׁמָהּ הָעַצְמָהּ קְלוּס, [א]וּמִפְּנֵי שֶׁאָסוּר לְהַזְכִּיר עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים בִּשְׁמָהּ, לְכָךְ כִּנּוּ אוֹתָהּ בְּשֵׁם קוּלִיס, וּמַר הוּא חִלּוּף בִּלְשׁוֹן אֲרַמִּי, וּפִרוּשׁוֹ הוּא, חִלּוּף קְלוּס:

(ב) אוֹ שְׁאָר עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים. אֲפִלּוּ בֵּית עוֹבְדֵי גִּלּוּלִים [בֵּית יוֹסֵף], וּבַ"ח פֵּרֵשׁ, דְּוָקָא כְּשֶׁרוֹאֶה אוֹתָהּ בְּגָלוּי: **(ג) וְהָאִידָּנָא וְכוּ'.** שֶׁהֲרֵי אָנוּ רוֹאִין אוֹתָהּ תָּמִיד. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים, דַּאֲפִלּוּ הוֹלֵךְ לְעִיר אַחֶרֶת וְרָאָה שָׁם עֲבוֹדַת גִּלּוּלִים, אֵינוֹ מְבָרֵךְ, כֵּיוָן דְּרָאָה אֶת מִין זֶה תּוֹךְ שְׁלוֹשִׁים בְּעִירוֹ, וְאֶפְשָׁר עוֹד, דַּאֲפִלּוּ קָטָן שֶׁהִגְדִּיל אֵין צָרִיךְ לְבָרֵךְ, כֵּיוָן שֶׁרָאָה אוֹתָהּ בְּקַטְנוּתוֹ. וּבְאֵלֶּה רַבָּה כָּתַב עוֹד מִלְּתָא חַדְתֵּי, דַּאֲפִלּוּ הוּא לֹא רָאָה אוֹתָהּ תּוֹךְ שְׁלוֹשִׁים, כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ רֹב הָעוֹלָם שֶׁהוּא שׁוֹכֵן בֵּינֵיהֶם שֶׁרוֹאִין אוֹתָהּ. כָּתַב הַב"ח בְּשֵׁם סֵפֶר הָאִשְׁכּוֹל, הַשָּׁמֵר לְךָ לִרְאוֹת קְנִיגָאוֹת שֶׁל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וְהוּא הַדִּין מְחוֹלָתָם אוֹ שׁוּם דְּבַר שִׁמְחָתָם, וְאִם תִּשְׁמַע קוֹל עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים שְׂמֵחִים, תֶּאֱנַח וְתִצְטַעֵר עַל חָרְבַּן יְרוּשָׁלַיִם וְתִתְפַּלֵּל לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עָלֶיהָ. וְאִיתָא בַּגְּמָרָא, דַּאֲפִלּוּ הַהוֹלֵךְ לִקְנִיגָאוֹת וּלְטִיטָרָאוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל הֲרֵי זֶה מוֹשֵׁב לֵצִים:

ב (ד) אִם הוּא בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְכוּ'. [ב]אֲפִלּוּ רַק מִמָּקוֹם אֶחָד: **(ה) וְעַל מָקוֹם שֶׁנִּתְּנוּהָ.** הַיְנוּ, אִם יֵשׁ שְׁלֹשִׁים יוֹם שֶׁלֹּא רָאָה אוֹתָהּ, וְכַנַ"ל: **ג (ו) אוֹ כִּבְשַׁן הָאֵשׁ.** הַיְנוּ, הַחֲפִירָה שֶׁהֶסֵּק בָּהּ אֵז הָאֵשׁ לַחֲנִינָה מִישָּׁאֵל וַעֲזַרְיָה: **ד (ז) בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה וְכוּ'.** הַיְנוּ, [ג]בְּשֵׁם וּמַלְכוּת. בַּגְּמָרָא הַגִּרְסָא בָּרוּךְ אוֹמֵר וְעוֹשֶׂה [ד]גּוֹזֵר וּמְקַיֵּם:

ה (ח) חָכָם הָרָזִים. שֶׁאֵין [ה]דַּעְתָּן דּוֹמִין זֶה לָזֶה וְאֵין פַּרְצוּפֵיהֶן דּוֹמִין זֶה לָזֶה, [ו]וְהוּא יוֹדֵעַ מַה בְּלֵב כָּל אֵלּוּ הָאֲכִלּוּסִין: **ו (ט) שֶׁחָלַק.** שֶׁעַם ד' הֵם חֵלֶק אֱלוֹהַּ וּדְבֵקִים בּוֹ, לָכֵן אָמַר שֶׁחָלַק, מַה שֶּׁאֵין כֵּן לְקַמָּה בְּסָעִיף ז:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

ו ל. אֲחֵרוֹנִים: **רכד א** א. מָגֵן אַבְרָהָם: **ב** ב. ב"ח וְהַגְּרַ"א, דְּלֹא כְּדַרְכֵי מֹשֶׁה: ד ג. כֵּן מוּכַח בגמרא דְּקַחְשִׁיב שֶׁם חֲמִשָּׁה בְּרָכוֹת עַל בָּבֶל, וּמִשְׁמַע דְּכֻלְּהוּ בְּאַחַת מֵהֶתֵּא, וְכִי הֵיכָא דְּמַרְקוּלִיס הוּא בְּשֵׁם וּמַלְכוּת הָכִי נַמֵּי אִידָּךְ: ד. וְכֵן נָכוֹן [אֲלִיָּה רַבָּה עַיֵּן שָׁם], וְגַם דְּאִי לְאו הכי, הוי לֵהּ שֵׁשׁ בְּרָכוֹת, וְעַיֵּן בְּמַעֲדַנֵי יוֹם טוֹב: **ה** ה. גמרא: ו. רש"י: